

ÇAĞIN DEVÂSÂ TANIĞI

BEDİÜZZAMAN

SAİD NURSÎ

Ihsan Kâsım Sâlihî

ÇAĞIN DEVÂSÂ TANIĞI
BEDIÜZZAMAN SAİD NURSÎ

İhsan Kâsım es-Sâlihî

Ç A Ğ I N D E V Â S Â T A N I Ğ I

BEDİÜZZAMAN
SAİD NURSÎ

İhsan Kâsım Sâlihî

Tercüme: Prof. Dr. Davut Aydın

Bedüzzaman SAİD NURSÎ

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2007

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Ltd. Şti.'ne aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Ltd. Şti.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör

Ali BUDAK, Esra ERKAL

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet YOLAÇAN

ISBN
978-975-9090-75-3

Yayın Numarası
65

Basım Yeri ve Yılı

Sarıncı Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR

Tel: (0232) 252 20 96

Nisan 2007

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Kaynak Yayınları

Şahdamar Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 522 09 99 Faks: (0216) 328 35 89

www.sahdamaryayinlari.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
-------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM DOĞUMU VE GELİŞMESİ

1877	15
Kimliği	15
Allah'ın Umûmî İhsanı	16
Nesebi	17
Tarikatlara Muhabbeti	18
1885	19
Annenin Telkinleri ve Mânevî Dersleri	19
Hocaları ve Şeyhleri	19
Onurlu Davranıp Zekât ve Sadaka Kabul Etmemesi	20
1891	21
Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem)	
Müjdesi	21
Acîb Bir Halin Zuhûru	22
Ağabeyi Molla Abdullah'a Gidişi	23
1892 Yılı	25
Müthiş Bir Zekâ ve Hâfıza	25
1894 Yılı	27
el-Kâmûsu'l-Muhît'i Ezberlemesi	27
Harama Bakmaması	27
90 Kitabı Ezberlemesi	28

1897.....	29
Van'da Yeni İlimlere Muttali Olması	29
1899 Yılı	31
Kur'ân'a Hizmet ve Hayatın Gâyesi.....	31
1907 Yılı	33
Medrese-i Zehrâ Projesi.....	33
İstediginizi Sorun!.....	33
Delilik İftirası	34
Saltanata ve Hilâfete Karşı Tutumu	35
1908 YILI	37
Mısır Müftüsü ile Karşılaşması.....	37
Emanuel Karasso ile Görüşmesi	38
Meşrutiyetten Sonra Ortaya Çıkan Kargaşaya Karşı Tutumu.....	39
1909 YILI.....	41
İttihâd-ı Muhammedî Cemiyeti'nin Yardımlaşması	41
Bediüzzaman 31 Mart (13 Nisan 1909) Hâdisesine Karıştı mı?.....	41
Ordunun İtaate Döndürülmesi	42
Dîvân-ı Harbî Örfî Mahkemesi'ne Sevk Edilmesi	42
1913 YILI.....	45
Bitlis Hâdisesi	45
İ'câzül-Kur'ân ile İlgili Bir Rüyâ-yı Sâdika	46
1916 YILI.....	47
Gönüllü Alay Kurması.....	47
Şerefli Müslüman'ın Özelliği	48
Esâret	48
Bediüzzaman'ın Akıllara Hayret Veren Bir Seciyesi	49
Dergâh-ı İlâhîde Zaaf ve Aczim Büyük Bir Şefaatçi Oldu.....	51
1918 YILI.....	53
Güzel Bir İstikbal	53

İÇİNDEKİLER

Bediüzzaman, Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye'de.....	53
1920 YILI.....	57
İngilizlere Karşı Mukâvemet Göstermesi	57

İKİNCİ BÖLÜM YENİ SAİD

1921 YILI.....	61
Kur'ân'a Yönelerek Tevhîd-i Kible Et!	61
Nebevî Sünnet, Hidâyet Kandilleridir	63
Daha Önce Gidilmemiş Yeni Bir Yolda Gittim.....	63
Görmediğimi Yazmadım.....	64
1922 YILI.....	65
Ankara'ya Davet.....	65
Hâinin Hükümü Merduttur	66
1923 YILI.....	69
İnsan Bir Yolcudur	69
Siyaseti terk ettim.....	71
Denildi ki: “Niçin siyasetten çekildin, hiç yanaşmıyorsun?” ..	73
1925 YILI.....	75
İsyân, Kardeşi Kardeşe Öldürtür.....	75
Sürgün Yeri Barla (İlk Medrese-i Nûriye)	
1 Mart 1927-25 Nisan 1935	77
Barla'da	77
İsm-i Rahîm ve İsm-i Hakîm'e Mazhariyeti.....	79
Eserlere, Risâle-i Nur İsminin Verilmesi	80
Risâleler, Kur'ân'ın Malıdır	80
İslâm'a Davette Orijinal Bir Yol.....	81
Talebelerin Üstad'la Münasebetleri	83
İlk Medrese-i Yûsufiyye Eskişehir Hapsi	
25 Nisan 1935 – 27 Mart 1936.....	85
Bediüzzaman'ın Eskişehir Mahkemesi'nde Yaptığı	
Müdafaadan Bazı Kısımlar.....	86

Sürgün Yeri Kastamonu (İkinci Medrese-i Nûriye)	
1936-1943	89
İlâhî İnâyetin Tecellî Etmesi	89
Bütün İlimler Allah'tan Bahsediyor	90
İkinci Medrese-i Yûsufiyye -Denizli Hapsi	
20 Eylül 1943 – 15 Haziran 1944.....	91
Aynı Suçlamalar	91
Eski ithamların aynısı:	91
Mahpuslar Tevbe Ediyor	92
Bediüzzaman'ın Denizli Mahkemesi'nde Yaptığı	
Müdafaadan Bazı Kısımlar.....	93
Başka Bir Sürgün Yeri: Emirdağ.....	95
Emirdağ Sürgünü (Üçüncü Medrese-i Nûriye)	
1.8.1944 – 23.1.1948.....	97
Kimi, Kime Şikâyet?	97
Mescide Gitmesinin Engellenmesi	98
Yemeğine Zehir Atılması	98
Risale-i Nur, Zındıkların Dehşetli Plânını Akîm Bıraktı.....	99
Adliye Vekili ve Risale-İ Nur'la Alakadar Mahkemelerin	
Hakimleriyle Bir Hasbihaldir.....	100
Üçüncü Medrese-i Yûsufiyye Afyon Hapsi	
28.1.1948 – 20. 9. 1949	103
Aynı Suçlamalar Tekrar Ediyor	103
Bediüzzaman'ın Afyon Mahkemesi'nde Yaptığı	
Müdafaadan Bazı Kısımlar.....	105
Afyon Hayatından 1950'ye Kadar	107
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SON SENELER (1950-1960)	
1950 ve Sonrası.....	111
Vatikan'dan Mektup	111

İÇİNDEKİLER

Serbest Olarak Eskişehir'e İlk Ziyaret	112
Sene 1952	113
Gençlik Rehberi Davası	113
Beraat Kararının Tebliği	115
Sene 1953	117
İstanbul Mahkemesi'nde Müdafaa.....	118
Barla'yı Ziyaret.....	119
1956 Senesi ve Sonrası.....	123
Risale-i Nur'un Matbaada Basılması	123
Ankara Davası	124
Veda Ziyaretleri.....	124

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EBEDÎ HAYATA YOLCULUK 23 MART 1960

Ebedî Hayata Yolculuk	127
23 Mart 1960.....	127
Ebedî Hayata Yolculuk	129
Ölümlle Karşılaşma	130
Son Dakikalar.....	133
Korkuları Devam Ediyor	134
Risale-i Nur Külliyyatı'nın Muhtevasının Kısa Bir Özeti	137
Birinci Cilt: Sözler	137
İkinci Cilt: Mektûbât.....	138
Üçüncü Cilt: Lem'alar.....	140
Dördüncü Cilt: Şualar	140
Beşinci Cilt: İşârâtü'l-İcâz.....	140
Altıncı Cilt: Arapça Mesnevi-i Nûriye (Tahkîk)	141
Yedinci Cilt: Lâhikalar	142
Sekizinci Cilt: Saykalü'l-İslâm (Eski Said'in Eserleri)	143
Dokuzuncu Cilt: Târihçe-i Hayat	144
Onuncu Cilt: Fihrist.	144

İhsan Kâsım es-Sâlihî

Tercüme: Prof. Dr. Davut AYDÜZ

Kitabın Arapça İsmi: er-Racülü ve'l-İ'sâr

Baskı Yeri: Dâru'l-Kelimât, Cezâir 2004.

GİRİŞ

Rahmân ve Rahîm Allah'ın Adıyla

Allah'a hamd, Resûlüne ve O'na tâbi olanlara salât ve selâm olsun.

Bazı değerli kardeşlerim, Üstat Bediüzzaman'ın hayatını, rahatlıkla okunabilir olması açısından küçük bir kitapta özetlememi teklif ettiler. Tabii araştırma yapmak isteyenler için mufassal târihçe-i hayat bâki kalmak şartıyla. Böylece Üstad'ın hayatındaki önemli hâdiseleri ihtiva eden, bu kitabı hazırlamaya başladım. Değerli okuyucularımız için mütevâzî bir şekilde hazırladığımız bu kitapçık ile onların, Allah katında kabul edilecek dualarına nâil olmak istiyorum.

Bu kısa biyografide şöyle özel bir metot takip ettim; Üstat Bediüzzaman'ın yaklaşık sekiz ciltlik Risâle-i Nur Külliyyatı'nda dağınık olarak bulunan hayatına dair önemli hadiseleri bir araya topladım. Daha sonra, bu dağınık şekildeki hadiseleri kronolojik olarak tertitledim. Bediüzzaman'ın yakın talebelerinin yazdığı ve Üstad'ın da kabul ettiği “Târihçe-i Hayat” kitabından uygun bir şekilde ikmâl ettim.

Bu yönüyle bu kitabımın metni, “Risâle-i Nur Külliyyatı”nda geçtiği şekliyle tamamen Bediüzzaman'ın sözlerinden ve kendisinin de kabul ettiği “Târihçe-i Hayat” kitabından bazı paragraflardan oluşmaktadır. Üstad'ın sözlerini, diğer paragraflardan

ayırarak için tırnak “” içinde verdim ve sonra bunları kronolojik olarak sıraya koydum. Yazdığım şeyleri destekleyecek ve açıklayacak bilgilerin Türkçe kaynaklı bilgilerin yerlerini dipnotlarda verdim. Kitabın bazı yerlerinde, Bediüzzaman’la beraber bulunmuş ve hâlâ hayatta olan talebelerinden de istifade ettim. Onların anlattıklarından ve gördüklerinden de, hepsini değil, herkes tarafından kabul edilip meşhur olanları seçtim.

Elinizdeki bu kitabı, böyle yorucu ve zor bir metotla yazmanın esas sebebi; değerli okuyucuyu bizzat Üstat Bediüzzaman’la karşı karşıya getirmek ve arada kimse olmaksızın hayatını kendisinden dinlemesi içindir. Yani okuyucunun, duygu ve hislerine benim bir tesirimin olmaması için böyle yaptım. Çünkü yazar, her ne kadar yazdıklarında objektif olmaya çalışsa da, hayranlığını gizleyemez. Bu bir cihetten böyle. Diğer yöndense; kaynaklardan hiçbir kaynak, ne kadar doğru ve isabetli olursa olsun, doğrulukta ve güvenilirlikte Üstat Bediüzzaman’ın kendi hayatı ile ilgili bizzat kendisinin yazdığı ve kabul ettiği bir kitaptan daha üstün olamaz.

Allah’tan güzel bir niyet, sağlam bir anlayış, isabetli bir akıl ve doğru bir amel istiyoruz.

Allahım! Efendimiz Muhammed’e ve O’nun âl ve ashâbına salât eyle.

İhsan Kâsım es-Sâlibî

BİRİNCİ BÖLÜM
DOĞUMU VE GELİŞMESİ

1877

Kimliği

İsim ve lakâbı: Bediüzzaman Said...

Babasının adı: Mirzâ.¹

Annesinin adı: Nûriye.²

Dođum Târîhi: r.1293.³

Dođum Yeri: Bitlis vilâyetinin, Hizan kasabasına bağlı İsparit nâhiyesinin Nurs köyü.

Dini: Müslüman.

Şekli: Orta boylu, ela gözlü, buđday tenli (sima).

Alâmet-i fârikası: Tam.⁴

¹ Babası “Sofi Mirzâ”, Allah’tan çok korkan birisi olarak tanınırdı. Hiç haram yemiş ve çocuklarına helâl lokmadan başka bir şey yedirmemiştir. Hatta o, hayvanlarını tarladan eve getirirken, başkalarının tarla ve mahsulünden yememeleri için onların ağzını bağlamıştır. Bkz. Necmeddin Şâhiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursî, Yeni Asya yay., İstanbul 1988, s.51.

² Üstad’ın annesi Nuriye Hanım’a; “Çocuklarınızı nasıl terbiye ettiniz ki, böyle zeki oldular? diye sorulunca, şöyle cevap vermiştir: -Âdet günlerim hariç- Hayatımda hiç teheccüd namazını kaçırmadım ve abdestsiz olarak çocuklarımı hiç emzirmedim. Bkz. Abdülkâdir Bâdıllı, Bediüzzaman Said-i Nursî, Mufassal Tarihçe-i Hayat, İttihad yay., İstanbul 1998, 1,78.

³ Bu tarih (1923) Osmanlı Devleti’nin son zamanlarında resmî olarak kullanılan Rûmî takvime göre. Bu takvime göre sene Mart ayı ile başlar. Buna göre rûmî 1293 senesi, hicrî 1294’e, milâdî 1876-1877’ye tekâbül eder.

⁴ Üstat, “Dâru’l-Hikmeti’l-İslâmiyye” azalığı için verdiği dilekçede, kendi hakkında böyle bilgi vermiştir. Bkz. Şâhiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nur-

Allah'ın Umûmî İhsanı

“Ben dokuz yaşından beri çok şefkatli annemi görmedim fakat onun o tatlı sohbetlerinden aldığım zevki hiçbir şeyden almadım. Ondan ayrıldıktan sonra da onun merhametkârâne hususî şefkatinden gelen lezzetten mahrum kaldım. Yirmi beş senedir üç kız kardeşimi⁵ de görme imkânım olmadı. Annem ve üç kız kardeşim berzah âlemine irtihal ettiler. Böylece dünyada, kardeşlerimin şefkatkârâne, kardeşâne sevinç ve sürurlarından da mahrum kaldım. Aynı şekilde üç erkek kardeşimden⁶ ikisini de (Allah onlara rahmet eylesin) yirmi beş senedir görmedim. Böylece değerli, müttakî ve âlim kardeşlerimin fedakârâne maddî-mânevî muâvenetlerinden, muhabbet ve şefkatlerinden mahrum kaldım. Bütün bu mahrumiyetlerime karşılık:

Çok merhametli olan Rabbim bana ihsanda bulundu ve binlerce anneler, Risale-i Nur'dan harika sûrette istifade ettiler ve zevk-i ruhanî tattılar... Aynı şekilde üç merhume hemşirelerimin şefkatkârâne, kardeşâne sevinç ve sürurlarına bedel, binler genç hanımları bana hemşire nev'inde Risale-i Nur cihetiyle verip dualarıyla ve Nurlarla alâkadarlıkları ile hemşirelerim yüzünden kaybettiğim üç fayda yerine binler fâide-i mânevî ve sürur-u ruhî ihsan etti... Hem merhum kardeşimin vefatıyla fedakârâne dünyadaki maddî-mânevî muâvenetlerinden ve muhabbet ve şefkatlerinden mahrumiyetime bedel, rahmet-i İlâhiye o hususî iki üç kardeş yerine yüz binler hakikî kardeş gibi hakikî şefkat, muâvenet ve yardım eden fedai kardeşleri ihsan etti... Dünyada evlâtlarım olmadığından, gayet zevkli olan çocuklara şefkat

si, s.198.

⁵ Dürriyye, Hanım ve Mercan.

⁶ (Bediüzzaman'ın manevî oğlu ve talebesi Abdurrahmân'ın babası) Abdullah, Muhammed ve Abdulmecid (v.1967) Mirzâ Efendi'nin çocukları yaş sırasına göre şöyledir: Dürriyye, Hanım, Abdullah, Saîd, Muhammed, Abdulmecid ve Mercan.

meziyetinden mahrumiyetime bedel, bir-iki çocuk şefkatine bedel, yüz binlerle mâsumları ki, ileride Risale-i Nur'la beslenmeleri cihetiyle, bu hususî, cüz'î üç şefkatkârâne vaziyeti yüz binlere çevirdi.”⁷

Nesebi*

Mahkemede Denizli ehl-i vukufu, bazı şakirdlerin itikadlarına göre, bana karşı demişler ki: “Eğer Mehdilik dava etse, bütün şakirdleri kabul edecekler.” Ben de onlara demiştim: “Ben, kendimi seyyid bilemiyorum. Bu zamanda nesiller bilinmiyor. Halbuki âhir zamanın o büyük şahsı (Mehdi), Âl-i Beyt'ten olacaktır. Gerçi mânen ben Hazret-i Ali'nin (r.a.) bir veled-i mânevîsi hükmünde ondan hakikat dersini aldım ve Âl-i Muhammed Aleyhisselâm bir manada hakikî Nur şakirdlerine şâmil olmasından, ben de Âl-i Beyt'ten sayılabılırım; fakat bu zaman şahs-ı mânevî zamanı olmasından ve Nur'un mesleğinde hiçbir cihette benlik ve şahsiyet ve şahsî makamları arzu etmek ve şan şeref kazanmak olmaz ve sırr-ı ihlâsa tam muhalif olmasından, Cenab-ı Hakk'a hadsiz şükür ediyorum ki, beni kendime beğendirmesinden, ben öyle şahsî ve haddimden hadsiz derece fazla

⁷ Emirdağ Lâhikası, Kaynaklı-İndeksli-Lügatli Risale-i Nur Külliyyatı, Nesil yay., İstanbul 1996, 2,1899.

⁸ Bir çok kimse Üstat Saîd Nursî'nin; “nesebinin baba yönünden İmam Hasan'a (r.a.), annesi cihetinden de İmam Hüseyin'e (r.a.) dayandığını” hususî bazı sohbetlerinde söylediğini, ancak ihlâsı korumak ve diğer insanlar nazarında manevî makam kazanma duygusundan kaçınmak için bu meseleyi Risâlelerde açıklamadığını nakletmektedir.

Misâl 1: “Kardeşim Abdurrahman, Hz. Ali (r.a.) Efendimize mensup kişi benim. Ne alıyorsam, o kanaldan alıyorum. ...” bkz. Necmeddin Şâhiner, Son Şâhitler, 1,240.

2. “Ey Sâlih kardeşim, sen gerçekten seyyidsin, yani Ehl-i Beyt'tensin. Aynı şekilde Nûriye de seyyidedir ve Mirzâ da seyyiddir.” Son Şâhitler, 3,201.

3. “Ben seyyidim. Fakat sen bunu hiç kimseye söyleme. Annem, Hz. Hüseyin, Babam ise Hz. Hasan neslindedir.” Son Şâhitler, 2,238.

makamata gözümü dikmem ve Nur'daki ihlası bozmamak için, uhrevî makamat dahi bana verilse, bırakmaya kendimi mecbur bilirim.” dedim, o ehl-i vukuf sustu...⁹

Tarîkatlara Muhabbeti

“Ben sekiz-dokuz yaşlarında iken, bütün nahiyemizde ve etrafında ahali Nakşî tarikatında ve oraca meşhur Gavs-ı Hizan namıyla bir zattan istimdat ederken, ben akrabama ve umum ahaliye muhalif olarak “Yâ Gavs-ı Geylânî” derdim... Acayıptır ve yemin ediyorum ki, bin defa Hazret-i Şeyh, himmet ve duasıyla imdadıma yetişmiş. Onun için bütün hayatımda umumiyetle Fâtiha ve ezkâr ne kadar okumuşsam, zât-ı Risaletten (sallallahu aleyhi ve sellem) sonra Şeyh-i Geylânî'ye hediye ediliyordu. Ben üç-dört cihetle Nakşî iken¹⁰, Kadirî meşrebi ve muhabbeti bende ihtiyarsız hükmediyordu. Fakat tarikatla iştigale ilmin meşguliyeti mâni oluyordu.”¹¹

⁹ Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1794.

¹⁰ Çünkü Üstad'ın anne-babası ve hocası bu tarikata mensuptular.

¹¹ Sikke-i Tasdik-i Gaybî, R. N. Külliyyâtı, 2/2084.

1885

Annenin Telkinleri ve Mânevî Dersleri

Evet, insanın en birinci Üstad'ı ve tesirli muallimi, onun validesidir. Bu münasebetle, ben kendi şahsımda kat'î ve daima hissettiğim bu mânâyı beyan ediyorum:

“Ben bu seksen sene ömrümde, seksen bin zatlardan ders aldığım halde, kalem ediyorum ki, en esaslı ve sarsılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi, merhum validemden aldığım telkinat ve mânevî derslerdir ki, o dersler fitratımda, adeta maddî vücudumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş. Sair derslerimin o çekirdekler üzerine bina edildiğini aynen görüyorum. Demek, bir yaşındaki fitratıma ve ruhuma merhum validemin ders ve telkinâtını, şimdi bu seksen yaşındaki gördüğüm büyük hakikatler içinde birer çekirdek-i esasiye müşahede ediyorum.”¹²

Hocaları ve Şeyhleri

Bediüzzaman Said Nursî, h.1303-m.1885 tarihinde Kur'ân-ı Kerim öğrenmeye başlayarak ilim hayatına ilk adımını attı.¹³ O esnada bir hâlet-i ruhiye, tahsilde bulunan büyük biraderi Molla Abdullah'ın ilimden ne derece feyizyâb olduğunu tetkike

¹² Yirmi Dördüncü Lem'a, R. N. Külliyyâtı, 1/690.

¹³ Birinci Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/834.

sevk etti. Molla Abdullah'ın gittikçe tekâmül ederek köydeki okumamış arkadaşlarından okumakla tezahür eden meziyetini düşünüp hayran kaldı. Bunun üzerine ciddî bir şevkle tahsili gözüne aldı ve bu niyetle nahiyeleri İsparit ocağı dahilinde bulunan Tağ köyünde Molla Mehmed Emin Efendinin medresesine gitti. Fakat fazla duramadı. Tekrar Nurs'a döndü. Nurs'ta ayrıca bir medrese olmadığından dersini büyük biraderinin haftada bir defa sılaya geldiği günlere hasrederdi. Bir müddet sonra Pirmis köyüne, sonra Hizan Şeyhi'nin yaylasına gitti. Burada bir müddet kaldıktan sonra, biraderi Molla Abdullah ile beraber Nursin köyüne geldiler.¹⁴

Onurlu Davranıp Zekât ve Sadaka Kabul Etmemesi

“Eski Said'in çocukluk zamanından beri hem kendisi, hem babası fakir oldukları halde, başkalarının sadaka ve hediyelerini almadığının ve alamadığının ve şiddetli muhtaç olduğu halde hediyeleri mukabilsiz kabul etmediğinin ve Kürdistan âdeti talebelerin tayinatı ahalinin evlerinden verildiği ve zekâtla masrafları yapıldığı halde, Said hiç bir vakit tayin almaya gitmediğinin ve zekâtı dahi bilerek almadığının bir hikmeti, şimdi kat'î kanaatımla şudur ki: Âhir ömrümde Risale-i Nur gibi sırf imanî ve uhrevî bir hizmet-i kudsiyeyi dünyaya âlet etmemek ve menâfi-i şahsiyeye vesile yapmamak için o makbul âdete ve o zararsız seciyeye karşı bana bir nefret ve bir kaçınmak ve şiddet-i fakr u zarureti kabul edip elini insanlara açmamak haleti verilmişti ki, Risale-i Nur'un hakikî bir kuvveti olan hakikî ihlas kırılmasın...”¹⁵

¹⁴ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2122.

¹⁵ Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1840.

**Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem)
Müjdesi**

Nurşin’de bir müddet kaldıktan sonra Hizan’a döndü. Sonra medrese hayatını terk ederek pederinin yanına geldi ve bahara kadar evde kaldı. O sırada şöyle bir rüya gördü:

“Kiyâmet kopmuş, kâinat yeniden dirilmiş. Molla Said, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm’ı nasıl ziyaret edebileceğini düşünür. Nihayet sırat köprüsünün başına gidip durmak hatırına gelir: “Herkes oradan geçer, ben de orada beklerim.” der ve sırat köprüsünün başına gider. Bütün Peygamberân-ı İzam Hazarâtını birer birer ziyaret eder ellerinden öper. Peygamber Efendimizi de ziyarete mazhar olur ve O’ndan ilim talebinde bulunmasına karşılık Hazret-i Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, ‘ümmetinden sual sormamak şartıyla kendisine ilm-i Kur’ân’ın tâlim edileceğini’ tebşir eder.”

Artık bu rüyadan aldığı feyiz, tahsil-i ilim için büyük bir şevk uyandırır. Pederinden izin alarak, Molla Mehmed Emin Efendi’den ilim tahsil etmek için Arvâs nahiyesine gider.¹⁶ Daha sonra da “Bayezid”e gider.

¹⁶ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2123.

Acîb Bir Halin Zuhûru

O zamanda Said'de, değil hârika bir zekâ veya bir manevî kuvvet; belki bütün istidat ve kabiliyetinin haricinde bir acib tarz ile bir-iki sene Sarf ve Nahiv mebadisini gördükten sonra üç ayda acib bir tarzda kırk-elli kitabı güya okumuş ve icazet almış gibi bir halet görüldü.”¹⁷

Bayezid'de Şeyh Mehmed Celâlî Hazretlerinin nezdinde yaptığı bu hakikî ve ciddî tahsili, üç ay kadar devam etmiştir. Fakat pek gariptir; zira Şarkî Anadolu usul-ü tedrisiyle, “Molla Câmî”-den¹⁸ nihayete kadar ikmal-i nüsah etti. Buna da her kitaptan bir veya iki ders, nihayet on ders tederrüs etmekle muvaffak oldu ve mütebakisini terk eyledi. Hocası Şeyh Mehmed Celâlî Hazretleri niçin böyle yaptığını sual edince, Molla Said cevaben:

“Bu kadar kitabı okuyup anlamaya muktedir değilim. Ancak bu kitaplar bir mücevherat kutusudur, anahtarı sizdedir. Yalnız sizden şu kutuların içinde ne bulunduğunu göstermenizi istirham ediyorum. Yani bu kitapların neden bahsettiklerini anlayayım da, bilâhare tabiatıma muvafik olanlara çalışırım.” demiştir.

Bunun üzerine hocasının: “Hangi ilim tabiatına muvafık?” olduğu sualine cevaben:

“Bu ilimleri birbirinden tefrik edemiyorum. Ya hepsini biliyorum veyahut hiçbirisini bilmiyorum.” der.

Bu üç ay müddetinde, yirmi dört saat zarfında Cemü'l-Cevâ-

¹⁷ Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1839.

¹⁸ Molla Câmî: Abdurrahmân b. Ahmed b. Muhammed el-Câmî, Nûruddîn: Müfessir. h.817'de Câm'da doğdu. (Câm: Mâverâünnehir'de bir köy). h.898'de Herât'ta vefât etti. Yüze yakın eseri vardır. “Molla Câmî” kitabından maksat bir nahiv kitabıdır ki, İbn Hâcib'in “Kâfiye” isimli kitabına yaptığı şerhdır. Bu kitap “el-Fevâidü'l-Dâyâiyye” ismiyle bugün de kitapçılarda bulunmaktadır. Bkz. Keşfü'z-Zünûn, 2,1372, el-A'lâm, 3,296.

mi¹⁹, Şerhü'l-Mevâkif²⁰, İbnü'l-Hacer²¹ gibi kitapların iki yüz sayfasını, hatta bazen daha fazlasını, kendi kendine anlamak şartıyla mütalâa ederdi. O derece ilme dalmıştı ki, hayat-ı zahiriyle hiç alâkadar görünmezdi. Hangi ilimden olursa olsun, sorulan suale tereddütsüz derhal cevap verirdi...²²

Ağabeyi Molla Abdullah'a Gidişi

Bundan sonra, Şirvan'daki biraderinin yanına gitti. Orada büyük kardeşiyle ilk görüşmede aralarında şöylece kısa bir muhavere cereyan etti.

Molla Abdullah: “Sizden sonra ben Şerh-i Şemsî²³ kitabını bitirdim, siz ne okuyorsunuz?”

Bediüzzaman: “Ben seksen kitap okudum.”

Molla Abdullah: “Ne demek?”

Bediüzzaman: “İkmâl-i nüsah ettim ve sıranıza dahil olmayan birçok kitapları da okudum.”

Molla Abdullah: “Öyleyse seni imtihan edeyim.”

Bediüzzaman: “Hazırım, ne sorarsanız sorunuz.”

Molla Abdullah, biraderini imtihan eder. Kifayet-i ilmiyesini takdirle, sekiz ay evvel talebesi bulunan Molla Said'i kendisine üstad kabul eder ve küçük biraderinden ders almaya başlar.²⁴

¹⁹ Bu kitap, Usûl-i Fıkıh'la alâkalı bir kitaptır ve müellifi de Tâcuddin Abdulvehhâb es-Sübkî'dir (h.727-771). Bkz. Keşfü'z-Zünûn 595; el-A'lâm, 4,18.

²⁰ Mevâkif, Kelâm ilmiyle alâkalı bir kitaptır, müellifi de Allâme Adudiddin el-İcî (v.h.756)

²¹ İbn Hacer'den maksat, İbn Hacer el-Heytemî el-Mekkî'nin “elTuhfetü'l-Muhtâc fi Şerhi'l-Minhâc” isimli kitabıdır. Bu kitap, İmam Nevevî'nin “Minhâcu't-Tâlibîn” isimli kitabının şerhidir.

²² Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2124.

²³ Şemsiyye: Kâtibi diye meşhur Kazvî'nin (h.600-675) Mantık kâideleriyle ilgili bir risâlesi.

²⁴ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2124.

1892 Yılı

Müthiş Bir Zekâ ve Hâfıza

Ağabeyi molla Abdullah'ın yanında iki ay kaldıktan sonra Siirt'e gelir. Orada bulunan Molla Fethullah Efendi'nin medresesine gider. Molla Fethullah, Molla Said'e:

“Geçen sene Süyûtî²⁵ okuyordunuz, bu sene Molla Câmi'yi²⁶ mi okuyorsunuz?”

Bediüzzaman: “Evet ‘Câmi’yi bitirdim.”

Molla Fethullah hangi kitabı sorduysa, “Bitirdim” cevabını alınca, tahayyürde kaldı. Bu kadar kitabı bitirdiğini, hem de az zamanda bitirdiğini aklına sığıştıramadı, taaccüp etti ve dedi:

“Geçen sene deli idin, bu sene de mi delisin?”

Bediüzzaman:

“İnsan başkasına karşı kesr-i nefis için hakikati ketmedebilir. Fakat babadan daha muhterem olan Üstad'ına karşı hakikat-i mahzdan başka birşey söyleyemez. Emrederseniz, söylediğim kitaplardan beni imtihan ediniz.” der.

Molla Fethullah hangi kitaptan sorduysa, cevabını güzelce verir.

²⁵ Suyûtî'den maksat, İbn Mâlik'in “Elfiye” isimli kitabının şerhi “el-Behçetü'l-Mardiyeye”dir.

²⁶ Maksat, Abdurrahman Câmi'nin “el-Fevâidü'l-Dayâiyye” isimli kitabıdır.

Molla Fethullah: “Pekâla, zekâda harikasınız. Fakat hıfzınız nasıldır? Makamat-ı Harîriye’den birkaç satırı iki defa okumakla hıfzedebilir misiniz?” diyerek kitabı uzatır.

Molla Said kitabı alarak, bir yaprağını bir defa okumakla hıfzeder ve okur.

Molla Fethullah: “Zekâ ile hıfzın ifrat derecede bir kimsede tecemmuu nâdirdir” diyerek hayrette kalır.

Bediüzzaman orada iken, “Cem’ü’l-Cevâmi” kitabını, günde bir-iki saat iştilmek üzere bir haftada hıfzeder. Bunun üzerine Molla Fethullah şu kelâmı söyleyerek kitabın üzerine şunları yazar: “Cem’ü’l-Cevâmi” kitabının tamamını bir Cuma’da (yani bir haftada) hıfzında cem etmiştir.”

Bu hal Siirt’te şüyû bulmuş ve Molla Fethullah ulemaya: “Bizim medreseye gayet genç bir talebe geldi. Her ne sual ettimse bilâ-tevakkuf cevap verdi. Bu yaşta zekâsına ve ilmine ve fazlına hayran kaldım.” diyerek pek çok metheder.²⁷

Bunun üzerine ulema bir yerde toplanarak Bediüzzaman’ı davet ederler. Bediüzzaman, intihap ettikleri bütün suallerine bilâ-tereddüd cevap verirken, Molla Fethullah’ın yüzüne bakar. Sanki kitaba bakıyor gibi kendilerinden okuyarak cevap verir. Bunu gören ulema, Bediüzzaman’ın harikulâde bir genç olduğunu hükmedip, faziletini takdir ve sena ederler.

Bu hal etrafta iştilir. Ahali, kedisine veliyyullah derecesinde ihtiram eder ve o nazarla bakarlar. Bu vaziyet, ikinci derecede bulunan birtakım âlim ve talebelerin rekabetlerini arttırır.

Bu esnada Bediüzzaman on beş-on altı yaşlarında bulunuyordu. Sonra tekrar Bitlis’e ve Şirvan’a, bilâhare Siirt’e bağlı Tillo kasabasına gitti.²⁸

²⁷ Molla Fethullah, Molla Saîd’e “Bediüzzaman” lakabını takan ilk kişidir.

²⁸ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2126.

1894 YILI

el-Kâmûsu'l-Muhît'i Ezberlemesi

Tillo'da meşhur bir türbeye kapandı. Orada itikâf'ta iken harika olarak Fîrûzâbâdî'nin el-Kâmûsu'l-Muhît'ini (Kâmûs-u Okyanus) Bâbü's-Sin'e kadar hıfzetti. Ne fikre binaen kamusu hıfzettiği sorulduğunda:

“Kamus, her kelimenin kaç mânâya geldiğini yazıyor. Ben de bunun aksine olarak, her mânâya kaç kelime kullanıldığını gösterir bir kamus vücuda getirmek merakına düştüm.” cevabında bulundu.

Birkaç gün sonra Mardin'e gitti. Bu esnada, Mardin'e gelen iki talebeyle karşılaştı. Bunlardan birisi, Cemâleddin-i Efganî'ye mensup olup, diğeri tarikat-i Sünûsiye'den idi. Bunlar vasıtasıyla hem Cemâleddin-i Efganî'nin mesleğine, hem de tarik-i Sünûsî'ye aşinâlık peyda etti.²⁹

Harama Bakmaması

“Yirmi yaşlarında iken, Bitlis'te merhum vali Ömer Paşa hanesinde iki sene onun ısrarıyla ve ilme ziyade hürmetiyle kaldım. Onun altı adet kızı vardı. Üçü küçük, üçü büyük. Ben, üç büyükleri, iki sene beraber bir hanede kaldığımız halde, birbirinden tefrik edip tanıımıyordum. O derece dikkat etmiyordum ki

²⁹ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2128.

bileyim. Hattâ bir âlim misafirim yanıma geldi, iki günde onları birbirinden ayırt etti, tanıdı. Herkes ve ben de, bu hale hayret ederdik. Bana sordular: “Neden bakmıyorsun?” derdim: “İlmin izzetini muhafaza etmek, beni baktırmıyor.”³⁰

90 Kitabı Ezberlemesi

“Tırnak kadar kuvve-i hâfızaya mâlik bir adamın kafasında doksan kitabın kelimatı yazılmış. Ve üç ayda, her günde üç saat meşgul olarak, hâfızasının sahifesinin yalnız o kısmını ancak tamam edebilmiş. Aynı adam, seksen sene ömründe gördüğü ve işittiği ve merakını tahrik eden ve ona hoş gelen manaları ve kelimeleri ve suretleri ve savtları o tırnak kadar kuvve-i hâfızanın sahifesinde istediği vakitte müracaat edip bir büyük kütüphane kadar bütün mahfuzatının aynı şeylerini orada bütün istediklerini mevcut ve muntazam yazılmış ve dizilmiş görüyor.”³¹ Bunun üzerine her türlü fenne ait eserleri tetkike koyuldu. Bilhassa din-i İslâma vârid olan şek ve şüpheleri reddetmek için Metâli³² ve Mevâkıf isimli eserlerle ulûm-u êliye (sarf, nahiv, mantık ve saire) ve âliyeye (tefsir, hadis, fıkıh ve ilm-i kelâma) dair kırk kadar kitabı iki sene zarfında hıfz eyledi. Mirkât³³ isimindeki kitabı, haşiye ve şerh olmaksızın hıfz etmeye başladı. Hattâ hergün okumak şartıyla, hıfz ettiği kitapların üç ayda bir kere devrine muvafak oluyordu. “Bu ezberleme melekesi benim için büyük bir nimetti. Çünkü ben güzel yazı yazabilseydim, meseleler kalbimde tam yerleşmezdi. Zira yazım güzel olmadığı için daha önce öğrendiğim ilimleri ruhuma yazıyordum.”³⁴

³⁰ Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1792-3.

³¹ Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1858.

³² Kâdi el-Ermevî'nin Metâliu'l-Envâr fi'l-Mantık isimli kitabı.

³³ Mirkâtü'l-Usûl ilâ İlmi'l-Usûl, Muhammed b. Ferâmûz el-Husrevî'nin te'lif ettiği (v.h.885) Hanefî mezhebine ait bir kitap.

³⁴ Barla Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1547.

1897

Van'da Yeni İlimlere Muttali Olması

Van'da on beş sene kalan Bediüzzaman, bu asırda, yalnız eski tarzdaki ilm-i kelâmın İslâm dini hakkındaki şek ve şüphelerin reddine kâfi olmadığına kanaat hâsıl etmiş ve fününun tahsiline lüzum görmüştür.

Bu kanaati hasıl ettiği o zamanda, ulûm-u müsbete denilen bütün fenleri tettebbua (incelemeye) başlayarak pek kısa bir zamanda tarih, coğrafya, riyaziyat, jeoloji, fizik, kimya, astronomi, felsefe gibi ilimlerin esaslarını elde etmiştir. Bu ilimleri bir hocadan ders alarak değil, yalnız kendi mütalâası sayesinde hakkıyla anlamıştır. Meselâ, bir coğrafya muallimini, mübahaseye girişmeden evvel, yirmi dört saat içerisinde eline geçirdiği bir coğrafya kitabını hıfz etmek suretiyle, ertesi gün Van Valisi merhum Tahir Paşa'nın konağında ilzam eder. Ve yine aynı surette bir muaraza neticesinde, beş gün zarfında kimya-yı gayr-ı uzvîyi (inorganik kimya) elde ederek, kimya muallimiyle muarazaya girer ve onu da ilzam eder. İşte pek genç yaşındaki mezkûr harikulâdeliklere ve bahr-i umman halinde bir ilme malikiyetine şahit olan ehl-i ilim, Molla Said'e "Bediüzzaman" lâkabını vermiştir.³⁵

³⁵ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2129.

1899 YILI

Kur'ân'a Hizmet ve Hayatın Gâyesi

Yaklaşık h.1316-m.1899 yıllarında Risâle-i Nûr müellifi Bediüzzaman'ın hayatında zikre değer çok önemli bir değişiklik oldu. Zira o bu tarihe kadar, öğrenmek ve istifade etmek için değişik ilimlere önem veriyordu. Bediüzzaman, Van'da bulunduğu zamanlarda, merhum Vali Tahir Paşa ile bazı gazetelerden havadis okurdu. Van'daki ikameti esnasında, âlem-i İslâm'ın vaziyetini bir derece öğrenmiş bulunuyordu. Birgün Tahir Paşa bir gazetedede şu müthiş haberi ona göstermişti. Haber şu idi:

İngiliz Meclis-i Meb'usan'ında Müstemlekât Nâzırı³⁶, elinde Kur'ân-ı Kerîmi göstererek söylediği bir nutukta: “Bu Kur'ân İslâmların elinde buldukça biz onlara hâkim olamayız. Ne yapıp yapmalıyız, bu Kur'ân'ı onların elinden kaldırmalıyız; yahut Müslümanları Kur'ân'dan soğutmalıyız.” diye hitabede bulunmuştu.

İşte bu müthiş haber, onda târifin fevkinde bir tesir uyandırmıştı. Bu hadise onun fikrî yönelişini değiştirdi ve o güne kadar bildiği ulûm-u mütenevviayı Kur'ân'ın fehmine ve hakikatlerinin ispatına basamaklar yaparak hedefini ve gaye-i ilmiyesini ve netice-i hayatını, yalnız Kur'ân bildi. Ve Kur'ân'ın i'caz-ı mane-

³⁶ William Ewart Gladstone (1809-1898)

vîsi, ona rehber ve mürşid ve üstad oldu.³⁷ Çevresindeki insanlara şunu ilan etti: “Kur’ân’ın sönmez ve söndürülmez mânevî bir güneş hükmünde olduğunu, ben dünyaya ispat edeceğim ve göstereceğim.” diye kuvvetli bir niyet ruhunda uyandı ve bu gayesini gerçekleştirmek için İstanbul’a gitti.³⁸

³⁷ Birinci Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/840. Bediüzzaman’ın hizmetkârı ve talebesi Mustafa Sungur bana defalarca Üstad’ından duyduğu şeyleri zikretti: “Ezberlediğim 90 kadar kitabı ezberden tekrarlardım. Bunlar, Kur’ân-ı Kerim’in hakikatlerine çıkmaya basamaklar oldu. Sonra Kur’ân’ın hakikatlerine çıktım. Baktım her bir âyetin kâinatı ihata ettiğini gördüm. Artık başka bir şeye ihtiyacım kalmadı. Kur’ân bana kâfi geldi.” Bkz. Şâhiner, Bilinmeyen, 81.

³⁸ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2131.

1907 YILI

Medrese-i Zehrâ Projesi

“Ben vilâyât-ı şarkiyede aşiretlerin hal-i perişanîyetini görüyordum. Anladım ki, dünyevî bir saadetimiz, bir cihetle fûnun-u cedide-i medeniye ile olacak. O fûnunun da gayr-ı müteaffin bir mecrâsı ulema ve bir menbaı da medreseler olmak lâzımdır. Tâ ulemâ-i dîn, fûnun ile ünsiyet peyda etsin.

Zira, o vilâyatta nim-bedevisi vatandaşların zimâm-ı ihtiyarı, ulema elindedir. Ve o saik ile Dersaadete geldim.”³⁹

Sultan Abdülhamid'e, Vilâyât-ı Şarkiyeye bir medrese (üniversite) yapılması için bir dilekçe verdi.

İstediginizi Sorun!

“Ben Hürriyet'ten⁴⁰ evvel İstanbul'a gelirken yolda -bir-iki mühim-İlm-i Kelâm'a ait kitaplar elime geçti. Dikkatle mütalaa ettim. İstanbul'a geldikten sonra, sebepsiz olarak hem ulemayı, hem mektep muallimlerini münazaraya “Kim ne isterse benden sorsun.” diye ilân ettim. Medar-ı hayrettir ki; münazaraya gelenlerin bütün sordukları sualler, yolda mütalaa ettiğim ve hâfızamda kalan mes'elelerdi.”⁴¹

³⁹ Divân-ı Harbi Örfi, R. N. Külliyyâtı, 2/1924.

⁴⁰ Meşrûtiyet.

⁴¹ Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1698. Eski Temyiz Mahkemesi Reislerinden

Delilik İftirası

İstanbul'da rakiplerin ve düşmanların ifsadıyla, merhum Sultan Abdülhamid'in emriyle tımarhaneye sürüklendi.⁴² Doktor kendisini muayene ettikten sonra, hayret içinde kalır ve şöyle bir rapor yazar: “Şimdiye kadar İstanbul'a gelenlerin içerisinde zekâ ve fetânetçe böyle bir nâdire-i cihan bulunmuş değildir.”

“Doktorun bu raporu üzerine Mâbeyn'e telaş düşer. Hemen Bediüzzaman'ı çarçabuk tımarhânedan tevkifhâneye aldırır- lar. Bir an evvel O'nu İstanbul'dan uzaklaştırmak gayesiyle 30 altın lira maaş, bir miktar da para teberru' (bağış) olarak, Zabtiye Nâzırı Şefik Paşa ile Bediüzzaman'a gönderirler.”⁴³ Bediüzzaman'ın cevabı şöyle olur:

“Ben maaş dilencisi değilim. Bin lira da olsa kabul edemem. Kendim için gelmedim, milletim için geldim. Hem de bana vermek istediğiniz, rüşvet ve hakk-ı sükûttur.”

Nâzır: “İrâdeyi reddediyorsun. İrade red olunmaz.”

Üstad: “Reddediyorum, tâ ki Padişah darılsın, beni çağırsın, ben de doğrusunu söyleyeyim.”

Nâzır: “Neticesi vahimdir!”

Üstad: “Neticesi deniz olsa, geniş bir kabirdir. İdam olunsam bir milletin kalbinde yatacağım. Hem de İstanbul'a geldiğim vakit, hayatımı rüşvet getirmişim. Ne ederseniz ediniz! Bunu da ciddî söylüyorum; ben isterim ki ebnâ-i cinsimi bilfiil ikaz

Merhum Ali Himmet Berki de aynı hadiseyi şöyle anlatmıştır: “Ben o zaman medre- setü'l-Kuzâd'da (Hukuk Fakültesi) talebe idim. Birden bire bir şâyia çıktı: “Şarktan garip kıyafetli Bediüzzaman isminde bir zât gelmiş, her suâle cevap veriyormuş.” Merakla biz de gittik. Biz gittiğimizde sofistlerin felsefesini çürüten aklî, mantıkî de- liller ileri sürüyordu. Hakikaten Bediüzzaman ismine layıktı. Benim kanaatim şudur ki: İslâmiyet'in felsefesi demek olan Kelam İlminde ve bir de lügat ilminde O'nun bilgisine son yoktur.” Bkz. Şâhiner, Bilinmeyen, s.83.

⁴² On Dördüncü Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/1080.

⁴³ Hâtıra Defteri, Abdülmecid, s.6, bkz. Bâdillı, Mufasssal, 1,195.

DOĞUMU VE GELİŞMESİ

edeyim ki, devlete intisap, hizmet etmek içindir. Maaş kapmak için değildir. Hem de benim gibi bir adamın millete ve devlete hizmeti nasihatladır. O da hüsn-ü te'sir iledir. O da hasbîlik iledir, bu da garazsızlık, o da ivazsızlık, o da terk-i menâfi-i şahsiye iledir. Binaenaleyh, ben maaşın kabûlünde ma'zurum..."⁴⁴

Saltanata ve Hilâfete Karşı Tutumu⁴⁵

"Saltanat ve hilâfet gayr-ı münfek, müttehid-i bizzattır. Cihet muhtelifdir. Binaenaleyh, bizim Padişahımız hem sultandır, hem halifedir ve âlem-i İslâm'ın bayrağıdır. Saltanat itibariyle otuz milyona nezaret ettiği gibi, hilâfet itibariyle üç yüz milyonun mâbeynindeki rabita-i nuraniyenin mâkes ve istinatgâh ve medetkârı olmak gerekir. Saltanatı sadaret, hilâfeti meşihat temsil eder."⁴⁶

⁴⁴ Bkz. Bâdıllı, Mufassal, 1,195-196

⁴⁵ Mustafa Sungur: Bir gün Üstad'ımız merhum Sultan Abdülhamid hakkında şöyle dedi: Sultan Abdülhamid, Sâlihlerden bir velidir. O'nu has dualarıma dâhil ettim. Her sabah O'na şöyle dua ediyorum: Allahım! Sultan Abdülhamid Han, Sultan Vahîdeddin ve Osmanlı âilesinden râzı ol! Bkz. Bâdıllı, Mufassal, 1,226.

⁴⁶ Sünûhât, R. N. Külliyyâtı, 2/2047.

1908 Yılı

Mısır Müftüsü ile Karşılaşması⁴⁷

Hürriyet'in birinci yılında Mısır Câmîü'l-Ezher Üniversitesi reislerinden meşhur Şeyh Bahît Efendi İstanbul'a bir seyahat için geldiğinde, Bediüzzaman Said Nursî'yi ilzam edemeyen İstanbul uleması, Şeyh Bahît'ten bu genç hocanın ilzam (cevap veremez hale getirmek, susturmak) edilmesini isterler. Şeyh Bahît de bu teklifi kabul ederek bir münazara zemini arar. Ve bir namaz vakti Ayasofya Camii'nden çıkıp çayhaneye oturulduğunda bunu fırsat telâkki eden Şeyh Bahît Efendi, yanında ulema hazır bulunduğu halde Bediüzzaman'a hitaben: "Avrupa ve Osmanlılar hakkında ne diyorsunuz, fikriniz nedir?" der.

Şeyh Bahît Efendi'nin bu sualden maksadı, Bediüzzaman'ın şek olmayan bir bahr-ı umman gibi ilmini ve ateşpâre-i zekâsını tecrübe etmek değil, belki, zaman-ı istikbale ait şiddet-i ihatasını ve idare-i âlemdeki siyasetini anlamaktır. Buna karşı Bediüzzaman'ın verdiği cevap şöyle olur: "Avrupa bir İslâm devletine hâmiledir, günün birinde onu doğuracak. Osmanlılar da Avrupa ile hâmile-dir; o da onu doğuracak."

⁴⁷ Bu zât, Mısır müftüsü Şeyh Muhammed Bahît b. Hüseyin el-Mutî el-Haneffî'dir. Mısır'ın büyük fıkıh âlimlerinden birisidir. Mısır'ın güneyindeki Eyyot iline bağlı Mutîa'da doğmuştur. El-Ezher'de eğitim almış ve orada öğretim üyeliği yapmıştır. H.1297 yılında şer'î mahkemeye geçmiştir. Cemâlüddin Efgânî ile görüşmüştür. H. 1333-1339 yılları arası Mısır müftülüğü yapmıştır. Değerli kitapları vardır. H.1354 yılında vefat etmiştir. Bkz. Zirikî, El-A'lâm, 6,274.

Bu cevaba karşı Şeyh Bahît Hazretleri: “Bu gençle münazara edilmez. Ben de aynı kanaatteyim. Fakat bu kadar veciz ve belîğâne bir tarzda ifade etmek, ancak Bediüzzaman’a hasır.” der.

Nitekim Bediüzzaman’ın dediği gibi, ihbaratın iki kutbu da tahakkuk etmiş; bir iki sene sonra Meşrutiyet devrinde şâir-i İslâmiye’ye muhalif çok âdât-ı ecnebiyeyi ahzetmek ve gittikçe Türkiye’de yerleştirmek; ve şimdi Avrupa’da Kur’ân’a ve İslâmiyet’e karşı gösterilen hüsn-ü alâka ve bilhassa bahtiyar Alman milletinde fevc fevc İslâmiyet’i kabul etmek gibi hadiseler, o ihbarı tamamıyla tasdik etmişlerdir.⁴⁸

Emanuel Karasso⁴⁹ ile Görüşmesi

İstanbul Hahambaşısı Selânik mebusu Yahudi Karasso ile Bediüzzaman arasında Selânik’te cereyan eden bir konuşma sırasında, Karasso konuşmayı yarıda bırakarak dışarıya fırlamış ve arkadaşlarına: “Eğer yanında biraz daha kalsaydım, az kalsın beni de Müslüman edecekti.” diyerek mağlûbiyetini hayret ve telâşla izhar etmiştir. Karasso ki, Osmanlı İmparatorluğu’nu parçalamak için sinsi ve tertipli bir şekilde çalışan gizli bir teşkilâta mensup olup, ortada fevkalâde bir rol oynuyordu. Karasso’nun Bediüzzaman’ı ziyaret etmekten maksadı, onu kendi fikrine çevirmek ve meş’um gayesine âlet etmektir. Fakat heyhat!..⁵⁰

Jön Türklere⁵¹ Karşı Tutumu

Soru: İttihad ve Terakkî hakkında re’yin nedir?

Cevap: Kıymetlerini takdirle beraber, siyasiyunlarındaki

⁴⁸ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2129.

⁴⁹ Mason teşkilatının üyesi, İstanbul Hahambaşısı, Selânik Milletvekili. Sultan II. Abdülhamid’in tahtan indirilmesinde büyük bir rolü olmuştur.

⁵⁰ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2132.

⁵¹ Jön Türkler: Genç Türkler. Sultan Abdülazîz döneminden itibaren Osmanlı Devlet’indeki idârî şekle karşı gelen kişi ve topluluklara verilen bir isimdir. Bunların istekleri şöyle özetlenebilir: Kanunların ilan edilmesi ve parlamentonun kurulması. İttihad ve Terakkî, jön Türklerin en etkili olanıdır.

şiddete muterizim. Lâkin onların iktisadî ve maarifi olan -bâhusus şarkî vilâyetlerdeki-şubelerini bir derece istihsan ve tebrik ederim.⁵²

“Şu Jön Türkün hatası: Bilmedi o, bizdeki din hayatın esası. Millet ve İslâmiyet ayrı ayrı zannetti.

Medeniyet müstemir, müstevlî vehmeyledi. Saadet-i hayati içinde görüyordu. Şimdi zaman gösterdi,

Medeniyet sistemi bozuktu, hem muzırdı. Tecrübe-i kat’iye bize bunu gösterdi.

Din hayatın hayatı, hem nuru, hem esası. İhyâ-yı dinle olur şu milletin ihyâsı. İslâm bunu anladı.

Başka dinin aksine, dinimize temessük derecesi nisbeten milletin terakkisi. İhmali nisbetinde idi milletin tedennîsi. Tarihî bir hakikat; ondan olmuş tenâsi.”⁵³

Herkesin şevkini kıran ve neş’esini kaçırın ve ağrazlar ve taraftarlıklar hissini uyandıran ve sebep-i tefrika olan ırkçılık cemiyât-ı akvamiyeyi teşkiline sebebiyet veren ve ismi meşrutiyet ve mânâsı istibdat olan ve İttihad ve Terakki ismini de leke-dar eden buradaki şube-i müstebidaneye muhâlefet ettim.”⁵⁴

Meşrutiyetten Sonra Ortaya Çıkan Kargaşaya Karşı Tutumu

Hürriyet’in başında... Gazetelerin heyecan verici neşriyatıyla ve fırkaların cemiyetlere fedai yazmakla ve inkılabı vücuda getiren zevatın tahakkümatıyla ve itaat-i askeriye münafi olan hürriyet-i mutlaka efrada sirayetle ve âdâb-ı diniyeye muhalif zannettikleri şeyleri bazı dikkatsizlerin efrada telkinatıyla ve itaat bozulduktan sonra müstebitler, cahil mutaassıplar, dinde hassas,

⁵² Münâzarât, R. N. Külliyyâtı, 2/1958.

⁵³ Sözler, Lemeât, R. N. Külliyyâtı, 1/328.

⁵⁴ Divân-ı Harbi Örfî, R. N. Külliyyâtı, 2/1925.

muhakeme-i akliyede noksan olanlar, iyilik zannıyla o bataklık zeminde tohum ekmeye başlamasıyla ve devletin umum siyaseti cahil efradın elinde kalmakla ve bir milyona yakın fişek havaya atılmakla ve dahil ve hariç müddeiler parmak vurmakla ortalık anarşistlik haline girdiğinden, bu hâdisenin istidad-ı tabiîsi, hercümerc ve müdahale-i ecnebî iken, min indillâh, ism-i şeriat, o müteaddit sebeplerden çıkan ervah-ı habîse ve münteşireyi yuvalarına irca ile, on üç asırdan sonra bir mucize daha gösterdi.”⁵⁵

“Kaç defa büyük içtimalarda heyecanları hissettim. Korktum ki, avam-ı nas siyasete karışmakla asayişi ihlâl etsinler. Türkçe’yi yeni öğrenen köylü bir talebenin lisanına yakışacak lâfızlarla heyecanı teskin ettim.”⁵⁶

İstanbul’da yirmi bine yakın hemşehrilerimi, hamal ve gafil ve safdil olduklarından, bazı particiler onları iğfal ile vilâyât-ı şarkiyeyi lekedard etmelerinden korktum. Ve hamalların umum yerlerini ve kahvelerini gezdim. Geçen sene anlayacakları suretle Meşrutiyet’i onlara telkin ettim.

İşte o hamalların, Avusturya’ya⁵⁷ karşı boykotajları ve en müşevveş ve heyecanlı zamanlarda âkılâne hareketlerinde bu nasihatın tesiri olmuştur.”⁵⁸

⁵⁵ Dîvân-ı Harbi Örfî, R. N. Külliyyâtı, 2/1926.

⁵⁶ Dîvân-ı Harbi Örfî, R. N. Külliyyâtı, 2/1922.

⁵⁷ h. 9 Ramazan 1326 (m. 9 Tişrîn-i Evvel 1908) Sultan II. Abdülhamid’in yıldızı sönmünce Avusturya Bosna Hersek’i topraklarına iltihak etti. Bunun üzerine hamallar Avusturya mallarını indirmeyi boykot ettiklerini ilan ettiler. Ciddi bir kriz oldu ve her an büyük bir olay patlak verebilirdi. Bediüzzaman onlara gitti ve onların idrak seviyelerine uygun bir şekilde onlara konuştu ve kötü bir hadise olmadan olayı çözdü.

⁵⁸ Dîvân-ı Harbi Örfî, R. N. Külliyyâtı, 2/1921.

1909 YILI

İttihâd-ı Muhammedî Cemiyeti'nin Yardımlaşması

“İşittim ki, İttihad-ı Muhammedî (sallallahu aleyhi ve sellem) namıyla bir cemiyet teşekkül etmiş.⁵⁹ Nihayet derecede korktum ki, bu ism-i mübarekin altında bazılarının bir yanlış hareketi meydana gelsin..”⁶⁰

Bediüzzaman 31 Mart (13 Nisan 1909) Hâdisesine Karıştı mı?⁶¹

“Mart’ın otuz birinci gününde dehşetli hareketi, iki-üç dakika uzaktan temaşa ettim. Müteaddit metalibi işittim... Üç dakika-

⁵⁹ 5 Nisan 1909 yılında kurulmuş ve Ayasofya’da büyük bir kalabalığın huzurunda ilan edilmiştir. Bediüzzaman Said Nursî burada güzel bir hutbe îrad etmiştir.

⁶⁰ Dîvân-ı Harbî Örfî, R. N. Külliyyâtı, 2/1922.

⁶¹ ... isyân, meşrutiyeti korumak için İttihadçılar tarafından Selânik’ten İstanbul’a gönderilen ve Taşkışla’ya yerleşen askerî taburun içinde zuhur etti. Askerler ayaklanarak subaylarını kışlaya hapsedtiler. 13 Nisan 1909 miladî tarihe tekâbüle eden 31 Mart 1325 günü gece yarısı bu tabur, Sultanahmet Meydanı’nda toplandı. Başka ordugâhlardan gelen askerlerin de katılımıyla 11 gün süren bir isyan başladı. Birçok şahıs, isyanın kurbanı oldu. Şehre çok karışık bir hava hâkim oldu. Fuzulî yere mermiler atılıyor ve askerler: “Şeriat isteriz” “Şeriat isteriz!” diye bağınıyorlardı. Mahmud Şevket Paşa komutasındaki Hareket Ordusu’nun İstanbul’a ulaşım vaziyete hâkim olması ve Sultan Abdulhamid’i azletmesiyle hâdiseler sona erdi. Sıkıyönetim hükümleri ilan edilerek bu hâdisenin sorumlularını yargılamak için bir askerî mahkeme kuruldu. Bkz. İsmail Danişmend, Osmanlı Devleti Tarihi, 4,452.

dan sonra çekildim... Bir de gazetelere baktım; onlar da o kıyamı meşru gibi tasvir ediyorlardı. Ben de bir cihette sevindim. Zira, en mukaddes maksadım, şeriatın ahkâmını tamamen icra ve tatbiktir. Fakat itaat-i askeriyeye hâlel geldiğinden, nihayet derecede meyyus ve müteessir oldum. Ve umum gazetelerle aske-re hitap ettim.”⁶²

Ordunun İtaate Döndürülmesi

“Harbiye nezaretindeki askerler içine Cuma günü ulema ile beraber gittim. Gayet müessir nutuklarla sekiz tabur askeri itaate getirdim. Nasihatlerim tesirini sonradan gösterdi.”⁶³

Dîvân-ı Harbî Örfî Mahkemesi'ne Sevk Edilmesi

31 Mart Hadisesi'nde Divan-ı Harb-i Örfî'de dedim ki:

Ben talebeyim. Onun için her şeyi mizan-ı şeriatla muvazene ediyorum. Ben milliyetimizi, yalnız İslâmiyet biliyorum. Onun için her şeyi de İslâmiyet nokta-i nazarından muhakeme ediyorum.

Ben hapishane denilen âlem-i berzahın kapısında dururken ve darağacı denilen istasyonda âhirete giden şimendiferi beklerken, cemiyet-i beşeriyenin gaddarane hallerini tenkit ederek, değil yalnız sizlere, belki bu zamandaki nev-i benî beşere irad ettiğim bir nutuktur. Onun için, *يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ*, “Gün gelir, bütün gizli haller ortaya dökülür.” (Târik, 9) sırınca, kabir-i kalbden hakaik çıplak çıktı; nâmahrem olan kimseler nazar etmesin. Âhirete kemal-i iştiyak ile müheyyayım. Bu asılanlarla beraber gitmeye hazırım.⁶⁴ Nasıl ki, bir bedevî garaipperest, İstanbul'un acaip ve mehasinini işitmiş, fakat görmemiş; nasıl kemal-i hâ-

⁶² Dîvân-ı Harbî Örfî, R. N. Külliyyâtı, 2/1923.

⁶³ Dîvân-ı Harbî Örfî, R. N. Külliyyâtı, 2/1923.

⁶⁴ Bediüzzaman, buldukları odanın penceresinden bahçede asılmış 15 kişinin cesedi-ni gösterir.

hişle görmeyi arzu eder! Ben de ma'rez-i acaip ve garaip olan âlem-i âhireti, o hâhişle görmek istiyorum. Şimdi de öyleyim. Beni oraya nefyetmek, bana ceza değil! Sizin elinizden gelirse, beni vicdanen tâzib ediniz! Ve illâ başka suretle azap, azap değil, benim için bir şandır!

Bu hükûmet zaman-ı istibdatta akla husumet ederci. Şimdi de hayata adavet ediyor. Eğer hükûmet böyle olursa, yaşasın cünun! Yaşasın mevt! Zalimler için de yaşasın Cehennem!.. Bida-yetlerde herkesten sual olduğu gibi, Divan-ı Harpte bana da sual ettiler: “Sen de şeriati istemişsin.”

Dedim: “Şeriatin bir hakikatine bin ruhum olsa feda etmeye hazırım. Zira, şeriat, sebep-i saadet ve adalet-i mahz ve fazilettir. Fakat ihtilâlcilerin isteyişi gibi değil...”⁶⁵

Bediüzzaman daha sonra İstanbul’dan Van’a gider.

Şam’a Gitmesi

H.1329-m.1910 yılının sonuna doğru kışın Van’dan Şam’a gider. Şam ulemasının ısrarı üzerine, Câmîü’l-Emevîde on bine yakın ve içerisinde yüz ehl-i ilim bulunan azim bir cemaate karşı bir hutbe irad eder. Bu hutbe fevkalâde takdir ve tahsin ile kabul mazhar olur. Bilahare, buradaki hutbesi, “Hutbe-i Şâmiye” namıyla tab edilmiştir. Bu Hutbe-i Şâmiye, İslâm âleminin içinde bulunduğu maddî mânevî hastalıkların nelerden ibaret bulunduğunu, felâket ve esarete hangi sebeplerden dolayı maruz kaldıklarını bildiren ve buna karşı çare-i halâs gösteren ve bundan sonra, İslâmiyet’in zemin yüzünde maddî mânevî en yüksek terakkiyi göstereceğini, İslâmî medeniyetin kemal-i haşmetle meydana geleceğini ve zemin yüzünü pisliklerden temizleyeceğini delâil-i akliye ile ispat eden, müjde veren çok kıymetli, bütün Müslümanlara, hattâ insanlığa şâmil bir derstir, bir hut-

⁶⁵ Divân-ı Harbi Örfî, R. N. Külliyyâtı, 2/1920.

bedir. Bediüzzaman, Şam'da fazla kalmamış, Şarkî Anadolu'da Medresetü'z-Zehra namıyla vücuda getirmek istediği dârülfünunun küşadı için çalışmak üzere İstanbul'a gelmiştir.⁶⁶

Sultan Reşad'a Seyahatinde Refâkat Etmesi

Hürriyet'in başlarında, Sultan Reşad'ın Rumeli'ye⁶⁷ seyahati münasebetiyle vilâyât-ı Şarkiye namına Sultan'a refakat eder... Sultan Reşad, Medresetü'z-Zehra'nın inşâsı için on dokuz bin altın lira verir.

Bediüzzaman, Van Gölü kenarındaki Edremit'te medresenin temelini bizzat atar. Fakat ne çare ki Harb-i Umumî'nin zuhuruyla, teşebbüs geri kalır.⁶⁸

⁶⁶ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2133.

⁶⁷ Rumeli; Osmanlı Devleti'nin Avrupa kıtasındaki topraklarına verilen isim.

⁶⁸ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2134.

1913 YILI

Bitlis Hâdisesi⁶⁹

“Eski Harb-i Umumî’den (Birinci Dünya Savaşı) biraz evvel, ben Van’da iken, bazı dindar ve müttakî zatlar yanıma geldiler. Dediler ki: “Bazı kumandanlarda dinsizlik oluyor. Gel, bize iştirak et. Biz bu reislere isyan edeceğiz.”

Ben de dedim: “O fenalıklar ve o dinsizlikler, o gibi kumandanlara mahsustur. Ordu onunla mes’ul olmaz. Bu Osmanlı Ordusu’nda belki yüz bin evliya var. Ben bu orduya karşı kılıç çekmem ve size iştirak etmem.”⁷⁰

O zatlar benden ayrıldılar, kılıç çektiler; neticesiz Bitlis Hâdisesi vücuda geldi. Az zaman sonra, Harb-i Umumî patladı. O ordu, din namına iştirak etti, cihada girdi, o ordudan yüz bin şehidler evliya mertebesine çıkıp beni o dâvamda tasdik edip kanlarıyla velâyet fermanlarını imzaladılar.”⁷¹

⁶⁹ Bu hâdisе 1913 senesinde Şeyh Selim başkanlığında Bitlis ilinin yakınında oturan aşiretler tarafından çıkarılmış bir isyandır. Ordudaki bazı komutanların gayr-i İslâmî uygulamalarına karşı isyan etmiş ve bir hafta boyu şehri işgal etmişlerdir. Eğer Bediüzzaman acele davranıp isyandan menetmeseydi ve tehdit etmeseydi, neredeyse Beytü’ş-Şebâb da bu isyana katılacaktı. (bkz. Arapça Mesnevî-i Nuriye, 201)

⁷⁰ Bu cevap Bediüzzaman’ın, Mustafa Kemal’e karşı isyan çıkarmak isteyen bazı aşiret reislerine verdiği cevapla aşağı-yukarı aynıdır. Bazı küçük ihtilaflar hariç, Şeyh Saîd isyanında Hüseyin Paşa ile istişaresi sonunda verdiği cevap da aynıdır. Bediüzzaman’ın bu cevabı ve isyana karışmamasıyla Müslüman kanı dökülmekten korunmuş oldu.

⁷¹ On Dördüncü Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/1029.

İ'câzü'l-Kur'ân ile İlgili Bir Rüyâ-yı Sâdika

“Eski Harb-i Umumî'den evvel ve evâilinde, bir vâkıa-i sâdıka'da görüyorum ki, Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağı'nın altındayım. Birden o dağ müthiş infilâk etti. Dağlar gibi parçaları dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki, merhum validem yanımdadır. Dedim: “Ana, korkma. Cenâb-ı Hakkın emridir; O Rahîm'dir ve Hakîm'dir.”

Birden, o halette iken, baktım ki, mühim bir zat bana âmirâne diyor ki: “İ'câz-ı Kur'ân'ı beyan et.”

Uyandım, anladım ki, bir büyük infilâk olacak. O infilâk ve inkılâptan sonra, Kur'ân etrafındaki surlar kırılacak. Doğrudan doğruya Kur'ân kendi kendini müdafaa edecek. Ve Kur'ân'a hücum edilecek; i'câzı onun çelik bir zırhı olacak. Ve şu i'câzın bir nev'ini şu zamanda izharına, haddimin fevkinde olarak, benim gibi bir adam namzet olacak.”⁷²

⁷² Yirmi Sekizinci Mektûb, R. N. Külliyyâtı, 1/522.

1916 YILI

Gönüllü Alay Kurması

“Eski Harb-i Umumî’de Pasinler Cephesinde şehid merhum Molla Habib’le beraber Rusya’ya hücum niyetiyle gidiyorduk. Onların topçuları bir iki dakika fasılayla bize üç top güllesi atıyordu. Üç gülle tam başımızın iki metre üstünden geçip, arkada dere içine saklanan askerimiz görünmedikleri halde geri kaçtılar. Tecrübe için dedim:

“Molla Habib, ne dersin, ben bu gâvurun güllesine gizlenmeyeceğim.”

O da dedi: “Ben de senin arkandan çekilmeyeceğim.”

İkinci top güllesi pek yakınımızda düştü. Hıfz-ı İlâhî bizi muhafaza ettiğine kanaatle Molla Habib’e dedim:

“Haydi ileri! Gâvurun top güllesi bizi öldüremez. Geri çekilmeye tenezzül etmeyeceğiz.” dedim.

Hem Bitlis muhasarasında ve avcı hattında Rus’un üç güllesi öldürecek yerime isabet etti. Biri de şalvarımı delip, iki ayağımın arasından geçip o tehlikeli vaziyette sipere oturmaya tenezzül etmemek bir hâlet-i ruhiye taşıdığımdan...⁷³

O muharebe zamanlarında sipere döndüğü vakit, kıymettar talebesi Molla Habib ile İşârâtü’l-İ’câz namındaki tefsirini telif

⁷³ Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1812.

ediyordu. Bazen avcı hattında, bazen at üzerinde, bazen de sipere girdikleri zaman, kendisi söylüyor, Molla Habib de yazıyordu. İşârâtü'l-İ'câz'ın büyük bir kısmı bu vaziyette telif edilmiştir.⁷⁴

Şerefli Müslüman'ın Özelliği

O muharebeler esnasında, Ermeni fedaileri bazı yerlerde çoluk çocuğu kesiyorlardı. Buna karşı Ermenilerin çocukları da bazen öldürülüyordu. Bediüzzaman'ın bulunduğu nahiyeye binlerle Ermeni çocuğu toplanmıştı. Molla Said askerlere: “Bunlara ilişmeyiniz.” diye emretti. Daha sonra bu Ermeni çoluk çocuğunu serbest bıraktı; onlar da, Rusların içerisindeki ailelerinin yanına döndüler. Bu hareket Ermeniler için büyük bir ibret dersi olmuş, Müslümanların ahlâkına hayran kalmışlardı. Bu hadise üzerine, Ruslar bizi istilâ ettiklerinde, fedâî komitelerin reisleri Müslüman çoluk çocuğunu kesmek âdetini bırakıp: “Madem Molla Said bizim çoluk çocuklarımızı kesmedi, bize teslim etti; biz de bundan sonra Müslümanların çocuklarını kesmeyeceğiz.” diye ahdettiler. Molla Said, bu suretle o havalideki binlerle mâsumların felâkatten kurtulmasını temin etmiş oldu.⁷⁵

Esâret

“Bende bir defada dört mermi vücuduma isabet ederek, birisinde yaralı, ayağım kırık,⁷⁶ su ve çamur içinde otuz dört saat

⁷⁴ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2134.

⁷⁵ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2134.

⁷⁶ Üstad'ın bacağı kırıldıktan sonra biz hemen toplandık, Üstad'ı üstü kapalı bir su arkının içine götürdük ve oturduk. Su arkının üzerine bir iki tüfeğimizi uzatarak Üstad'ın ayaklarını tüfeklerin üstüne koyduk. Biraz istirahat ettikten sonra, Üstad bize: “Kardeşlerim! Kader bizi esir etti. Siz gidin, kendinizi kurtarmaya bakın. Sizlere hakkımı helal ediyorum.” demesi üzerine, hepimiz hüngür hüngür ağlamaya başladık ve: “Seyda!” dedik, “Seni bu halde bırakıp nereye gideriz. Bizde gayret, namus kalmadı mı?.. Ölürsek de, kalırsak da hizmetinizde olsun.”

ölüme muntazır ve etrafımda düşman askeri muhasara ettiği bir hengâmdır ki; en korkulu ve en me'yusiyetli zamanıma bakıyor.”⁷⁷ Talebeleri Üstatlarından ayrılmazlar ve Ruslar hepsini esir eder.⁷⁸

Bediüzzaman'ın Akıllara Hayret Veren Bir Seciyesi⁷⁹

(Hâdiseyi bizzat gören birisi anlatıyor)

Ben Birinci Cihan Harbi'nde Bitlis mevkiinde yaralı olarak esir olurken, Bediüzzaman da o gün esir düşmüştü. O Sibiryaya gönderilmiş, en büyük esirler kampında idi. Ben Bakü'nün Nangün adasında idim. Günün birinde esirleri teftişe gelen ve kampı gezerken Bediüzzaman'ın önünden geçen Nikola Nikolaviç'e o hiç ehemmiyet vermedi ve yerinden kımlıdanmadı. Başkumandanın nazar-ı dikkatini çekti. Tekrar bir bahane ile önünden geçti. Yine kımlıdanmadı. Üçüncü defasında önünde durdu, tercüman vasıtasıyla aralarında şöyle bir muhavere geçti:

“Beni tanımadılar mı?”

“Evet, tanıdım. Nikola Nikolaviç, Çarın dayısıdır, Kafkas Cephesi Başkumandanı'dır.”

Bu vefakârane manzaradan Üstad da duygulandı ve: “Madem gitmiyorsunuz, peki öyle ise.” dedi. Biraz sonra, Üstad hazretleri bizim kat'î kararımızı öğrenince, bir miktar düşündü ve bize bir tedbir söyledi: “Öyle ise, biriniz gidin, Ruslara haber verin, gelinler bizi alsınlar götürsünler.” İşte böylece o halde otuz dört saat zamanımız geçmiş oldu. Soğuk, kar, açlık, uykusuzluk, korku ve hiddet karışımı bir halet içindeydik... En nihayet, bir mecburiye Hazret-i Üstad'ın tedbirinde karar kıldık. İçimizde Abdülvahhâb ismindeki arkadaşımız biraz Rusça bildiği için, tüfeğinin başına teslim işareti olan, birimizin sarığını yırtıp bağlayacak ve buradan aniden fırlayıp çıkacak, gidip Ruslara haber verecektir... Üstad'ı gördüler, acele bir sedye getirdiler. Tüfeklerimizi teslim aldılar. Üstad'ı sedyeye koyup, omuzlarına aldılar. Bizler de etrafında yürümeye başladık. (Ali Çavuş'un hatırası, özet olarak. Bkz. Bâdıllı, Mufassal, I,387-392)

⁷⁷ Bâdıllı, Mufassal, I,401-402, Osmanlıca Lem'alar'dan naklen s.870.

⁷⁸ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2135.

⁷⁹ Ehl-i Sünnet mecmuasının 15 Teşrin-i Evvel 948 tarihli nüshasında neşredilmiştir. Ehl-i Sünnet gazetesi sahibi avukat bir zâtın makalesidir.

“O halde ne için hakaret ettiler?”

“Hayır, affetsinler, ben kendilerine hakaret etmiş değilim. Ben mukaddesatımın emrettiğini yaptım.”

“Mukaddesat ne emrediyormuş?”

“Ben Müslüman âlimiyim. Kalbimde iman vardır. Kendisinde iman olan bir şahıs, imanı olmayan şahıstan efdaldır. Ben ona kıyam etseydim, mukaddesatıma hürmetsizlik yapmış olurum. Onun için ben kıyam etmedim.”

“Şu halde, bana imansız demekle benim şahsıma, hem ordu-mu, hem de milletimi ve çarı tahkir etmiş oluyor. Derhal divan-ı harp kurulunda isticvab edilsin.”

Bu emir üzerine divan-ı harp kuruluyor. Karargâhdaki Türk, Alman ve Avusturya zâbitleri, ayrı ayrı Bediüzzaman’a rica ederek Başkumandan’a tarziye vermesi için ısrar ediyorlar. Verdiği cevap şu oluyor:

“Ben âhret diyarına göçmek ve huzur-u Resulullah’a varmak istiyorum. Bana bir pasaport lâzımdır. Ben imanıma muhalif hareket edemem.”

Buna karşı kimse sesini çıkarmıyor, neticeyi bekliyor. İsticvab bitiyor. Rus Çarı’nı ve Rus ordusunu tahkir maddesinden idam kararını veriyorlar. Kararı infaz için gelen bir manga askerin başındaki subaya kemâl-i şetâretle: “Müsaade ediniz, on beş dakika vazifemi îfa edeyim.” diye abdest alıp iki rekat namaz kılarken, Nikola Nikolaviç geliyor, kendisine hitaben:

“Beni affediniz. Sizin beni tahkir için bu hareketi yaptığımı-zı zannediyordum. Hakkınızda kanunî muamele yaptım. Fakat şimdi anlıyorum ki, siz bu hareketinizi imanınızdan alıyorsunuz ve mukaddesatın emirlerini îfa ediyorsunuz. Hükmünüz iptal edilmiş; dinî salâhatinizden (salihliğinizden) dolayı şâyân-ı takdirdiniz. Sizi rahatsız ettim, tekrar tekrar rica ediyorum, beni affediniz.”

Bütün Müslümanlar için şâyân-ı misal olan bu salâbet-i diniye ve yüksek seciyeyi, arkadaşlarından bir yüzbaşı, müşahedesine müsteniden anlatıyordu. Bunu duydukça, ihtiyarsız olarak gözlerim yaşla doldu.⁸⁰

Dergâh-ı İlâhîde Zaaf ve Aczim Büyük Bir Şefaâtçi Oldu

“Harb-i Umumî’de, esaretle, Rusya’nın şark-ı şimalisinde, çok uzak olan Kosturma vilâyetinde bulunuyordum. Orada Tatarların küçük bir camii, meşhur Volga Nehri’nin kenarında bulunuyordu...

Her neyse... O hüznü, rikkatli, firkatli, uzun gurbet gecesinde, dergâh-ı İlâhîde zaaf ve aczim o kadar büyük bir şefaâtçi ve vesile oldu ki, şimdi de hayretteyim. Çünkü birkaç gün sonra, gayet hilâf-ı me’mul bir surette, yayan gidilse bir senelik mesafede, tek başımla, Rusça bilmediğim halde firar ettim. Zaaf ve aczime binaen gelen inâyet-i İlâhiye ile harika bir surette kurtuldum. Tâ Varşova ve Avusturya’ya uğrayarak İstanbul’a kadar geldim ki, bu surette kolaylıkla kurtulmak pek harika olmuştu. Rusça bilen en cesur ve en kurnaz adamların muvaffak olamadıkları çok teshilât ve çok kolaylıkla, o uzun firarî seyahati bitirdim.”⁸¹

⁸⁰ On Dördüncü Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/1092.

⁸¹ Yirmi Altıncı Lem’a, R. N. Külliyyâtı, 1/708

1918 YILI

Güzel Bir İstikbal

“Esâretten sonra, İstanbul’a⁸² dönünce, gerek Halife, gerek Şeyhu’l-İslam gerekse baş kumandan tarafından veya medrese talebeleri tarafından beni güzel bir istikbal bekliyordu. Bana teveccüh eden haysiyet ve şeref, haddimden çok fazla idi.”⁸³

Bediüzzaman, Darü’l-Hikmeti’l-İslâmiye’de

İstanbul’da Darü’l-Hikmeti’l-İslâmiye’de dine hizmet için üç sene kaldı.⁸⁴ Darü’l-Hikmeti’l-İslâmiye, Osmanlı Devleti’nde, meşîet-i İslâmiye’ye bağlıydı. Buraya ancak Mehmed Akif,⁸⁵ İzmirli İsmail Hakkı, Elmalılı Hamdi gibi büyük ilim adamları kabul ediliyor ve Darü’l-Hikmet, o zaman, İslâm âlimlerinden mürekkep bir “İslâm Akademisi” mahiyetinde idi.⁸⁶

⁸² h.19 Ramazan 1336-m.8 Temmuz 1918.

⁸³ Yirmi Altıncı Lem’a, R. N. Külliyyâtı, 1/706

⁸⁴ Sikke-i Tasdik-i Gaybî, R. N. Külliyyâtı, 2/1086.

⁸⁵ İstiklâl Marşımızın şâiri olan M. Âkif, 1873-1936 yılları arasında yaşamıştır. Sırât-ı Müstakîm ve Sebîlü’r-Reşâd dergilerinin genel yayın yönetmenliğini yapmış ve Sa-fahât isimli şiir kitabıyla meşhur olmuştur.

İsmail Hakkı ve Elmalılı Hamdi, önemli hizmetleri olan büyük âlimlerdendir.

⁸⁶ T. Hayat, İlk Hayat. Târihçi İsmail Hakkı Konevî şöyle diyor: Ben hocam Şeyhu’l-İslâm Mustafa Sabri Efendi’ye: “Bediüzzaman’ı niçin Dâru’l-Hikmet’e aldıklarını” sordum. Bana şöyle cevap verdi: “Hadis ilminde mâhir olduğu için.” Dâru’l-Hik-

Bediüzzaman'ın veled-i mânevîsi ve biraderzadesi Abdurrahman (rahmetullahi aleyh) amcasını şöyle anlatıyor:

“h.1334-1918 senesinde esâretten geldikten sonra, amcam rızası olmadan Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye'ye âza tâyin edildi. Fakat esarete çok sarsılmış olduğundan, bir müddet izin alarak vazifeye gidemedi. Çok defa istifa etmek teşebbüsünde bulundu, fakat dostları bırakmadılar. Bunun üzerine Darü'l-Hikmet'e devama başladı. Haline dikkat ediyordum ki, zaruretten fazla kendine masraf yapmıyordu. ‘Maişetçe neden bu kadar muktesit yaşıyorsun?’ diyenlere cevaben:

“Ben sevâd-ı âzama tâbi olmak isterim. Sevâd-ı âzam ise, bu kadar tedarik edebilir. Ben, ekalliyet-i müsrifeye tâbi olmak istemem.” demişlerdir.

“Darü'l-Hikmet'ten aldığı maaştan miktar-ı zarureti ayırdıktan sonra, mütebakisini bana vererek, ‘Hıfzet!’ derdi. Ben de, bir sene zarfındaki fazla kalmış paraları amcamın bana olan şefkatine; hem malı istihkar etmesine itimaden, haberi olmadan tamamen sarf ettim. Sonra bana dedi ki: ‘Bu para bize helâl değildi, millet malı idi, niçin sarf ettin? Madem ki öyledir, ben de seni vekilharçlıktan azl ile kendimi nasbettim!’”

“Bir müddet aradan geçti. Hakaikten on iki telifatını tab ettirmek kalbine geldi. Maaştan toplanan paraları, o telifatların tabına verdi. Yalnız bir iki küçüğü müstesna olmak üzere, diğerlerini etrafa meccanen dağıttı. Niçin sattırmadığını sual ettim. Dedi ki:

“Maaştan bana kut-u lâyemut caizdir, fazlası millet malıdır. Bu sûretle millete iade ediyorum.”⁸⁷

met'in diğer üyeleri de aynı şeyi söylemişlerdir. Bkz. Necmeddin Şâhiner, Aydınlar Konuşuyor, s.303.

⁸⁷ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2136.

İslâm Ümmeti'nin Elemleri Beni Ezdi

Dârü'l-Hikmet'te bulunduğu zamanlarda geçirdiği bir inkı-lâb-ı ruhîyi, bilâhare neşrettiği bir eserinde şöyle beyan ediyor: “Harb-i Umumîde mağlûbiyetimizden dolayı fazla müteessir olduğunuzu görüyoruz.” diyenlere cevaben,

“Ben kendi elemlerime tahammül ettim; fakat, ehl-i İslâm'ın eleminden gelen teellümat beni ezdi. Âlem-i İslâm'a indirilen darbelerin en evvel kalbime indiğini hissediyorum. Onun için bu kadar ezildim. Fakat bir ışık görüyorum ki, o elemlerimi unutturacak inşaallah.” diyerek tebessüm eylerdi.⁸⁸

⁸⁸ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2137.

1920 Yılı

İngilizlere Karşı Mukâvemet Göstermesi

“İngilizlerin İstanbul’u⁸⁹ işgalinden sonra İngilizlerin başkumandanı Müslümanlar arasında ihtilaf tohumları ekmeye başladı. O zaman, İngiliz ve Yunanlılara karşı “Hutuvât-ı Sitte” isimli bir eser te’lif ettim. Eşref Edip⁹⁰ bu eseri bastırıp dağıttı ve böylece İngiliz komutanın cehennemî planının te’sirini iptal etmeye yardım etti.”

İstanbul’daki bu çok ehemmiyetli ve muvaffakiyetli hizmetinden Türk Milleti’ne pek ziyade menfaatler husule geldiğini müşahede eden Ankara Hükûmeti, Bediüzzaman’ın kıymet ve ehemmiyetini takdir ederek, Üstad’ı Ankara’ya davet ederler. M. Kemal Paşa, şifreyle davet etmişse de, cevaben:

“Ben, tehlikeli yerde mücadele etmek istiyorum. Siper arkasında mücadele etmek hoşuma gitmiyor. Anadolu’dan ziyade burayı daha tehlikeli görüyorum.” demiştir.

⁸⁹ 13.11.1919’da, itilâf devletlerinin donanmasına ait 55 savaş gemisi, 30.10.1918’de imzalanan Mondoros Anlaşması’na istinaden İstanbul’a girdiler. Bu gemilerin 22’si İngilizlere, 12’si Fransızlara, 17’si İtalyanlara ve 4’ü de Yunanlara ati idi. Bu gemiler toplarını Dolmabahçe Sarayı’nda esir hükmünde olan Halife’nin sarayına yönelttiler ve İngilizler 18 Mart 1920’de İstanbul’u işgal ettiler.

⁹⁰ O devirde yaşayan mücâhidlerden birisidir ki, İslâmî bir dergi olan “Sebilü’r-Reşâd”-in yazı işleri müdürüdür.

Bediüzzaman SAİD NURSI

Üç defa şifreyle davet edilir. Eski Van Valisi, dostu meb'us Tahsin Bey vasıtasıyla davet edildiği için, nihayet karar verir ve 1922'de Ankara'ya gelir.⁹¹

⁹¹ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2137.

İKİNCİ BÖLÜM
YENİ SAİD

1921 YILI

Kur'ân'a Yönelerek Tevhîd-i Kible Et!

“Bundan otuz sene evvel, Eski Said’in gafil kafasına müthiş tokatlar indi, el-mevtü hakkun kaziyesini düşündü. Kendini bataklık çamurunda gördü. Medet istedi, bir yol aradı, bir halâs-kâr taharri etti. Gördü ki, yollar muhtelif; tereddütte kaldı. Gavs-ı Âzam olan Şeyh-ı Geylânî Radiyallahu Anhın Fütuhu’l-Gayb namındaki kitabıyla tefe’ül etti. Tefe’ülde şu çıktı:

أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ

“Sen dârü’l-hikmettesin; önce, kalbini tedavi edecek bir tabip ara.”⁹²

Acıptır ki, o vakit ben Dârü’l-Hikmeti’l-İslâmiye âzâsı idim. Güya ehl-i İslâm’ın yaralarını tedaviye çalışan bir hekim idim. Halbuki en ziyade hasta bendim. Hasta evvelâ kendine bakmalı; sonra hastalara bakabilir.

İşte, Hazret-i Şeyh bana der ki: “Sen kendin hastasın. Kendine bir tabip ara.”

Ben dedim: “Sen tabibim ol.” Tuttum, kendimi ona muhatap addederek, o kitabı bana hitap ediyor gibi okudum. Fakat kitabı çok şiddetliydi. Gururumu dehşetli kırıyordu. Nefsimde şiddetli

⁹² Bkz. 62. meclis, el-Fethu’r-rabbânî, s.245. Fütûhu’l-Gayb isimli kitapla beraber tek ciltte “Fütûhu’l-Gayb” ismiyle basılmış, birinci baskı.

ameliyat-ı cerrahiye yaptı. Dayanamadım, yarısına kadar kendimi ona muhatap ederek okudum; bitirmeye tahammülüm kalmadı. O kitabı dolaba koydum.

Fakat sonra, ameliyat-ı şifakârânenen gelen acılar gitti, lezzet geldi. O birinci Üstad'ımın kitabını tamam okudum ve çok istifade ettim. Ve O'nun virdini ve münâcâtını dinledim, çok istifaza ettim.

Sonra İmam-ı Rabbânî'nin Mektubat kitabını gördüm, elime aldım. Hâlis bir tefe'ül ederek açtım. Acaiptendir ki, bütün Mektubat'ında yalnız iki yerde "Bediüzzaman" lâfzı var. O iki mektup bana birden açıldı. Pederimin ismi Mirza olduğundan, o mektupların başında "Mirza Bediüzzaman'a Mektup" diye yazılı olarak gördüm. "Fesübhânallah" dedim. "Bu bana hitap ediyor." O zaman Eski Said'in bir lâkabı Bediüzzaman idi. Halbuki Hicret'in üç yüz senesinde, Bediüzzaman-ı Hemedânî'den başka o lâkapla iştihar etmiş zatları bilmiyordum. Halbuki İmam'ın zamanında dahi öyle bir adam vardı ki, ona o iki mektubu yazmış. O zâtın hali benim halime benziyormuş ki, o iki mektubu kendi derdime devâ buldum.

Yalnız İmam, o mektuplarında tavsiye ettiği gibi, çok mektuplarında musırrâne şunu tavsiye ediyor: "Tevhîd-i kible et." Yani, "Birini üstad tut, arkasından git. Başkasıyla meşgul olma."⁹³

Şu en mühim tavsiyesi, benim istidadıma ve ahvâl-i ruhiyeme muvafık gelmedi. Ne kadar düşündüm: Bunun arkasından mı, yoksa ötekinin mi, yoksa daha ötekinin mi arkasından gideyim? Tahayyürde kaldım. Herbirinde ayrı ayrı cazibedar hâsiyetler var; biriyle iktifâ edemiyordum.

O tahayyürde iken, Cenâb-ı Hakk'ın rahmetiyle kalbime geldi ki: Bu muhtelif turukların başı ve bu cetvellerin menbaı ve şu

⁹³ Bkz. İmam-ı Rabbânî, el-Mektubât: 1,87, 75. Mektup.

seyyarelerin güneşi Kur'ân-ı Hakîm'dir. Hakikî tevhîd-i kible bunda olur. Öyleyse, en a'lâ mürşid de ve en mukaddes üstad da odur.

Evet Kur'ân, en büyük mürşittir. Tartışmasız en mübârek üstattır. O günden itibaren hemen ona yapıştım. Nâkıs ve perişan istidadım elbette lâyıkıyla o mürşid-i hakikînin âb-ı hayat hük-mündeki feyzini massedip alamıyor. Fakat ehl-i kalb ve sâhib-i hâlin derecâtına göre, o feyzi, o âb-ı hayatı, yine onun feyziyle gösterebiliriz. Demek, Kur'ân'dan gelen o Sözler ve o nurlar, yalnız aklî mesâil-i ilmiye değil, belki kalbî, ruhî, hâlî mesâil-i imaniyedir. Ve pek yüksek ve kıymettar maarif-i İlâhiye hük-mündedirler.”⁹⁴

Nebevî Sünnet, Hidâyet Kandilleridir

“Bu fakir Said, Eski Said'den çıkmaya çalıştığı bir zamanda, rehbersizlikten ve nefsi emmârenin gururundan gayet müthiş ve mânevî bir fırtına içinde akıl ve kalbim hakaik içerisinde yuvarlandılar. Kâh Süreyya'dan serâya, kâh serâdan Süreyya'ya kadar bir sukût ve suûd içerisinde çalkanıyorlardı.

İşte, o zaman müşahede ettim ki, Sünnet-i Seniyye'nin meseleleri, hattâ küçük âdâbları, gemilerde hatt-ı hareketi gösteren kıblenâmeli birer pusula gibi, hadsiz zararlı, zulümatlı yollar içinde birer düğme hükmünde görüyordum.”⁹⁵

Daha Önce Gidilmemiş Yeni Bir Yolda Gittim

“Tâkip ettiğim yol, akılla kalb arasında yeni açılan berzahî bir yoldur. Akıldan kalbe, kalbdan akla inip çıkmaktan bîzar

⁹⁴ Yirmi Sekizinci Mektup, R. N. Külliyyâtı, 1/516

⁹⁵ On Birinci Lem'a, R. N. Külliyyâtı, 1/607.

olmuştum ...⁹⁶

...zannetme ki yazdıklarım, akıl ve fikrin ürünüdür. Hayır! Kur'ân-ı Kerim'den istifade ile yaralı bir ruh ve yaralı bir kalbe gelen feyizlerdir. Aynı şekilde bu yazılanları, kalbin tattığı ve kaybolup giden şeyler zannetme. Hayır! Bunlar, alil bir akla, hasta bir kalbe ve kör bir nefse, sâbit hakikatlerden in'ikâs eden nurlardır."⁹⁷

Görmediğimi Yazmadım

“Ben kader-i İlâhînin sevkiyle pek acip bir yola girmiştim. Ve pek çok belâlara ve düşmanlara tesadüf ettim. Fakat acz ve fakrımı vesile yaparak Rabbime iltica ettim. İnyet-i ezeliye, beni Kur'ân'a teslim edip, Kur'ân'ı bana muallim yaptı. İşte, Kur'ân'dan aldığım dersler sâyesinde o belâlardan halâs olduğum gibi, nefis ve şeytanla yaptığım muharebelerden de muzaffer kurtuldum... Bu risalede yazılan hakikatler, zıtlarına bir imkân-ı vehmî kalmayacak derecede yazılmıştır...”⁹⁸

⁹⁶ Arapça Mesnevi-i Nûriye, s.35.

⁹⁷ Arapça Mesnevi-i Nûriye, s.318.

⁹⁸ Arapça Mesnevi-i Nûriye, s.104.

1922 YILI

Ankara'ya Davet

“Dağdağalı bir fırtına-i rûhiye neticesinde, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılâp edeceği hengâmda, gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım bir anda, ehl-i dünya beni “Eski Said” zannederek Ankara'ya davet ettiler.⁹⁹ ...h.1338-m.1922'de Ankara'ya gittim. İslâm Ordusu'nun Yunan'a galebesinden neş'e alan ehl-i imanın kuvvetli efkârı içinde, gayet müthiş bir zındıka fikri, içine girmek ve bozmak ve zehirlendirmek için dessâsâne çalıştığını gördüm. “Eyvah” dedim. “Bu ejderha imanın erkânına ilişecek!”¹⁰⁰

Ankara'da alkışlarla karşılanır. Fakat ümit ettiği muhiti bulamaz. Meclis-i Meb'usan'da dine karşı gördüğü lâkaytlık ve garplılaşmak bahanesi altında Türk Milleti'nin kudsî mefahir-i tarihiyesi olan şair-i İslâmi'yeden bir soğukluk gördüğü için, meb'usların ibadete, bilhassa namaza müdâvim olmalarının lüzum ve ehemmiyetine dair bir beyanname neşreder ve meb'uslara dağıtır. Kâzım Karabekir Paşa da Mustafa Kemal'e okur.¹⁰¹

⁹⁹ On Yedinci Lem'a, R. N. Külliyyâtı, 1/651.

¹⁰⁰ Yirmi Üçüncü Lem'a, R. N. Külliyyâtı, 1/677.

¹⁰¹ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2137-8. 19.1.1923 tarihinde dağıtılan Beyannâme şöyle başlar: “Ey meb'uslar! Siz en mühim günde, yani bütün insanların Rabbülâlemin'in divanında duracakları günde, diriltiip toplanacaksınız.” Beyan-

Bu meb'usana hitap, namaz kılanlara altmış meb'us daha ilâve eder. Namazgâh olan küçük odayı, büyük bir odaya tebdil ettirir.¹⁰²

Hâinin Hükümü Merduttur

Bu parça, meb'uslara ve umum kumandanlara ve ulemalara okutturulmakla, Reisle şiddetli bir münakaşaya sebebiyet verir. Birgün divan-ı riyasette, elli-altmış meb'us içinde, karşılıklı fikir teatisinde, M. Kemal Paşa:

“Sizin gibi kahraman bir hoca bize lâzımdır. Sizi, yüksek fikirlerinizden istifade etmek için buraya çağırdık. Geldiniz, en evvel namaza dair şeyleri yazdınız, aramıza ihtilâf verdiniz.” der.

Bu söz üzerine, Bediüzzaman, birkaç mâkul cevabı verdikten sonra, şiddetle ve hiddetle iki parmağını ileri uzatarak:

“Paşa! Paşa! İslâmiyet'te, imandan sonra en yüksek hakikat namazdır. Namaz kılmayan haindir, hainin hükümü merduttur.” der.

Fakat Paşa tarziye verir (özür diler), ilişemez.¹⁰³

M. Kemal Paşa, Bediüzzaman'a şarkta Şeyh Sünûsî'nin yerine vâiz-i umumî teklifi yapar.¹⁰⁴

Ankara'da teşrik-i mesai edemeyeceği için, kendisine tevdi edilmek istenen meb'usluk, Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye gibi Diyanet'teki azalığı, hem vilâyât-ı şarkiye vâiz-i umumiliği tekliflerini kabul etmez. Kendisini fikrinden vazgeçirmek için çalışan ve Ankara'dan ayrılmamasını rica için istasyona kadar gelen bir kısım meb'usların da arzularına uyamayacağını bildirerek

nâme, 23.4.1920 tarihinde kurulan Millet Meclisi arşivinde korunmaktadır. Ayrıca beyannâmenin aslı Arapça Mesnevi-i Nûriye'de neşredilmiştir, s.200-204.

¹⁰² Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2138.

¹⁰³ On Dördüncü Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/1061.

¹⁰⁴ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2139.

Ankara'dan ayrılır, Van'a gider. Ve orada hayat-ı içtimaiyeden uzaklaşarak Erek Dağı eteğinde, Zernabad Suyu başında bir mağaracıkta idame-i hayat etmeye başlar.

“Mustafa Kemâl, Şeyh Sinûsî¹⁰⁵ Kürtçe lisanı bilmediğinden, beni onun yerinde üç yüz lira maaşla vilâyât-ı şarkıye vâiz-i umumîsi, hem meb'us, hem Diyanet Riyaseti dairesinde, Dârü'l-Hikmet âzâlarıyla beraber, eski vazifemle memnun etmek istedi...

Fakat ben, Beşinci Şua¹⁰⁶ aslının verdiği haberin bir kısmını, orada bir adamda gördüm. Mecburiyetle o çok ehemmiyetli vazifeleri bıraktım. Ve “Bu adamla başa çıkılmaz, mukabele edilmez” diye, dünyayı ve siyaseti ve hayat-ı içtimaiyeyi terk edip yalnız imanı kurtarmak yolunda vaktimi sarf ettim...”¹⁰⁷

¹⁰⁵ Şeyh Senûsî: Doğu illerinde dinî vâiz olarak çalışmış. İstanbul'un işgali esnasında İngilizlere karşı cihad fetvasının çıkmasında büyük rolü olmuştur.

¹⁰⁶ Maksat; Deccâl ve Süfyan hakkındaki hadîs-i şeriflerdir.

¹⁰⁷ On Dördüncü Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/1028.

1923 Yılı

İnsan Bir Yolcudur

Harb-i Umumîde Rusun esaretinden kurtulduktan sonra, İstanbul'da, iki üç sene Dârü'l-Hikmette, hizmet-i diniye beni orada durdurdu. Sonra, Kur'ân-ı Hakîmin irşadıyla ve Gavs-ı Âzam'ın himmetiyle ve ihtiyarlığın intibahıyla, İstanbul'daki hayat-ı medeniyeden usanç ve şâşaalı hayat-ı içtimaiyeden bir nefret geldi. Dâüssıla tabir edilen iştiyak-ı vatan hissi beni vatanıma sevk etti. Madem öleceğim, vatanımda öleyim diye Van'a gittim.

Her şeyden evvel, Van'da Horhor denilen medresemin ziyaretine gittim. Baktım ki, sair Van haneleri gibi onu da Rus istilâsında Ermeniler yakmışlardı. Benim terk ettiğim yedi sekiz sene evvel, o medresemdeki hakikaten dost, kardeş, enîs talebelerimin hayalleri gözümün önüne geldi. O fedakâr arkadaşlarımla bir kısmı hakikî şehid, diğer bir kısmı da o musibet yüzünden mânevî şehid olarak vefat etmişlerdi.

Ben gurbetten vatanıma döndüm, gurbetten kurtuldum zannediyordum. Vâ esefâ, gurbetin en dehşetlisini vatanımda gördüm. Abdurrahman gibi ruhumla pek alâkadar yüzer talebelerimi, dostlarımı kabirde ve o ahbabların yerlerini harabezar gördüm.

Eğer Kur'ân'dan, imandan medet gelmeseydi, o gam, o keder,

o hüznün, ruhumu uçuracak gibi tesirat yapacaktı. O vakit cihât-ı sitte denilen altı cihete nazar gezdirdim, karanlıklı gördüm. O şiddet-i teessürden gelen gaflet, bana dünyayı korkunç, boş, hâlî, başıma yıkılacak bir tarzda gösterdi. Ruhum ise, düşman vaziyetini alan hadsiz belâlara karşı bir nokta-i istinad ararken; ve ruhta ebede kadar uzanan hadsiz arzuları tatmin edecek bir nokta-i istimdad taharrî ederken; ve o hadsiz firak ve iftiraktan ve tahrip ve vefattan gelen hüznün ve gama karşı teselli beklerken, birden, Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyânın

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * لَهُ مُلْكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder. O'nun kudreti her şeye galiptir ve hikmeti her şeyi kuşatır. Göklerin ve yeri mülkü O'na aittir. Hayatı da ölümü de O verir. O'nun kudreti her şeye yeter.”(Hadid Süresi, 57:1-2) âyetinin hakikati tecellî etti.

O rikkatli, firkatli, dehşetli, hüznünlü hayalden beni kurtardı, gözümü açtırdı.

Baktım ki, meyvedar ağaçların başlarındaki meyveleri tebesüm eder bir tarzda bana bakıyorlar, “Bize de dikkat et; yalnız harabezâra bakıp durma!” diyorlardı. Bu âyet-i kerimenin hakikati böyle ihtar ediyordu ki:

“Van sahrâsının sayfasında misafir olan insanların eliyle yazılan ve şehir suretini alan sun'î bir mektubun, Rus istilâsı denilen dehşetli bir sel belâsına düşüp silinmesi neden seni bu kadar müteessir ediyor? Asıl Mâlik-i Hakikî ve her şeyin Sahibi ve Rabbi olan Nakkaş-ı Ezelî'ye bak ki, bu Van sayfasında, mektubatı kemâl-ı şâşaa ile, eski zamanda gördüğün vaziyeti yine devam edip yazılıyorlar. O yerler boş, harap, hâlî kalmış diye ağlamaların, Mâlik-i Hakikî'sinden gaflet ve insanları misafir

tasavvur etmemekten ve mâlik tevehhüm etmek yanlışından ileri geliyor.”

Fakat o yanlışlıktan ve o yakıcı vaziyetten bir hakikat kapısı açıldı. Ve o hakikati tam kabul etmeye nefis hazırlandı. Evet, nasıl ki bir demir ateşe sokulur, tâ yumuşasın, güzel ve menfaatlar bir şekil verilsin. Öyle de, o hüzn-engiz hâlet ve o dehşetli vaziyet ateş oldu, nefsimi yumuşattı. Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan, mezkûr âyetin hakikatiyle, hakaik-i imaniyenin feyzini tam ona gösterdi, kabul ettirdi.”¹⁰⁸

Siyaseti terk ettim¹⁰⁹

“Başımdan câ-yı dikkat şöyle bir hadise geçti: Bir zaman, bu garazkârâne tarafgirlik neticesi olarak gördüm ki, mütedeyyin bir ehl-i ilim, fikr-i siyâsîsine muhalif bir âlim-i sâlihi, tekfir derecesinde tezyif etti. Ve kendi fikrinde olan bir münafığı, hürmetkârâne medhetti. İşte, siyasetin bu fena neticelerinden ürktüm, Eûzü billâhi mine’ş-şeytân ve’s-siyaseti¹¹⁰ dedim, o zamandan beri hayat-ı siyâsiyeden çekildim.”¹¹¹

¹⁰⁸ Yirmi Altıncı Lem’a, R. N. Külliyyâtı, 1/717.

¹⁰⁹ Üstad Said Nursî’nin tecrübe ettiği ve Allah’a sığındığı siyaset; faydası olmayan, bilakis ihlâsa ve İslâmî amele zararlı olan mevcut makyavelist, yani yüksek bir gayeye ulaşabilmek için meşru gayrimeşru her türlü vasıtayı kullanan bir siyasettir. Bediüzzaman, Risâle-i Nur’da içtimaî derslerin de verilmesiyle siyasetçi ve idarecileri İslâm’a uymaya, O’nu yol edinmeye davet etmiş ve bu konuda nasihat etmiş ve tek doğru yolun bu olduğunu kendilerine beyan etmiştir. Fakat bunu yaparken, bizzat siyaset meydanına atılmamış, bilakis ondan uzak durarak, bütün gücünü nefisleri terbiye, imânları takviye ve insanlara Allah’ı ve âhiret gününü hatırlatmaya sarf etmiştir. Ayrıca devamlı olarak talebelerini, müsbet ve yapıcı hareketi kendilerine şiar edinmeleri, haklarını maddî kuvvetle müdafaa yoluna gitmemeleri ve muhalif cereyanlara iltifat ve onlarla işğal etmemeleri hususunda uyarmıştır. Bu siyaset konusunda Bediüzzaman’ın kendisi için edindiği ve Nur talebelerinin de O’nun vefatından sonra takip ettikleri temel kaidedir.

¹¹⁰ “Kovulmuş (taşlanmış) Şeytan’dan ve siyasetten Allah’a sığınırım.”

¹¹¹ Yirmi İkinci Mektup, R. N. Külliyyâtı, 1/472.

Soru: “Yeni Said, niçin bu kadar şiddetle siyasetten tecennüb ediyor?”

Cevap: Milyarlar seneden ziyade olan hayat-ı ebediyeye çalışmasını ve kazanmasını, meşkük bir iki sene hayat-ı dünyeviyeye lüzumsuz, fuzulî bir surette karışmayla feda etmemek için; hem en mühim, en lüzumlu, en saf ve en hakikatli olan hizmet-i iman ve Kur’ân için şiddetle siyasetten kaçıyor. Çünkü, diyor:

“Ben ihtiyar oluyorum; bundan sonra kaç sene yaşayacağımı bilmiyorum. Öyleyse bana en mühim iş, hayat-ı ebediyeye çalışmak lâzım geliyor. Hayat-ı ebediyeyi kazanmakta en birinci vasıta ve saadet-i ebediyenin anahtarı imandır; ona çalışmak lâzım geliyor.

Fakat ilim itibarıyla insanlara dahi bir menfaat dokundurmak için şer’an hizmete mükellef olduğumdan, hizmet etmek isterim. Lâkin o hizmet, ya hayat-ı içtimaiye ve dünyeviyeye ait olacak. O ise elimden gelmez. Hem fırtınalı bir zamanda sağlam hizmet edilmez. Onun için, o ciheti bırakıp, en mühim, en lüzumlu, en selâmetli olan, imana hizmet cihetini tercih ettim. Kendi nefsimde kazandığım hakaik-i imaniyeyi ve nefsimde tecrübe ettiğim mânevî ilâçları, sair insanların eline geçmek için, o kapıyı açık bırakıyorum. Belki Cenâb-ı Hak bu hizmeti kabul eder ve eski günahıma kefaret yapar. Bu hizmete karşı şeytan-ı racîmden başka hiç kimsenin -mü’min olsun, kâfir olsun, sıddık olsun, zındık olsun-karşı gelmeye hakkı yoktur. Çünkü imansızlık başka şeylere benzemiyor.

Zulümde, fıkta, kebâirde birer menhus lezzet-i şeytaniye bulunabilir. Fakat imansızlıkta hiçbir cihet-i lezzet yok. Elem içinde elemdir, zulmet içinde zulmettir, azap içinde azaptır.

İşte, böyle hadsiz bir hayat-ı ebediyeye çalışmayı ve iman gibi kudsi bir nura hizmeti bırakmak, ihtiyarlık zamanında lüzumsuz, tehlikeli siyaset oyuncaklarına atılmak, benim gibi

alâkasız ve yalnız ve eski günahlarına kefaret aramaya mecbur bir adamda ne kadar hilâf-ı akıldır, ne kadar hilâf-ı hikmettir, ne derece bir divaneliktir; divaneler de anlayabilirler.”

Amma “Kur’ân ve imanın hizmeti niçin beni men ediyor?” dersen, ben de derim ki:

“Hakaik-i imaniye ve Kur’âniye birer elmas hükmünde olduğu halde, siyasetle âlûde olsaydım, elimdeki o elmaslar, iğfal olunabilen avam tarafından, “Acaba taraftar kazanmak için bir propaganda-ı siyaset değil mi?” diye düşünürler. O elmaslara âdi şişeler nazarıyla bakabilirler. O halde, ben o siyasete temas etmekle, o elmaslara zulmederim ve kıymetlerini tenzil etmek hükmüne geçer. İşte, ey ehl-i dünya! Neden benimle uğraşıyorsunuz, beni kendi halimde bırakmıyorsunuz?”¹¹²

Denildi ki: “Niçin siyasetten çekildin, hiç yanaşmıyorsun?”

Cevap: “Dokuz on sene evveldeki Eski Said, bir miktar siyasete girdi. Belki siyaset vasıtasıyla dine ve ilme hizmet edeceğim diye beyhude yoruldu. Ve gördü ki, o yol meşkûk ve müşkülâtlı ve bana nisbeten fuzuliyâne, hem en lüzumlu hizmete mâni ve hatırlı bir yoldur. Çoğu yalancılık; ve bilmeyerek ecnebî parmağına âlet olmak ihtimali var.

Hem siyasete giren, ya muvafık olur veya muhalif olur. Eğer muvafık olsa, madem memur ve meb’us değilim; o halde siyasetçilik bana fuzulî ve mâlâyâni bir şeydir. Bana ihtiyaç yok ki beyhude karışayım. Eğer muhalif siyasete girsem, ya fikirle veya kuvvetle karışacağım. Eğer fikirle olsa, bana ihtiyaç yok. Çünkü mesâil tavazzuh etmiş; herkes benim gibi bilir. Beyhude çene çalmak mânâsızdır. Eğer kuvvetle ve hadise çıkarmakla muhale-

¹¹² On Altıncı Mektup, R. N. Külliyyâtı, 1/375.

fet etsem, husulü meşkûk bir maksat için binler günaha girmek ihtimali var; birinin yüzünden çoklar belâya düşer. Hem on ihtimalden bir iki ihtimale binaen günahlara girmek, masumları günaha atmak vicdanım kabul etmiyor diye, Eski Said, sigara ile beraber gazeteleri ve siyaseti ve sohbet-i dünyeviye-i siyasiyeyi terk etti...”¹¹³

¹¹³ On Altıncı Mektup, R. N. Külliyyâtı, 1/374.

1925 YILI

İsyan, Kardeşi Kardeşe Öldürtür

Ankara'dan ayrılır, Van'a gider. Ve orada hayat-ı içtimaiye-den uzaklaşarak Ereğ Dağı eteğinde, Zernabad Suyu başında bir mağaracıkta âdeta i'tikâf yaparak idâme-i hayat etmeye başlar. Van'da, mezkûr mağarada yaşamakta iken, şarkta ihtilâl ve isyan hareketleri olur. "Sizin nüfuzunuz kuvvetlidir." diyerek yardım isteyen Şeyh Saîd'in¹¹⁴ mektubuna: "Türk Milleti asırlardan beri

¹¹⁴ Van Ereğ dağında devamlı Bediüzzaman ile beraber bulunan Molla Hamid, Haydarân aşireti reisi Hüseyin Paşa ile Bediüzzaman'ın görüşmesini ve aralarında geçen konuşmayı şöyle anlatır:

Hz. Üstad'la birlikte, Ereğ dağındaki harabe kilisesinde idik. Günlerden bir gün... Hüseyin Paşa iki hizmetçisi ile birlikte Üstad'ın ziyaretine geldiler. Atlarını harabe kilisenin kapısı önünde ağaçlara bağladıktan sonra içeri geldiler. Hüseyin Paşa çok uzun boylu ve iri yarı bir insandı. Her bir parmağı benim bileklerim kadar kalındı. O gün, paşalık altın madalyalarını da takmış gelmişti. Çok heybetli idi. İçeri girdiler, son derece edep dairesinde Hz. Üstad'ın ellerini öptü ve diz çökerek huzurunda oturdu. Biraz sonra bir mendil içinde, tahminen yarım kilo kadar altın çıkarıp oraya bir yere indirdi.

Hz. Üstad: "O nedir?" dedi.

Paşa: "Kurban, benim helâl malımdan zekâtımdır, size getirdim." dedi.

Üstad: "Sen kendi yakınlarından, akrabalarından, köylülerinden hiç kimseyi bulamadın mı ki, tâ buraya kadar getirdin?"

Paşa: "Kurban! Benim akrabalarım, yakınlarım, hepsi zengin. Fakir kimse yok. Müstahakkı sizsiniz." dedi.

Üstad: "Zekâtın nakli câiz değildir. Orada birçok fakirler varken, bunca köyü aşup da, buraya kadar niçin getirdin?" dedi.

Hüseyin Paşa: "Seyda, Kurban, hiç olmazsa beş-on tanesini kabul ediniz! Burada yanırdaki talebelerinizin ihtiyaçlarına sarf edersiniz!" dedi.

İslâmiyet'e hizmet etmiş ve çok veliler yetiştirmiştir. Bunların torunlarına kılıç çekilmez. Siz de çekmeyiniz; teşebbüsünüzden vazgeçiniz. Millet, irşad ve tenvir edilmelidir.” diye cevap gönderir.¹¹⁵ Bediüzzaman'ın bu tutumuna rağmen hükümet, şark vilâyetlerindeki nüfuz sahibi aşîret reisleri ve şeyhlerle beraber Bediüzzaman'ı da tutuklar ve Garbî Anadolu'ya nefyeder (sürgün eder).

Hız. Üstad: “Hayır, mümkün değil.. Benim zekata ihtiyacım yoktur.” dedi, kabul etmedi. Biraz sonra, Hüseyin Paşa: “Seyda sizinle hususî bir istişarem de olacaktır. İzin veriniz, talebeleriniz dışarı çıksınlar, hususî konuşmak istiyorum.” dedi.

Hız. Üstad: Hayır, bunlar benim vücudumun parçalarıdır, ayrılmazlar. Neyin varsa söyle!” dedi.

Hüseyin Paşa: “Seyda, eğer bize izin verirsiniz, isyan edeceğiz.”

Hız. Üstad: “Ne için isyan ediyorsunuz? Ali'nin, Hasan'ın kabahati varsa, Haydar, Ömer ne yapmış. Arada Müslüman kanı dökülecektir.”

Hüseyin Paşa: “Ruslar bizi vurdu, öldürdü, perişan etti. Malımız, canımız telef oldu gitti. Fakat namusumuza bir şey olmadı. Şimdi elimizde kalmış bir dinimiz ve namusumuz da gidiyor. Bize izin ver, hem piyadelerimiz, hem de süvarilerimiz hazır bekliyor.” dedi.

Hüseyin Paşa'nın bu acıklı izahı üzerine Hız. Üstad epey uzun bir sükût edip düşündü. Sonra başını kaldırarak, gayet lütuf ve mülâyemetle: “Paşa!” dedi. “Gel bu mesele hakkında Şeyh Ahmed-i Cezerî'nin dîvanını tefe'ül edip açalım, dîvan ne derse kabul eder misin?” dedi.

Paşa: “Evet, ederim.” dedi.

Hız. Üstad, cebinden dîvanı çıkardı ve tefe'ül ederek açtı, şu beyit çıktı:

“Bazıları kiliseden dönüp gelir, Müslüman olur.

Bazıları da döner Yahudi ma'bedine gider Yahudi olur.

Ben ise, ne onlardanım, ne de bunlardanım.

Bana meyhane kapısı kâfidir.”

Bu tefe'ülden sonra, Üstad Hazretleri: “İşte gördün mü paşa! Ben şimdi, ne sizdenim, ne de onlardanım.” dedi.

Hüseyin Paşa: “Seyda, Sen benim kolumu, kanadımı soğuttun. Ben, şimdi aşiretime dönsen, “Paşa korktu, onun için vazgeçti diyecekler.” dedi.

Hız. Üstad: “Evet, korktu desinler, ama kan döktü demesinler.” dedi ve en son, Hüseyin Paşa veda edip ayrılırken de; Hız. Üstad, Paşa'ya üç defa: “Paşa kan dökme, kan dökme, kan dökme!” dedi ve tekrarladı.

Hüseyin Paşa döndü, gitti ve kuvvetlerini dağıttı, dolayısıyla Van bölgesinde herhangi bir hâdise meydana gelmedi.” Bkz. Bâdıllı, Mufasssal, I,690-692.

¹¹⁵ Tarihçe-i Hayat -İlk Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2140. Bediüzzaman'ın bu mektubu, İstiklâl Mahkemesi tarafından, “Şeyh Saîd” dosyasında muhafaza edilmektedir. Bkz. Bâdıllı, Mufasssal, I,663.

Sürgün Yeri Barla (İlk Medrese-i Nûriye) 1 Mart 1927-25 Nisan 1935

...

Barla'da

Bediüzzaman, 1.3.1927 tarihinde, Garbî Anadolu'da bulunan Isparta'nın Barla¹¹⁶ nâhiyesine ulaşır. İlk geceyi polis karako-

¹¹⁶ Bediüzzaman'ı Barlaya götüren jandarma Şevket Demiray anlatıyor:

“Eğridir'deydim... Sabahleyin beni Belediye'den çağırdılar. Gittim, orada Kaymakam, Jandarma Kumandanı, Belediye encümen azaları, bir de kırk yaşlarında gözüken, başında sarığı, sırtında cübbesi olan bakışları heybetli bir zât vardı. Jandarma Kumandanı bana hitaben: “Bak oğlum, bu Hocaefendiyi alıp Barla'ya götüreceksin. Bu zât meşhur Bediüzzaman Said Efendi'dir. Vazifen çok mühimdir. Oraya karakola teslim edince, evrakları imzalatır, durumu da buraya bildirirsin.” dedi. Baş üstüne diye vazifeyi aldım. Ve oradan Hocaefendi ile çıktım. Yolda “Hocam, Sen benim atamsın, kusura bakma, ne yapalım vazifedir.” dedim. İskeleye geldik, orada bir kayıkçı ile anlaştık. Elli kuruşa götürmeyi kabul etti. Kayık parasını Bediüzzaman Efendi çıkardı verdi. Sonra on kuruş vererek, bir kilo çekirdeksiz kuru üzüm aldırdı. Kayığa binerken, eşya olarak elinde bir sepeti, sepetin içinde çay demliği ve birkaç bardak, bir tane seccâde, diğer elinde de Kelâm-ı Kadîm (Kur'an) vardı. Gemide iki kayıkçı, kayıkçının tanıdığı bir zât, iki de biz beş kişiydik. Öğleden sonra idi, hava soğuktu. Göl, yer yer buz tutmuştu. Önde, kayıkçının biri elinde uzun bir sopa ile buzları kırarak, yelkenli kayığa yol açıyordu.

Bediüzzaman Efendi yolda bize birer parça kuru üzüm ve Şark işi pestil ikram etti. Dikkatle haline bakıyordum, son derece sakin ve mutedil idi. Etraftaki dağları ve gölü seyrediyordu...

Günler kısa olduğu için hemen ikinci namazının vakti girmişti. Kayıkta namaz kılmak istedi. Kayığın yönünü kibleye çevirdik. “Allahu Ekber” diye bir seda duydum.

lunda geçirir. Daha sonra kendisine, Barla'nın bağ ve bahçelerinin uzayıp gittiği Eğridir gölü manzaralı ve önünde yüksek iki çınar ağacı olan iki odalı bir ev tahsis edilir.

Bir marangoz, çınar ağacının dalları arasında Bediüzzaman Hazretlerine, bahar ve yaz mevsimlerinde oturabileceği bir kulübecik yapar. Bediüzzaman vaktinin çoğunu ibadet ederek burada geçiriyordu. Barla halkı: "Üstad'ı, geceleri, derslane-i Nuriyenin önündeki bu şecere-i mübareke olan çınar ağacının dalları arasında bulunan kulübecikte, sabahlara kadar tesbihatla, ezkârla terennüm eder görürdük. Hele bahar ve yaz mevsimlerinde bu muhteşem ağacın binlerce dalları arasında şevk ve cezbe içinde uçuşan kuşlar arasında Üstad'ın böyle sabahlara kadar çalışmasını görürdük de, ne zaman uyur, ne zaman kalkar, bilemezdik." derlerdi.

Üstad çok hasta olur, çok vakitleri de hastalık ve sıkıntıyla geçirdi. Pek az yer, o da bir parça çorba gibi mahdut bir şeydi. Yemeği bir komşusundan gelirdi ve yemeğin parasını da bütün ısrarlara rağmen mutlaka öderdi. Çünkü O'nun bütün hayatında tatbik ettiği bir düsturu vardı ki, o da; karşılığını vermeden hiç kimseden bir şey kabul etmemekti. Bu düstura bütün hayatı boyunca dikkat etti ve çok zor şartlar altında bile, daha önceden biriktirmiş olduğu birkaç liranın bereketi ve iktisat ile müstağni bir şekilde yaşadı.

O günkü idare Bediüzzaman'ı devamlı takip ediyor ve gözetliyordu. Onun için halk, O'na yaklaştırmaya ve O'nunla konuşmaya korkuyordu. Bundan dolayı da Bediüzzaman vaktinin çoğunu ya evde geçiriyor, ya da bahar ve yaz aylarında "Çam Dağı"na

Ömrümde bu şekilde heybetli ve haşmetli bir tekbir alıştı ilk defa ondan işittim. Öyle bir tekbirle namaza durdu ki, hepimiz ürperdik. Hali hiçbir hocanın haline benzermiyordu. Biz kayığı kiblede ayırmamaya çalışıyorduk. Bu arada namazını bitiren Bediüzzaman Efendi selam verdi. Bize dönerek: "Beli kardeşim, zahmet ettiniz." dedi. Çok nazik ve efendi bir adamdı." Bkz. Şâhiner, Bilinmeyen, s.259.

çıkıyordu. Dağın zirvesinde, nefsiyle baş başa kalıyor ve bütün vaktini tefekkür ve ibadetle geçiriyordu.¹¹⁷

İsm-i Rahîm ve İsm-i Hakîm'e Mazhariyeti

Ehl-i hakikatin bir kısmı nasıl ki ism-i Vedûd'a mazhardırlar ve âzamî bir mertebede o ismin cilveleriyle, mevcudatın pencereleriyle Vâcibü'l-Vücut'a bakıyorlar. Öyle de, şu hiç ender hiç olan kardeşinize, yalnız hizmet-i Kur'ân'a istihdamı hengâmında ve o hazine-i bînihayenin dellâli olduğu bir vakitte, ism-i Rahîm ve ism-i Hakîm mazhariyetine medar bir vaziyet verilmiş. Bütün Sözler, o mazhariyetin cilveleridir. İnşallah, o Sözler;

وَمَنْ يُؤْتِ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا¹¹⁸

sırrına mazhardırlar.¹¹⁹

¹¹⁷ Tarihçe-i Hayat – Barla Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2147.

Barla'ya geldiği yazın ilk günlerinde Bediüzzaman, yalnız, garip ve kimsesiz, tek başına Barla dağlarında dolaşmakta, tabiatla baş başa kâinat kitabını okuyarak, Kur'ân'dan aldığı dersle eserlerini yazmakta iken, bir yaz günü gök kararıp, şimşekler çakıp, gök gürültüsü ile birlikte yağmur başlar. Yağmur altında dağlarda sığınacak bir yer bulamayan Bediüzzaman sırlısıklam rahmetin altında kalır. Yağmur biraz hafifledikten sonra çamur içinde yola çıkar. Barla'nın dar sokaklarından yavaş yavaş çıkmaya başlar. Yağmur ve çamurdan parçalanmış siyah lastik ayakkabısını eline alır, beyaz yün çorabıyla çamurları çiğneyerek ağır ağır evine döner. Bu esnada yokuş başı çeşmesinin yanında mahalle sakinleri toplanmış sohbet etmektedirler. Hocanın bu garip ve kalpleri hüzünle doldurucu durumunu gören Süleyman isimli birisi, o topluluktan ayrılarak Bediüzzaman'ın peşine takılır. Çeşmeye doğru yaklaşan Bediüzzaman, arkasından birinin geldiğini hisseder, durur. Döner, arkasına bakar, "Gel kardaşım" diye Süleyman'ı çağırır. Koşarak gelen Süleyman, Bediüzzaman'ın elinden yırtık ve çamurlu lastiği alarak çeşmede yıkar. Sonra beraberce yukarı Bediüzzaman'ın evine çıkarlar. İşte bu Süleyman, bugünden itibaren sekiz sene hiç gücendirmeden sebat ve sadakatle Bediüzzaman'ın hizmetinde bulunmuştur. Bediüzzaman tarafından kendisine verilen "Siddik Süleyman" (Süleyman Kervancı) nâmıyla anılır. 1965'de vefat etmiştir. (Allah Rahmet eylesin) Bkz. Şâhiner, Bilinmeyen, s.277.

¹¹⁸ "Kime hikmet verilmişse, işte ona pek çok hayır verilmiştir." Bakara Süresi, 269.

¹¹⁹ Dördüncü Mektup, R. N. Külliyyâtı, 1/354.

Eserlere, Risâle-i Nur İsminin Verilmesi

Sözler (33 söz), Mektubât (33 mektup), Lem'alar (30 lem'a) ve Şuâların (15 şua) hepsine Risâle-i Nur isminin verilmesinin sebebi: “Nur kelimesi, bütün hayatımda ve her yerde karşıma çıktı:

Köyümün ismi: Nurs.

Merhum annemin ismi: Nûriye.

Nakşî Üstad'ımın ismi: Seyyid Nur Muhammed.

Kâdirî Üstad'ımın ismi: Nureddin.

Kur'an Üstad'ım: Hafız Nuri.

Talebelerimden benimle beraber bulunanlarının çoğunun ismi Nur ile ilgili.

Kitaplarımda müşkil mesâilimi izaha eden ve nurlandıran temsiller: Nur temsilâtı.

Fikrimi, kalbimi tenvir eden âyet: Nur âyeti (اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) “Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun Nur'unun misâli, bir lamba yuvası gibidir...” (Nur Suresi, 24;35) İlahî hakikatlerle ilgili müşkillerimi çözen ism-i ilahî: Nur ismi.

Kur'an'a karşı şiddetli şevkim ve hizmetimi sırf Kur'an'a hasretmemin sebebi: Efendim Hz. Osman Zinnûreyn (r.a.)¹²⁰

Risâleler, Kur'an'ın Malıdır

“Hem madem örf-ü nâsta, bir eserdeki mezâyâ, o eserin masdarı ve menbai zannettikleri müellifinin etvârında aranılıyor. Ve bu örf'e göre, o hakaik-i âliyeyi ve o cevâhir-i galiyeyi kendim gibi bir müflise ve onların binde birini kendinde gösteremeyen şahsiyetime mal etmek, hakikate karşı büyük bir haksızlık olduğu için, risaleler kendi malım değil, Kur'an'ın malı olarak, Kur'an'ın reşehât-ı meziyâtına mazhar olduklarını izhar etmeye

¹²⁰ Barla Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1468.

mecburum. Evet, lezzetli üzüm salkımlarının hâsiyetleri, kuru çubuğunda aranılmaz. İşte ben de öyle bir kuru çubuk hükmündeyim.¹²¹

İşte, bunun gibi, ben de, sesim yetişse bütün küre-i arza bağırarak derim ki: Sözler güzeldirler, hakikattirler. Fakat benim değildirler; Kur’ân-ı Kerîm’in hakaikinden telemmu’ etmiş şualardır. Yani, “Kur’ân’ın hakaik-i i’câzını ben güzelleştiremedim, güzel gösteremedim. Belki Kur’ân’ın güzel hakikatleri benim tabiratlarımı da güzelleştirdi, ulvileştirdi.”¹²²

İslâm’a Davette Orijinal Bir Yol

Kur’ân harfleri, Latin harfleriyle değiştirilmiş, bu harflerle kitap basma ve yayma yasaklanmış ve bütün matbaaları kapatılmıştı. Bütün te’lif ve neşir yolları yüzüne kapatılan, göz altındaki sürgün bir zâtın eserlerinin neşri için pratikte tek yol vardı. O da gizli olarak elle istinsah edip çoğaltma yoluydu. Özellikle kendisi de Kur’ân harflerini unutulmak ve yok olup gitmekten muhafaza etmek için bu harflerle yazmayı ısrarla istiyordu.¹²³

¹²¹ Yirmi Sekizinci Mektup, R. N. Külliyyâtı, 1/523.

¹²² Yirmi Sekizinci Mektup, R. N. Külliyyâtı, 1/523.

¹²³ Kur’an hizmetinin ilklerinden Abdullah Çavuş (1895-1960) anlatıyor: ...Yine böyle bir gece seferinden sonra vardığımda Hafız Ali Efendi de oradaydı. Kur’ân’ı çeşitli talebelerine taksim etmiş, herkes bir parçasını kendisinin tarifi üzerine yazıyordu. “Ben çay yaptım. Götürüp dağıtacağım. Üstad tepsiyi elimden alarak kendisi dağıtmak istedi. Ben utanmış ve mahcup olmuşum. İsrar ettim. Yine kabul etmedi. aynen bana şunları söyledi:

‘Yazdığınızı, hizmetine koştuğunuz Kur’ân ind-i İlâhî’de makbul oldu. Melekler sizin fotoğrafınızı alıyor. Benim de, Kur’ân’ın bir hizmetkârı olarak, size hizmet etmem lâzım’

Tepsiyi elimden alarak çayları kendisi dağıttı.” Bkz. N.Şahiner, Son Şahitler, 1,33.

Başka bir hatırasını da şöyle anlatmaktadır: Ben, Hâfız Ali’nin yazdığı risâleleri İslâm köyden alıp, akşam güneş batınca yola çıkar, bütün gece dağlardan, vâdilerden yürüyerek, fecir vakti Barla’ya varırdım. Üstad, benim gelmemi bekler ve sevinçle beni karşılardı. Daha sonra beraber sabah namazını kılar ve istirahat ederdik... Bir

Risâle-i Nûr, yaklaşık yirmi sene hep elle yazılarak çoğaltıldı ve dağıtıldı. Daha sonra ilk defa daktilo ile yazılıp, teksir makinesi ile çoğaltıldı. Normal matbaalarda basılması ise ancak 1956 yılında oldu. Haşır Risalesi ise, daha önce bir Risale-i Nur talebesi tarafından gizlice İstanbul'da basılmıştı...

Risâle-i Nur talebelerinin sayısı her gün artıyor ve halka genişliyordu. Yazılan risaleler Barla'dan, elden ele ve gizli bir şekilde bütün köy ve kasabalara, hatta uzak şehirlere ulaşıyordu. O karanlık ve zulmetli günlerde ve o zor şartlar altında Risâle-i Nur, nur ve hidâyete susamış yeni kalpler ve ruhlar kazanmaya başladı.

Önce onlar, sonra yüzler, daha sonra binler kadın ve erkek Risale-i Nur talebesi, gece gündüz demeden bütün zorluklara göğüs gererek Risale yazdılar. Hatta evlerinden yedi-sekiz sene çıkmadan Risale-i Nur'u yazıp neşredenler olmuştu. O zamanlar, Isparta havâlisinde, erkek-kadın, genç ve ihtiyarlardan binlerce Nur talebesi, hattâ Nur dershanesi olan Sav köyü bin kalemle, senelerce Nur Risalelerini yazıp çoğaltıyorlardı.

Risale-i Nur'un neşrinde, mübarek hanımlar da ehemmiyetli fedakârlıklara mazhar olmuşlardır. Okuma yazma bilenler, yazı ile bu işe iştirak ediyor, bilmeyenler ise, resim veya nakış yapar gibi, yazılı nüshaların üzerinden geçerek risaleleri çoğaltıyorlardı. Hattâ bazıları Hazret-i Üstad'a gelip: "Üstad'ım! Ben, efendimin göreceği dünyevî işleri de yapmaya çalışacağım; o senindir, Risale-i Nur'undur." diyen ve erkeklerin Risale-i Nur hizmetinde çalışmalarına daha fazla imkânlar veren kahraman hanımlar görülmüştür. Bu hanımlar, Risale-i Nur'u yazan efendilerine geceleri lâmba tutarak, onların din, iman hizmetlerine canla başla iştirak etmişlerdir. Risale-i Nur'u, hanımlar, kızlar

gün sonra Üstad'ın tashih ettiği nüshaları alıp, İslâm köydeki Hâfız Ali'ye teslim etmek için gece Barla'dan yola çıkardım. Bkz. Son Şâhitler, 1,33.

elleriyle yazmışlar, göz nurları dökmüşler, mübarek kâtibeler olarak imana hizmet etmişlerdir. Hattâ öyle Nur talebesi hanımlar vardır ki, kendilerini son nefeste iman nuruyla hüsn-ü hâtımeyle nail edecek Nur Risalelerini hararetle okumuşlar ve diğer din kardeşleri olan hanımlara da okuyup tanıtmışlar; Nurları hanımlar içinde neşrederek, çok hanımların Kur'ân ve iman nurlarıyla nurlanmalarına vesile olup kahramanca hizmette bulunmuşlardır.¹²⁴

Talebelerin Üstad'la Münasebetleri

“Aziz kardeşlerim, Üstâdınız lâyuhtî değil... Onu hatâsız zannetmek hatâdır. Bir bahçede çürük bir elma bulunmakla bahçeye zarar vermez. Bir hazinede silik para bulunmakla, hazineyi kıymetten düşürmez. Hasenenin on sayılmasıyla, seyyienin bir sayılmak sırrıyla, insaf odur ki: Bir seyyie, bir hatâ görünse de, sair hasenata karşı kalbi bulandırıp itiraz etmemektir...

Biliniz, kardeşlerim ve ders arkadaşlarım, benim hatâmı gördüğünüz vakit serbestçe bana söylemeniz mesrur olacağım. Hattâ başıma vursanız, Allah razı olsun diyeceğim. Hakkın hatırını muhafaza için başka hatırlara bakılmaz. Nefs-i emmârenin enâniyeti hesabına Hakkın hatırı olan bilmediğim bir hakikati müdâfaa değil, ale'r-re'si ve'l-ayn kabul ederim.

Biliniz ki, şu zamanda şu vazife-i imaniye çok mühimdir. Benim gibi zayıf, fikri çok cihetlerle inkısam etmiş bir biçareye yükletmemeli, elden geldiği kadar yardım etmeli.”¹²⁵

¹²⁴ Tarihçe-i Hayat – Barla Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2145.

¹²⁵ Barla lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1464-5.

İlk Medrese-i Yûsufiyye
Eskişehir Hapsi
25 Nisan 1935 – 27 Mart 1936

Risale-i Nur'un gittikçe inkişaf ettiğini, iman ve İslâmiyet'in kuvvetlenmeye başladığını gören gizli din düşmanları, "Bediüzzaman, gizli cemiyet kuruyor, rejim aleyhindedir, rejimin temel nizamlarını yıkıyor." gibi uydurma ve hükûmeti aldatıcı tertip ve ithamlarla, 1935 senesinde, Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi'nde, idam kastıyla ve muhakkak surette mahkûm edilmesi direktifiyle hakkında dâvâ açtırılıyor. 25 Nisan'da mâsum ve mazlum Bediüzzaman inzivagâhından çıkarılarak, 120 talebesiyle beraber, elleri kelepçeli olarak kamyonlarla Eskişehir'e sevk ediliyor. Yüz yirmi talebesiyle Eskişehir Hapishanesi'ne getirilen Said Nursî, tam bir tecrid-i mutlak içerisine alınarak, kendisine ve talebelerine dehşetli işkenceler tatbikine başlanıyor. Bediüzzaman Said Nursî, kendisine yapılan bu işkence ve azaplara rağmen, Otuzuncu Lem'a ve Birinci ve İkinci Şuaları telif ediyor. Hapisteki birçok kimse, Üstad Bediüzzaman hapse girdikten sonra ıslah-ı nefis ederek müte-deyyin bir hale geliyorlar.

Bediüzzaman, yüz yirmi talebesiyle beraber 1934'de Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi'ne sevk ediliyor. Âni yapılan araştırma-

larla elde edilen bütün risale ve mektuplar meydanda olduğu halde, mahkûmiyetlerini intaç edecek bir delile rastgelenememiş ve neticede kanaat-i vicdaniye ile, keyfi bir surette Said Nursî'ye on bir ay ve on beş arkadaşına da altışar ay ceza vererek, mütebaki kalan yüz beş kişiyi beraat ettirmiştir. Halbuki isnad edilen suç sabit olsaydı, Bediüzzaman Said Nursî'nin idamına ve arkadaşlarının da hiç olmazsa ağır hapsine hükmedilecekti. Nitekim bu yersiz karara Bediüzzaman itiraz etmiş ve bu cezanın bir beygir hırsızına veya bir kız kaçırıcısına lââyık olduğunu belirterek, kendisinin ya beraatine veya idamına veyahut yüz bir sene hapse mahkûmiyetine hükmedilmesini ısrarla istemiştir.¹²⁶

Bediüzzaman'ın Eskişehir Mahkemesi'nde Yaptığı Müdafaadan Bazı Kısımlar

Ey Muhterem Heyet-i Hâkime! Beni dört-beş madde ile itham edip tevkif ettiler.

Birinci madde: İrtica fikriyle dini âlet edip, emniyet-i umumiye-i ihlâl edebilecek bir teşebbüs niyeti var olduğu ihbar edilmiş.

Elcevap: Evvelâ, imkânât başkadır, vukuat başkadır. Her bir ferdin, birçok ferdi, adamı öldürebilmesi mümkündür. Bu imkân-ı katil cihetiyle mahkemeye verilir mi? Her bir kibritin, bir haneyi yakması mümkündür. Bu yangın imkânıyla kibritler imha edilir mi?

Yüz bin defa hâşâ! İştigal ettiğimiz ulûm-u imaniye, rızâ-yı İlâhiyeden başka hiçbir şeye âlet olamaz. Evet, güneş kamere peyk ve tâbi olmadığı gibi, saadet-i ebediyenin nuranî ve kudsî anahtarı ve hayat-ı uhreviyenin güneşi olan iman dahi, hayat-i içtimaiye-i siyasiye-i dünyeviyenin âleti olamaz. Evet, bu kâina-

¹²⁶ Tarihçe-i Hayat – Eskişehir Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2149.

tın en muazzam meselesi ve şu hilkat-ı âlemin en büyük muammâsı olan sırr-ı imandan daha ehemmiyetli bir mesele-i kâinat yoktur ki, bu mesele-i sırr-ı iman ona âlet olsun. Hâşâ!

İkinci madde: “Risale-i Nur’un müsaade-i hükûmet alınmadan intişarı ve hissiyat-ı imaniyeyi kuvvetleştirmesiyle, ileride belki hükûmetin serbestane prensiplerine sed çeker ve emniyet-i umumiye-i ihlâl eder.” demesidir.

Elcevap: Risale-i Nur, nurdur. Nur’dan zarar gelmez. Siyaset topuzunu on üç seneden beri atmıştır ve bu vatanın ve bu milletin iki hayatlarının temel taşları olan hakikat-i kudsiyesini tespit eder ve bu mübarek milletin yüzde doksan dokuzuna zararsız menfaati olduğuna, eczalarını okuyan bütün zatları işhad edebilirim. Haydi, biri çıksın, desin: “Bunda bir zarar gördüm.”

İthamım ve tevkifime sebep gösterilen,

Üçüncü madde: Devletçe yasak edilen tarikat dersini vermekle ihbar edilmiş olmağımıdır.

Evvelen: Evvelâ, elinizde bulunan bütün kitaplarım şahittirler ki, ben hakaik-i imaniyeyle meşgulüm. Hem müteaddit risalelerimde yazmışım ki: “Tarikat zamanı değil, belki imanı kurtarmak zamanıdır. Tarikatsız Cennete giden pek çok; fakat imansız Cennete girecek hiç yok. Onun için imana çalışmak lâzımdır.” diye beyan etmişim.

Saniyen: Şu on senedir Isparta vilâyetinde bulunuyorum. Biri çıksın, “Bana, tarikat dersi verdi.” desin! Evet, bazı has âhîret kardeşlerime ulûm-u imaniye ve hakaik-i âliye dersini hocalık itibarıyla vermişim. Bu, tarikat talimi değil, belki hakikat tedrisidir.

Diyorlar ki: “Sen şapkayı başına koymuyorsun; mahkeme gibi çok resmî yerlerde başını açmıyorsun. Demek o kanunları reddediyorsun. O kanunları reddetmenin cezası şiddetlidir.”

Elcevap: Bir kanunu reddetmek başkadır ve o kanunla amel

etmemek bütün bütün başkadır. Evvelkinin cezası idam ise, bunun cezası ya bir gün hapis ve bir lira ceza-yı nakdî, veya bir tekdir veya bir ihtardır: Ben o kanunlarla amel etmiyorum; hem amel etmekle dahi mükellef olamıyorum. Çünkü münzevî yaşıyorum. Bu kanunlar hususî ikâmetgâhlara giremez.¹²⁷

¹²⁷ Tarihçe-i Hayat – Eskişehir Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2159.

Sürgün Yeri Kastamonu
(İkinci Medrese-i Nûriye)
1936-1943

İlâhî İnâyetin Tecellî Etmesi

“Eskişehir hapsinden çıktıktan sonra, beni Kastamonu vilâyetine nefyettiler.¹²⁸ Yaşlı olmama rağmen yaklaşık üç ay polis karakolunda ikamete mecbur edildim.

Ben meyusiyette iken, birden, inâyet-i İlâhiye ihtiyarlığımın imdadına geldi. O karakoldaki komiser, polislerle beraber, sadık dost hükmüne geçtiler. Hiçbir vakit şapkayı başıma koymayı ihtar etmedikleri¹²⁹ gibi, benim hizmetçilerim misilli, istediğim zaman beni şehrin etrafında gezdiriyorlardı. Daha sonra, karakolun tam karşısında, bir eve, yani medrese-i nûriyeye yerleştim.”¹³⁰

Orada, sekiz sene ağır bir istibdat ve göz hapsi altında bir sürgün hayatı geçirtiliyor. Fakat o, kat’iyen boş durmuyor, neş’i envar-ı Kur’âniyeye gizli olarak devam ediyor. Bilhassa İnebolu’da çok fedakâr ve faal talebeleri yetişiyor. Aynen Isparta

¹²⁸ 27.3.1936.

¹²⁹ “Kıyâfet Kanunu”nun çıkmasından sonra halk, şapka ve Avrupâî kıyafet giyme hususunda mecbur tutuldular.

¹³⁰ Karakolun tam karşısında, daimî bir tarassut altında olan küçük bir ev.

talebeleri gibi, şevkle Risale-i Nur'u yazmaya ve etrafa perde altında neşretmeye başlıyorlar. Karadeniz havalisinde de Risale-i Nur eserleri böylece büyük bir rağbet görmeye başlıyor.

Bütün İlimler Allah'tan Bahsediyor

“Kastamonu'da¹³¹ lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. “Bize Hâlıkımızı tanıttır; muallimlerimiz Allah'tan bahsetmiyorlar.” dediler.

Ben dedim: Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla mütemadiyen Allah'tan bahsedip Hâlıkı tanıttırıyorlar. Muallimleri değil, onları dinleyiniz.

Meselâ, nasıl ki mükemmel bir eczahane ki, her kavanozunda harika ve hassas mizanlarla alınmış hayattar macunlar ve tiryaklar var; şüphesiz gayet maharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir.

Öyle de, küre-i arz eczahanesinde bulunan dört yüz bin çeşit nebatat ve hayvanat kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle bu çarşıdaki eczahaneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nisbetinde, okuduğunuz fenni tıb mikyasıyla, küre-i arz eczahane-i kübrasının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelâli, hatta kör gözlere de gösterir, tanıttırır...”¹³²

¹³¹ O yıllarda, yeni yetişen neslin Allah'a imanını yok etmek ve şüpheye düşürmek için ciddi faaliyet gösteriliyordu. O zaman bir ortaokul öğrencisi olan Abdullah Yeğin hayretini şöyle anlatıyor: “Rıfat isimli sınıf arkadaşım daima ziyaretine giderdik. Bize imanın kıymetinden, Allah'ın birliğinden, insanın serbest ve başıboş olmadığından bahsederdi. Ziyaretinden sonra yeniden dünyaya gelmiş gibi sevinir; manevî bir huzur ve neşe ile dolardık.” Bkz. Şâhiner, Bilinmeyen, s.331.

¹³² On Birinci Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/954.

İkinci Medrese-i Yûsufiyye -Denizli Hapsi 20 Eylül 1943 – 15 Haziran 1944

Aynı Suçlamalar

“Gizli düşmanlarımız, bazı memurları ve bir kısım enaniyetli hocalar ve şeyhleri aleyhimize evhamlandırıdılar. Bizi Denizli hapsine, beş altı vilâyetlerden gelen Nur talebelerini, o medrese-i Yusufiyede toplanmaya vesile oldular.”¹³³

Eski ithamların aynısı:

Risale-i Nur’un neşriyat ve fütihat dairesi gittikçe genişliyor. İhtiyakla Nurları okuyanlar, günden güne ziyadeleşiyor. Risale-i Nur’daki harika kuvvet ve tesiratın neticesini müşahede eden gizli İslâmiyet düşmanları yine bir entrika çevirip Risale-i Nur’a ve müellifi Bediüzzaman’a suikastle, “Bediüzzaman gizli cemiyet kuruyor, halkı hükûmet aleyhine çeviriyor, inkılâpları kökünden yıkıyor, Mustafa Kemal’e deccal, süfyan, din yıkıcısı diyor, bunu hadislerle ispat ediyor.” gibi bir sürü bahaneler ve plânlarla itham ettiler.¹³⁴

“Sonra bizi Denizli hapsine aldılar. Beni tecrid-i mutlak

¹³³ Yirmi Altıncı Lem’a, R. N. Külliyyâtı, 1/724. Üstat ile beraber suçlanan talebelerin sayısı 126 idi.

¹³⁴ Tarihçe-i Hayat – Denizli Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2182.

içinde ufunetli, rutubetli, soğuk bir koğuşa soktular. İhtiyarlık, hastalık ve benim yüzümden mâsum arkadaşlarımın zahmetlerinden bana gelen çok teellüm ve Nurların tatil ve müsadereinden gelen çok teessüf ve sıkıntı içinde çırpınırken, birden inâyet-i Rabbâniye imdada yetişti. Birden o koca hapishaneyi bir derslane-i Nuriyeye çevirip bir medrese-i Yusufiye (a.s.) olduğunu ispat ederek, Medresetü'z-Zehrâ kahramanlarının elmas kalemleriyle Nurlar intişara başladı. Hattâ o ağır şerâit içinde Nur'un kahramanı, üç dört ay zarfında yirmiden ziyade Meyve ve Müdafaat Risalesinden yazdı. Hem hapiste, hem hariçte fütuhata başladılar. O musibeteki zararımızı büyük menfaatlere ve sıkıntılarımızı sevinçlere çevirdi. وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ. “Bakarsınız, sizin hoşlanmadığımız birşey, hakkınızda hayırlı olur.” (Bakara Suresi, 2;216) sırrını tekrar gösterdi.”¹³⁵

Mahpuslar Tevbe Ediyor

“...Denizli Hapishanesi'ne Nurlar ve mahpuslar için yazılan Meyve Risalesi girmesiyle, üç dört ay zarfında iki yüzden ziyade o mahpuslar öyle fevkalâde itaatli, dindarâne bir salâh-ı hal aldılar ki, üç dört adamı öldüren bir adam, tahta bitlerini öldürmekten çekiniyordu. Tam merhametli, zararsız, vatana nâfi bir uzuv olmaya başladı. Hattâ resmî memurlar bu hale hayretle ve takdirle bakıyorlardı. Hem daha hüküm almadan bir kısım gençler dediler: “Nurcular hapiste kalsalar, biz kendimizi mahkûm ettireceğiz ve ceza almaya çalışacağız, tâ onlardan ders alıp onlar gibi olacağız, onların dersiyile kendimizi ıslah edeceğiz.”

İşte bu mahiyette bulunan Nur talebelerini emniyeti ihlâl ile itham edenler, herhalde ve gayet fena bir surette aldanmış veya aldatılmış veya bilerek veya bilmeyerek anarşistlik hesabına

¹³⁵ Yirmi Altıncı Lem'a, R. N. Külliyyâtı, 1/725.

hükûmeti iğfal edip bizleri eziyetlerle ezmeye çalışıyorlar.

Biz, hem onlara, hem onları aleyhimize dinleyenlere, Denizli mahkeme-i âdilesinde dediğimiz gibi deriz:

“Yüzer milyon başların feda oldukları bir kudsî hakikate başımız dahi feda olsun. Dünyayı başımıza ateş yapsanız, hakikat-i Kur’âniyeye feda olan başlar, zındıkaya teslim-i silâh etmeyecek ve vazife-i kudsiyesinden vazgeçmeyecekler inşaallah!”¹³⁶

Bediüzzaman’ın Denizli Mahkemesi’nde Yaptığı Müdafaadan Bazı Kısımlar

“Reis Beyefendi,

Kararnamede üç madde esas tutulmuş:

Birisi, cemiyettir. Ben buradaki bütün Risale-i Nur şakirtlerini ve benimle görüşenleri veya okuyan ve yazanlarını aynıyle işhad ediyorum. Onlardan sorunuz ki, ben hiç birisine dememişim: “Bir cemiyet-i siyasiye veya cemiyet-i Nakşiye teşkil edeceğiz.” Daima dediğim budur: “Biz, imanımızı kurtarmaya çalışacağız.” Umum ehl-i iman dahil oldukları ve üç yüz milyondan ziyade efradı bulunan bir mukaddes cemaat-i İslâmiyeden başka mâbeynimizde medar-ı bahis olmadığını ve umum ehl-i imanın uhuvveti cihetiyle kendimizi, Kur’ân’a hizmetimiz için Hizbü’l-Kur’ân dairesinde bulmuşuz. Eğer kararnamede bu mânâ murad ise, bütün ruhumuzla, kemâl-i iftiharla itiraf ederiz. Eğer başka mânâlar murad ise, onlardan haberimiz yoktur!

İkinci madde: Kararnamenin itirafıyla, Kastamonu zabıtasının rapor ve tasdikiyle, hiç neşrolunmayacak tarzda odun ve kömür yığınları altında ve mıhlı sandıklarda bulunan ve Eskişehir Mahkemesi’nin tetkikinden ve tenkidinden geçen ve bir hafif cezayı çektiren ve kat’iyen mahrem tutulan Tesettür Risalesi ve

¹³⁶ Yirmi Altıncı Lem’a, R. N. Külliyyâtı, 1/724.

Hücumât-ı Sitte ve Zeyli risalesi gibi kitaplardan bazı cümlelerine yanlış mânâ vererek, dokuz sene evvelki zamana bizi götürüp, cezasını çektiğimiz suçla mes'ul etmek istiyor.

Üçüncü madde: Kararnamenin kaç yerinde “Devletin emniyetini ihlâl edebilir veya yapabilir.” gibi tâbirlerle imkânât, vukuat yerinde istimal edilmiş. Herkes, mümkündür ki, bir insan öldürsün. Bu imkân ile mes'ul olabilir mi?¹³⁷

Biz en ağır cezanıza karşı kendimiz, âlem-i nura gitmek için bir terhis tezkeresini alıyoruz diye kemâl-i metanetle bekliyoruz. Fakat bizi reddedip dalâlet hesabına mahkûm edenleri, sizi bu mecliste gördüğümüz gibi, idam-ı ebedî ile ve haps-i münferitle mahkûm ve pek yakın bir zamanda o dehşetli cezayı çekeceklerini müşahade derecesinde biliyoruz, belki görüyoruz, onlara insaniyet damarıyla cidden acıyoruz...

Elhâsıl, ya Risale-i Nur'u tam serbest bırakınız, veyahut bu kuvvetli ve zedelenmez hakikati elinizden gelirse kırınız!¹³⁸

Bu meselede benim şahsımın veya bazı kardeşlerimin kusu-ruyla Risale-i Nur'a hücum edilmez. O doğrudan doğruya Kur'an'a bağlanmış ve Kur'an dahi Arş-ı Âzamlı bağlıdır. Kimin haddi var, elini oraya uzatsın ve o kuvvetli ipleri çözsün? Risale-i Nur; bizim âdi ve şahsî kusurlarımızla mes'ul olmaz ve olamaz ve olmamalı. Yoksa bu memlekete hem maddî, hem mânevî, telâfi edilmeyecek derecede zarar olacak.

Elhasıl, madem biz ehl-i dünyanın dünyalarına ilişmiyoruz; onlar da bizim âhiretimize ve imanî hizmetimize ilişmesinler.¹³⁹

Efendiler,

Yirmi sene zarfında, Risale-i Nur'un yirmi bin nüshaları ve parçalarını yirmi bin adamlar okuyup kabul ettikleri halde,

¹³⁷ On İkinci Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/993.

¹³⁸ On İkinci Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/989.

¹³⁹ On İkinci Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/988.

Risale-i Nur'un şakirtleri tarafından emniyetin ihlâline dair hiçbir vukuat olmamış ve hükümet kaydetmemiş ve eski ve yeni iki mahkeme bulmamış. Halbuki, böyle kesretli ve kuvvetli propaganda, yirmi günde vukuatlarla kendini gösterecekti.

Madem hakikat budur; biz de bütün kuvvetimizle deriz: Ey dinini dünyaya satan ve küfr-ü mutlaka düşen bedbahtlar! Elinizden ne gelirse yapınız. Dünyanız başınızı yesin ve yiyecek. Yüzer milyon kahraman başlar feda oldukları bir kudsi hakikate başımız dahi feda olsun! Her ceza ve idamınıza hazırız.

Hapsin harici, bu vaziyette, yüz derece dahilinden daha fenadır. Bize karşı gelen böyle bir istibdad-ı mutlak altında hiçbir hürriyet -ne hürriyet-i ilmiye, ne hürriyet-i vicdan, ne hürriyet-i diniye-olmamasından, ehl-i namus ve diyanet ve tarafdar-ı hürriyet olanlara ya ölmek veya hapse girmekten başka bir çare kalmaz. Biz de ¹⁴⁰ *إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ* diyerek Rabbimize dayanıyoruz.”

Başka Bir Sürgün Yeri: Emirdağ

Afyon vilâyetinin Emirdağ kazasında ikamete memur edilir. Emirdağı'na 1944 senesi Ağustos ayında nefyedilir. İlk önce on beş gün kadar bir otelde kalır, sonra kirayla bir eve yerleşir; ev kirasını da kendisi verir.¹⁴¹

¹⁴⁰ “Biz Allah'a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz” (Bakara, 156)

¹⁴¹ Tarihçe-i Hayat – Emirdağ Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2187.

Emirdağ Sürgünü
(Üçüncü Medrese-i Nûriye)
1.8.1944 – 23.1.1948

Kimi, Kime Şikâyet?

“Bir zaman Emirdağ’ında ikamete memur ve tek başıma, menzilde adeta bir haps-i münferit ve bana çok ağır gelen tarassutlar ve tahakkümlerle bana işkence vermelerinden, hayattan usandım, hapisten çıktığıma teessüf ettim. Ruh u canımla Denizli hapsini arzuladım ve kabre girmeyi istedim ve “Hapis ve kabir bu tarz-ı hayata müreccahtır.” diye, ya hapse veya kabre girmeye karar verdim...”¹⁴² (Bundan sonra Ankara’daki ilgililere şöyle yazar):

“Hâkim, kendisi müddeî (savcı) olsa, elbette “Kimden kime şekvâ edeyim, ben dahi şaşım.” benim gibi biçarelere dedirtir. Evet, şimdiki vaziyetim hapisten çok ziyade sıkıntılıdır. Bir günü, bir ay haps-i münferit kadar beni sıkıyor. Bu gurbet ve ihtiyarlık ve hastalık ve yoksulluk ve za’fiyetle, kışın şiddeti içinde her şeyden men edildim. Bir çocukla bir hastalıklı adamdan başka kimse ile görüşmem. Zaten ben, tam bir haps-i münferitte yirmi seneden beri azap çekiyorum... Denizli hapishanesinde, kısmen

¹⁴² Yirmi Altıncı Lem’a, R. N. Külliyyâtı, 1/721.

ağır ceza ile mahkûm yüzler adam, yalnız Meyve Risalesi'yle gayet uslu ve mütedeyyin suretine girmeleri, hattâ iki-üç adamı öldürenler, onun dersiyile daha tahta bitini de öldürmekten çekinmeleri ve o hapishane müdürünün ikrarıyla, hapishanenin bir terbiye medresesi hükmünü alması, bu müddeaya reddedilmez bir senettir, bir hüccettir.”¹⁴³

Mescide Gitmesinin Engellenmesi

“Boş zamanlarımda câmiye gidiyordum. Haberim olmadan, talebeler beni üşütmemek için, mahfelde bir kulübecik yapmışlardı. Ben de dört-beş gündür kendi kendime karar verdim, daha gitmeyeceğim. O malûm zabıt adam vasıta olup kulübeciği kaldırdılar. Bana da resmen tebliğ ettiler ki: “Daha câmiye gitmeyeceksin.” Fakat manasız habbeyi kubbe yapıp bir heyecan verdiler.”¹⁴⁴

Yemeğine Zehir Atılması

Bir siyasi memurun iğfali ve “İmhası için yukarıdan emir aldık” demesine aldanan bir bekçibaşı, Üstad'ın penceresine geceleyin merdivenle çıkarak yemeğine zehir atmış; ertesi gün Üstad zehirlenerek kıvranmaya başlamıştır. Zehirin tesiri çok azîm olduğu halde, kendisi: “Cevşenü'l-Kebir gibi Evrad-ı Kudsiyelerin feyziyle ölümden muhafaza olunuyorum. Fakat hastalık, ıztırap çok şiddetlidir.” derdi. Bir hafta kadar aç, susuz denecek bir halde perişan bir vaziyette inlemiş, sonra biiznillâh şifa bulup, tekrar tashihat gibi Risale-i Nur vazifeleriyle iştigale başlamıştı. Bu şiddetli hastalık zamanlarında asla namazlarını terk etmedi. Yalnız ikinci ve üçüncü zehirlenmek zamanında

¹⁴³ Emirdağ Lâhikası, R.N.KÜLLİYÂTI, I, 1681.

¹⁴⁴ Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 1/1724.

tahammülü gayr-i kâbil bir hastalıkta iki-üç gün farzını yatağında ancak kılabilirdi.¹⁴⁵

...Înâyet-i İlahiye imdada yetişti, kalemleri teksir makinesi olan Medresetü'z-Zehrâ şakirtlerinin ellerine yeni çıkan teksir makinesini verdi. Birden, Nur'un kıymettar mecmualarından her tanesi, bir kalemler beş yüz nüsha meydana geldi. Fütuhata başlamaları, o sıkıntılı hayatı bana sevdirdi, "Hadsiz şükür olsun" dedirtti."¹⁴⁶

Risale-i Nur, Zındıkların Dehşetli Plânını Akîm Bıraktı

"Bundan on iki sene evvel¹⁴⁷ işittim ki, en dehşetli ve muannid bir zındık, Kur'ân'a karşı suikastını, tercümesiyle yapmaya başlamış ve demiş ki: "Kur'ân tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin." Yani, lüzumsuz tekrarı herkes görsün ve tercümesi onun yerinde okunsun diye dehşetli bir plân çevirmiş.

Fakat Risale-i Nur'un cerh edilmez hüccetleri kat'î ispat etmiş ki, Kur'ân'ın hakikî tercümesi mümkün değil ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur'ân'ın meziyetlerini ve nüktelerini başka lisan muhafaza edemez ve her bir harfî, on adetten bine kadar sevap veren kelimât-ı Kur'âniye'nin mucizâne ve cemiyetli tabirlerinin yerini, beşerin âdi ve cüz'î tercümeleri tutamaz, onun yerinde camilerde okunmaz diye, Risale-i Nur her tarafta intişarıyla o dehşetli plânı akîm bıraktı. Fakat o zındıktan

¹⁴⁵ Tarihçe-i Hayat – Emirdağ Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2188. Üstad, vefatına kadar tam sekiz defa zehirlenmiştir.

¹⁴⁶ Yirmi Altıncı Lem'a, R. N. Külliyyâtı, 1/721. Teksir makinesi Türkiye'ye 1946 yılında gelmiştir. Risâle-i Nur talebeleri hemen bir makine satın alıp, Risaleleri neşretmeye başlamışlardır. Böylece, bir buçuk sene içinde Türkiye'nin birçok köy ve kasabasına Risaleler ulaştırılmıştır. Risalelerin yurt dışına gönderilmesi ise, ancak 1974 yılında Hac için izin verilmesinden sonra olmuştur.

¹⁴⁷ Maksat 1932 tarihidir ki, o günkü idarenin namazlarda Kur'an'ın Türkçe tercümelerini okumayı mecbur etmeye çalıştıkları tarihtir.

ders alan münafıklar, yine şeytan hesabına Kur’ân güneşini üfle-mekle söndürmeye ahmak çocuklar gibi ahmakane ve divanece-sine çalışmaları sebebiyle, bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir hâlette bu Onuncu Mesele yazdırıldı tahmin ediyorum.¹⁴⁸

Adliye Vekili ve Risale-İ Nur’la Alakadar Mahkemelerin Hakimleriyle Bir Hasbihaldir

“Efendiler! Siz, ne için sebepsiz bizimle ve Risale-i Nur’la uğraşıyorsunuz! Kat’iyen size haber veriyorum ki: Ben ve Risale-i Nur, sizinle değil mübareze, belki sizi düşünmek dahi vazifemizin haricindedir. Çünkü Risale-i Nur ve hakikî şakird-leri, elli sene sonra gelen nesl-i âtiye gayet büyük bir hizmet ve onları büyük bir vartadan ve millet ve vatani büyük bir tehlike-den kurtarmaya çalışıyorlar. Şimdi bizimle uğraşanlar, o zaman kabirde elbette toprak oluyorlar. Farz-ı muhal olarak o saadet ve selâmet hizmeti bir mübareze olsa da, kabirde toprak olmaya yüz tutanları alâkadar etmemek gerektir.

Evet hürriyetçilerin ahlâk-ı içtimaiyede ve dinde ve seciye-i milliyede bir derece lâübalilik göstermeleriyle, yirmi-otuz sene sonra dince, ahlâkça, namusça şimdiki vaziyeti gösterdiği cihe-tinden; şimdiki vaziyette de, elli sene sonra bu dindar, namuskâr, kahraman seciyeli milletin nesl-i âtisi, seciye-i diniye ve ahlâk-ı içtimaiye cihetinde, ne şekilde girecek elbette anlıyorsunuz!..

Bin seneden beri bu fedakâr millet, bütün ruh u canıyla Kur’ân’ın hizmetinde emsalsiz kahramanlık gösterdikleri halde, elli sene sonra o parlak mazisini dehşetli lekedar belki mahvede-cek bir kısım nesl-i âtinin eline elbette Risale-i Nur gibi bir haki-katı verip, o dehşetli sukuttan kurtarmak en büyük bir vazife-i milliye ve vataniye bildiğimizden; bu zamanın insanlarını değil, o zamanın insanlarını düşünüyoruz.

¹⁴⁸ On Birinci Şua, R. N. Külliyyâtı, 1/977.

Evet efendiler! Gerçi Risale-i Nur sırf âhirete bakar; gayesi rızâ-yı İlahî ve imanı kurtarmak ve şakirdlerinin ise, kendilerini ve vatandaşlarını idam-ı ebedîden ve ebedî haps-i münferidden kurtarmaya çalışmaktır. Fakat dünyaya ait ikinci derecede gayet ehemmiyetli bir hizmettir ve bu millet ve vatani anarşilik tehlikesinden ve nesl-i âtînin biçareler kısmını dalalet-i mutlakadan kurtarmaktır. Çünkü bir Müslüman başkasına benzemez. Dini terk edip İslâmiyet seciyesinden çıkan bir Müslim; dalalet-i mutlakaya düşer, anarşist olur, daha idare edilmez...”¹⁴⁹

¹⁴⁹ Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 1/1683.

ÜÇÜNCÜ MEDRESE-İ YÛSUFİYYE
AFYON HAPSİ
28.1.1948 – 20. 9. 1949

Aynı Suçlamalar Tekrar Ediyor

Evet Bediüzzaman, 1944’de Denizli Mahkemesi’nde beraat ettiği halde, Afyon vilâyetine bağlı Emirdağ kazasında ikamete memur ediliyor. Orada, kendi âhireti ve Risale-i Nur’la meşgul olurken 23.1.1948 senesinde, gizli din düşmanları, yapılan zulümler az geliyormuş gibi aynı nakarat ile; “Gizli cemiyyet kuruyor, halkı hükûmet aleyhine çeviriyor, ihtiyarladıkça artan enerjisiyle, kuvvetiyle, rejimi yıkmaya çalışıyor. Mustafa Kemal’e İslâm Deccalı, Süfyan diyor.” gibi bir sürü bahanelerle Bediüzzaman, elli Risale-i Nur talebesiyle birlikte Afyon Ağır Ceza Mahkemesi’ne sevk ediliyor ve hapse konuluyor.

Yapılan derin ve uzun tahkikat neticesinde, bir tek suç delili bulunamıyor. Fakat, ne olduysa oluyor, ne yaptılarsa yapıyorlar. Nihayet, mahkeme, güya kanaat-i vicdaniye ile, Bediüzzaman’a yirmi ay ve müdakkik bir âlime on sekiz ay, yirmi iki kişiye de altışar ay hüküm veriyor. Diğerlerini de, “Bunlar Bediüzzaman’ı büyük bir mürşid olarak bilmişler ve içlerindeki derunî boşluğu doldurmak için Risale-i Nur’u okumuşlar.” diye beraat veriyor. Hüküm alanları da, “Bediüzzaman’ın kurduğu gizli cemiyyete

yardım etmişler.” diye cezalandırıyor. Hükmü derhal infaz edip hepsini tevkif ediyorlar.¹⁵⁰

Tabî, mahkûmiyet kararı hemen temyiz ediliyor. Temyiz Mahkemesi kısa bir zamanda tetkikatını bitirerek, “Madem Bediüzzaman Said Nursî Denizli Mahkemesi’nde aynı suçtan beraat etmiş. Denizli Mahkemesi’nin kararı hatâlı da olsa, Temyizin tasdikinden geçen bir dâvâ tekrar taht-ı muhakemeye alınamaz.” diye, verilen mahkûmiyet kararını esastan bozuyor.

Bunun üzerine yeniden mahkeme başlıyor. Maznunlardan ne istedikleri soruluyor. O, tamamen mâsum olan Nur talebeleri, Temyiz Mahkemesi’nin kararına uyulmasını istiyorlar. Afyon Mahkemesi, Temyiz’in kararına uyulup uyulmayacağını uzun uzadıya düşünüyor. Nihayet uyulmasına karar veriyor. Sonra da, noksanların ikmali için çalışmaya başlıyor. Fakat, bu çalışma bir türlü tamamlanmıyor ve muhakeme mütemadiyen tâlik ediliyor. Bediüzzaman ve talebeleri, hüküm kat’iyet kesb etmeden verilen ceza müddetini hapisanede geçirdikten sonra tahliye edilmişlerdir.. (Mahkeme, üç sene uzatılmıştır.)¹⁵¹

Temyiz’in bozma kararından sonra, Afyon’da tekrar duruşma başladı. Bu şekilde mahkeme devam ederken iktidarı ele alan Demokrat Parti Hükûmeti, umumî af ilân etti. Afyon Mahkemesi

¹⁵⁰ Bayram Yüksek şöyle diyor: “Çok ağabeylerle beraber hapisanede, daima meşguliyetimiz Nur Risalelerini yazmaktı. Üstad’ın bulunduğu koğuşa gittiğimizde arı kovani gibi seslerin geldiğini duyardık. Bu sesler Üstad’ımızın evrad u ezkar, dua ve niyaz sesleri idi. Gecenin hangi saatinde baksak ışığın yandığını görür, zikir sesleri işitirdik... 15. Şuâ’dan Elhüccetü’z-Zehra Afyon Hapishanesi’nde te’lif edilmiştir. Te’lif esnasında zaman zaman Üstad’ın penceresinin altından geçerdik. Üstad’ımız pencereden bakar, bizleri gördüğü anda bulduğu küçük kağıt parçalarına yazdığı kırsımları kibrit kutusuna koyarak, bize atardı. Biz de bu parçaları hemen ağabeylere verirdik. Önce onlar yazarlardı, sonra biz çoğaltmaya başlardık. Birimiz yazdı mı, diğerimize verir, o gün bütün oradaki ağabeylerimize ulaşırdı. Böyle böyle, yazılanlar muhafaza edilip, çoğaltılırdı.” Bkz. Son Şahitler 3,31.

¹⁵¹ Tarihçe-i Hayat – Afyon Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2195.

de af kanununun daire-i şümulüne girdiği için dosya ortadan kaldırıldı.¹⁵²

Fakat mahkeme heyeti, Risale-i Nur eserlerinin beraatine karar vermedi, müsaderesine karar verdi. Bu karar 1956 tarihine kadar devam etti. Mahkeme, iki defa Nur Risalelerine müsadere kararı verdi. Temyiz Mahkemesi bu iki kararı da bozdu. Afyon Mahkemesi, Temyiz'in kararına uyarak Nurların beraatine karar verdi. Bu sefer Temyiz, usulde noksanlık yüzünden bozdu ve eserlerin Diyanet İşleri'nce tetkikini istedi. Diyanet İşleri Müşavere Kurulu'nca bütün eserler tetkik ettirildi. Neticede, Nurların hakikatini bir derece belirten bir rapor verildi. Ehl-i vukufun mezkûr raporuna istinaden, Afyon Mahkemesi, Haziran 1956 tarihinde, ittifakla Nurların beraatine ve serbestiyetine karar verdi. Karar kat'ileşti. Artık bu tarihten sonra, merkez-i hükûmette, Risale-i Nur mecmuaları matbaalarda tab' edilmeye başladı.¹⁵³

Bediüzzaman'ın Afyon Mahkemesi'nde Yaptığı Müdafaadan Bazı Kısımlar

“Biz Risale-i Nur şakirtleri, Risale-i Nur'u değil dünya cereyanlarına, belki kâinata da âlet edemeyiz. Hem Kur'ân bizi siyasetten şiddetle men etmiş.

Evet, Risale-i Nur'un vazifesi ise, hayat-ı ebediyeyi mahveden ve hayat-ı dünyeviyeyi de dehşetli bir zehire çeviren küfr-ü mutlaka karşı imanî olan hakikatlerle gayet kat'î ve en mütemerrid zındık filozofları dahi imana getiren kuvvetli burhanlarla Kur'ân'a hizmet etmektir. Onun için Risale-i Nur'u hiçbir şeye âlet edemeyiz.

¹⁵² 20.9.1949'da Üstat ve talebelerini serbest bıraktılar.

¹⁵³ Tarihçe-i Hayat – Isparta Hayatı, R. N. Külliyyâtı, 2/2223.

Evvelâ: Kur'ân'ın elmas gibi hakikatlerini, ehl-i gaflet nazarında bir propaganda-i siyaset tevehhümüyle cam parçalarına indirmemek ve o kıymetli hakikatlere ihanet etmemektir.

Sâniyen: Risale-i Nur'un esas mesleği olan şefkat, hak ve hakikat ve vicdan, bizleri şiddetle siyasetten ve idareye ilişmekten men etmiş. Çünkü tokada ve belâya müstehak ve küfrü mutlakla düşmüş bir iki dinsize müteallik, yedi sekiz çoluk çocuk, hasta, ihtiyar, mâsumlar bulunur. Musibet ve belâ gelse, o biçareler dahi yanarlar. Bunun için, neticenin de husûlü meşkûk olduğu halde, siyaset yoluyla idare ve âsâyışın zararına hayat-ı içtimaiyeye karışmaktan şiddetle men edilmişiz.

Sâlisen: Bu vatanın ve bu milletin hayat-ı içtimaiyesi bu acip zamanda anarşilikten kurtulmak için beş esas lâzım ve zaruridir:

1. Hürmet,
2. Merhamet,
3. Haramdan çekinmek,
4. Emniyet,
5. Serseriliği bırakıp itaat etmektir.

... Ben, sizin bana vereceğiniz en ağır cezanıza da beş para vermem ve hiç ehemmiyeti yok. Çünkü ben kabir kapısında, yetmiş beş yaşındayım. Böyle mazlum ve mâsum bir iki sene hayatı şahadet mertebesiyle değiştirmek, benim için büyük saadettir.

...Bu insafsızları aldatan ve hiç münasebeti olmayan bir siyasi cemiyet vehmini veren üç maddedir:

Birincisi: Eskiden beri benim talebelerimin, benimle kardeş gibi şiddetli alâkadar olmaları, bir cemiyet vehmini vermiş.

İkincisi: Risale-i Nur'un bazı şakirtleri, her yerde bulunan ve Cumhuriyet kanunları müsaade eden ve ilişmeyen cemaat-ı İslâmiye heyetleri gibi hareket etmelerinden bir cemiyet zannedilmiş. Halbuki o mahdut üç-dört şakirdin niyetleri cemiyet memiyet değil, belki sırf hizmet-i imaniyede hâlis bir kardeşlik ve uhrevî bir tesanüddür.

Üçüncüsü: O insafsızlar kendilerini dalâlet ve dünyaperestlikte bildiklerinden ve hükûmetin bazı kanunlarını kendilerine müsait bulduklarından fikren diyorlar ki: “Herhalde Said ve arkadaşları bizlere ve hükûmetin, bizim medenîce nâmeşru hevesatımıza müsait kanunlarına muhaliftirler. Öyle ise, muhalif bir cemiyet-i siyasiyedirler.”...

Son sözüm ¹⁵⁴حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ dir.”¹⁵⁵

Afyon Hayatından 1950'ye Kadar

Mahkûmiyet süreleri bitince Bediüzzaman ve talebeleri 20.9.1949'da hapishaneden çıktılar. Ancak Üstad'ın 2.12.1949 tarihine kadar Afyon'dan ayrılmasına izin verilmedi. Üstad, bir polis refakatinde mecburî ikâmet için Emirdağ'a gitti ve orada iki sene kaldı.

¹⁵⁴ “Allah bana yeter. Ondan başka ibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ben O'na tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de O'dur.” Tevbe Sûresi, 129.

¹⁵⁵ Şualar, Tarihçe-i Hayat – Denizli Hayatı, Sözler yay., İstanbul 1976, s.354.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SON SENELER (1950-1960)

1950¹⁵⁶ VE SONRASI

Vatikan'dan Mektup

Papalık Makam-ı Âlîsi Kalem-i Mahsusu Başkitabet Dairesi

Numara: 232247

Vatikan

22 Şubat 1951

Efendim!

Zülfikar nam el yazısı olan güzel eseriniz İstanbul'daki Papalık makam-ı vekaleti vasıtasıyla Papa Hazretlerine takdim edilmiştir. Bu nazik saygınızdan dolayı gayet mütehassis olduklarınızı bildirirken, üzerinize Cenab-ı Hakk'ın lütuflarını dilediklerini tebliğ beni memur ettiklerini arza müsaraat eylerim. Bu vesile ile saygılarımı sunarım efendim.

İmza

Vatikan Beyn Başkâtibi¹⁵⁷

¹⁵⁶ 16.5.1950'de, büyük çoğunlukla seçimleri kazanan Demokrat Parti hükümet oldu. Yeni hükümet, Müslümanların lehine birçok icraatta bulundu ki, bazıları şunlardır:
1.Ezan ve kâmetin Arapça okunmasına izin verildi.
2.Radyoda Kur'ân okunmasına ve dini programlara izin verildi.
3.İlk ve ortaokullara resmen din dersi konuldu.
4.Köy Enstitüleri kapatıldı.

¹⁵⁷ Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1834.

Serbest Olarak Eskişehir'e İlk Ziyaret

Üstad, Emirdağ'da iki sene kaldıktan sonra 29.11.1951 yılında Eskişehir'e gitti ve orada yaklaşık bir buçuk ay Yıldız Oteli'nde kaldı.

SENE 1952¹⁵⁸

Gençlik Rehberi Davası

Bir müddet sonra Üstad 1951 yılının sonlarına doğru, Eskişehir'den Isparta'ya gitti ve talebeleriyle görüştü, yetmiş gün kadar orada kaldı.

Bazı üniversiteli gençler, gençliğin iman ve ahlâkına hizmet maksadıyla yeni harflerle (Latince) Gençlik Rehberi'ni¹⁵⁹ İstanbul'da bastırdılar. Bunun üzerine, müddeimumilik (savcılık) tarafından, 163'üncü maddeye istinaden eser, lâikliğe aykırı olarak, devletin temel nizamlarını dinî esaslara uydurmak maksadıyla yazıldığı, propaganda ve telkin mahiyetinde olduğu iddiasıyla, Üstad, İstanbul Birinci Ağır Ceza Mahkemesi'ne sevk olunmuştu.

15.1.1952'de Isparta'dan İstanbul'a doğru yola çıktı... Bu ziyaret, 27 senelik bir ayrılıktan sonra İstanbul'a ilk gelişiydi. Onun için, kaldığı Akşehir Oteli'ne, daha sonra Reşâdiye Oteli'ne birçok ziyaretçisi geldi.

¹⁵⁸ Buradan itibaren bölümün sonuna kadar, Tarihçe-i Hayat'ın, Isparta Hayatı bölümünden iktibas edeceğiz.

¹⁵⁹ Gençlik Rehberi, Risale-i Nur'un değişik yerlerinde yayınlanan yazılardan oluşan ve gençliğin dinî ve uhrevî hayatlarına önem veren bir kitaptır. Bu kitabın Latince basılmasıyla, 27 yıl sonra, bu çapta bir dinî kitap ilk defa basılmış olmuştur.

22 Ocak günü Bediüzzaman Said Nursî, mahkemede hazır bulunmuştu. Üstad'ın talebeleri genç üniversiteliler, mahkeme salonunu doldurmuşlardı. Koridorlarda büyük bir kalabalık göze çarpıyordu. Hem mahkemeyi takip etmek, hem de Türkiye'nin son yıllarını meşgul eden bu büyük âlimi görmek için halk, sokakları dahi doldurmuştu.

Üstad maznun koltuğuna oturmuş ve evvelâ iddianame ve "Gençlik Rehberi" ile ilgili ehl-i vukuf raporu okunmuş, Üstad'ın isticvabı yapılmıştı. Ehl-i vukuf raporunda kısaca şöyle diyordu:

"Müellifin bu eserde din düşüncesini yaymaya çalıştığı, gençlere rehber olacak fikirler serdeylediği, müellifin tesettür taraftarı olduğu, kadınların yarım çıplak ve açık bacakla dolaşmalarının İslâmiyet'e aykırı ve kadının fitratına zıt olduğunu beyan ettiği, kadını güzelleştiren şeyin terbiye-i İslâmiye daire-sinde âdâb-ı Kur'âniye ziyneti olduğunu söylediği, dinî tedrisat taraftarı olduğu, binaenaleyh devletin temel nizamlarını dinî esaslara uydurmak istediği..." uzun uzadıya izah edilmiştir.

İkinci muhakeme gününde, Risale-i Nur Külliyyatı'ndan çok istifade eden birçok üniversite talebeleri ve ehl-i irfandan müteşekkil büyük bir kalabalık, mahkemeyi dinlemek üzere erkenden koridorları doldurmuşlardı. Salondaki kalabalığın fazla olmasından, mahkemenin devamına imkân kalmamıştı. İntizamı temine tahsis edilen polisler, halkın tehacümüne mâni olamıyordu.

Nihayet mahkeme reisinin halka hitaben, "Hoca efendiyi seviyorsanız biraz meydan veriniz ki, mahkemeye devam edebilelim." demesi üzerine, halk çekilmeye başladı. Bu suretle, mahkemenin devamına imkân hasıl oldu.

Gençlik Rehberi'ni basan matbaacı ve sonra polisler dinlendi. Daha sonra Üstad, ehl-i vukuf raporuna karşı itiraz eyledi. İkinci namazı vakti geçmek üzere olduğundan, Üstad namaz kılmak üzere müsaade istedi. Mahkeme reisi, Üstad'ın bu ricasını kabul ederek muhakemeye nihayet verdi.

Üstad 5 Mart 1952, son muhakeme günü, yine genç mekteplilerle halk tabakalarından müteşekkil binlerce kendisini sevenin arasında mahkeme salonuna girdi. Mahkeme salonundaki izdihamın geçen defaki gibi muhakemenin devamına mani olacak dereceye varmaması için, müteaddit polis müfrezeleri Adliye binasının merdivenlerini ve koridorları muhafaza altına almışlar, geçitleri kapamışlardı. Bununla beraber, mahkeme salonu kapılara kadar hıncahınç dolmuştu.

Muhakeme başladı; şahit olarak Gençlik Rehberi'ni bastırın üniversite talebesi dinlendi. Daha sonra Üstad'ın avukatları, Üstad'a yöneltilen töhmetleri reddettiler ve Üstad'ı savundular...

Bu müdafaayı müteakip Üstad Said Nursî'ye başka bir diyeceği olup olmadığı mahkeme reisi tarafından sorulmuş, Bediüz-zaman ayağa kalkarak,

– Yalnız bir kelime söylemek için müsaadenizi rica ederim.

– Buyurunuz.

– Muhterem vekillerimin benim şahsım hakkında söylemiş oldukları senakâr sözlere ben lâayık değilim. Ben, Kur'ân ve iman hizmetinde çalışan âciz bir adamım. Başka bir diyeceğim yoktur.

Beraat Kararının Tebliği

Bunun üzerine muhakeme hitam bulmuş; heyet-i hâkime müşavereden sonra ittifakla beraat kararını tebliğ etmiş ve bu karar mahkemede hazır bulunan üniversiteliler ve halk tarafından şiddetle alkışlanmıştır. Savcılık tarafından temyiz edilmediği için karar kesinleşmiştir.

SENE 1953

Bu yıllarda, nur hareketinin memlekette inkişafı aleyhinde gazetelerde beyanatlar, kanaatler ileri sürülüyor. 600 kadar Nur talebesinin mahkûmiyetini hedefler şekilde, Türkiye’de yirmi beş yerde araştırma yapıp, bir kısmında dâvâ açılıyor. Neticede, Risale-i Nur’da ve Nur talebelerinde medar-ı itham bir nokta olmayıp, suç bulunmadığı kanaatine varılıyor.

Büyük Cihad gazetesinde yayımlanan “En Büyük İspat” başlıklı yazıdan dolayı Samsun’da Bediüzzaman aleyhine de dâvâ açılmıştı. Samsun’a mahkemeye celbi isteniyordu. Çok rahatsız ve ihtiyar olması sebebiyle kaza tabipliğinden aldığı bir raporu nazar-ı itibara alınmayarak, mutlaka mahkemede bulunması isteniyordu. Nihayet Üstad, Samsun’da mahkemede bulunmaya karar vererek İstanbul’a¹⁶⁰ kadar geldi. Fakat sıhhatinin bozukluğu ve tahammül edememesinden, yola devam edemeyip heyet-i

¹⁶⁰ 1953 senesi baharında Bediüzzaman, İstanbul’da üç ay kaldı... O yıl İstanbul’un beş yüzüncü fetih yıl dönümü idi. Bu sebeple parlak törenler yapıldı. Topkapı’da, Fatih’te yapılan bu törenlere resmî zevat ile birlikte Said Nursî de iştirak etti. Bu törenler sırasında Fener Patriği Athenagoras’la karşılaştı. Bu görüşme sırasında Said Nursî ona: “Hıristiyanlığın din-i hakikisini kabul etmek, Hz. Muhammed’i (s.a.s.) peygamber ve Kur’an-ı Kerim’i de Kitabullah kabul etmek şartıyla, ehl-i necât olacaksınız.” der. Athenagoras ise cevaben: “Ben kabul ediyorum.” deyince, Bediüzzaman, “Pekâla, siz bunu dünyanın diğer manevî reislerine de söylüyor musunuz?” diye sorar. Patrik ise: “Söylüyorum, fakat onlar kabul etmiyorlar.” der. Bkz. Şahiner, Bilinmeyen, 405.

sıhhiyeden bir rapor alıp mahkemeye gönderdi. Raporunda, Said Nursi'nin, yapılan muayene neticesi, ne karadan, ne denizden ve ne de havadan Samsun'a gitmeye vücudu tahammül edemeyeceği yazılı idi. Mahkemede, müddeiumumî şiddetli ısrarlarla Said Nursi'nin mutlaka mahkemede bulunmasını istemişse de, mahkeme heyeti, sıhhiye raporuna istinaden, Bediüzzaman'ın İstanbul mahkemelerinden birinde istinabe¹⁶¹ suretiyle ifadesinin alınmasına karar verdi.

İstanbul Mahkemesi'nde Müdafaa

Adaleti hedef tutan bütün adliyelere söylüyorum ki:

Böyle beş vecihle kanunsuzluk edip kanun namına beş vecihle İslâm kanunlarını kıran adam, hakikî kanunsuzluk ile itham edilmek lâzım gelirken, onların o acip kanunsuzluğu ve baha-nesiyle, iki seneden beri vicdanî azâp verdiklerinden, elbette mahkeme-i kübrâ-yı haşirde bunun cezasını çekeceklerdir.

Evet, otuz beş senedir münzevî olduğu halde hiç çarşı ve kasabalarda gezmeyen bir adamı, “Sen frenk serpuşunu giymiyorsun!” diye itham etmeye, dünyada hangi kanun müsaade eder?...

Afyon'da da devam eden muhakeme neticelendi. 1956 tarihinde Risale-i Nur'u inceleyen Diyanet İşleri Müşavere Kurulu verdiği bir raporla, Risale-i Nur'un iman ve ahlâkî tekemmülâta hizmet hususundaki vasfını ilân etti. Afyon Mahkemesi de bu rapora istinaden, Risale-i Nur eserlerinin beraatine ve serbestiyetine karar verdi, hüküm kat'ileşti. (Bu dava 1948 yılında açılmıştı. Berat kararı ise, sekiz sene sonra 11.9.1956 yılında, 25.5.1956 yılındaki ehl-i vukuf'un “Risale-i Nurlarda, kanunî bir mahsur

¹⁶¹ Başka bir yerde görülen bir mahkeme için, şahid veya maznunun yazılı ifadesinin alınması.

olmadığına” dair raporuna istinaden verildi.)

Afyon Mahkemesi’nin beraat kararından sonra, Isparta Sorgu Hâkimliği de men-i muhakeme kararı verdi. Böylece, Risale-i Nur, birçok adli süzgeçlerden geçerek umumî ve küllî bir serbestiyet ve hüsn-ü kabule mazhar oldu.

Barla’yı Ziyaret

Bediüzzaman, İstanbul’da üç ay kadar kaldıktan sonra, daha önce bir müddet kaldığı ve unutamadığı yerleri ziyaret etmeyi arzu etti.

Önce Emirdağ’ı, daha sonra Eskişehir’i ve ondan sonra da Isparta’yı ziyaret etti. Oradan da talebeleriyle birlikte, bir çok hatırası olan Barla’ya gitti.. Barla ile, kendi Nurs köyünden ziyade alâkardı. Çünkü hayat-ı mâneviyesi olan Risale-i Nur burada te’lif edilmeye başlamıştı. Kur’ân-ı Hakîm’in hidayet nurlarını temsil eden Sözler ve Mektubat ve Lemeat-ı Nuriye buradan etrafa yayılmıştı. Bu itibarla Barla, Risale-i Nur Dershanesi’nin ilk merkezi idi.

Barla’daki hayatı gerçi nefiy ve inziva içinde ve tarassut altında geçmekle acı idi; fakat Risale-i Nur hakikatlerinin te’lif yeri olduğundan, Üstad’ın en tatlı ve şirin hayatı da yine Barla hayatıdır denilebilir. Bu defa Barla’ya nefiyle değil, hapisle değil, kendi rızasıyla ve serbest olarak gidiyordu.

Güzel bir bahar günü Barla’ya geldi. Yıllarca önce burada çektiği tutukluluk halini, çeşitli imtihanları ve sıkıntuları sanki omzunda tekrar hissedencesine... Barla’daki talebelerinin mühim bir kısmı ve yediden yetmişe Barla halkı bayram sevinci içinde Üstad’ı karşıladılar. Küçük çocuklar durmadan “hocaefendi gelmiş” diyerek sevinçten oldukları yerde hoplayıp zıplıyorlardı. Çünkü onlar, bu büyük zâtı daha önce görmemişlerdi ama anne

ve babalarından O'nun hakkında çok şey işitmişlerdi. Sekiz sene kaldığı ilk Nur Dershanesi'ne giderken, içinde ibadet ve tefekkür saatlerini geçirdiği ve evinin önünde bulunan ağacın dalları arasındaki üstü açık kulübeciği yapan eski talebesi Marangoz Mustafa Çavuş'un evinin önünden geçti. Evin kapısına asılı büyük bir kilit gördü. Eski ve vefâlı talebesi 1937 yılında, Üstad'ı Kastamonu'da sürgünde iken vefat etmişti. Bu yüzden Barla'dan ayrıldıktan sonra tekrar görüşme imkânı olmamıştı. Üstad kendini tutamayarak gözyaşları döktü.

Üstad, sekiz senelik ikâmetgâhı olan medrese-i Nuriyesine yaklaşırken kendini tutamadı, mübarek gözlerinden yaşlar boşandı. Haşmetli çınar ağacı da âdetâ kendisini selâmlıyordu. Bir vakitler, yani Barla'da sekiz sene ikametten sonra Isparta'ya celb edilmişti. O zamanki gidişinde mübarek çınar ağacı Üstad'ı mânen teşyî etmiş, haşmetli kanatları olan dallarının Cenab-ı Hakka olan secdevâri ubudiyetiyle Üstad'ı uğurlamıştı. Bu defa da yine uzun bir mufarakattan sonra tekrar Üstad'a kavuşmanın süruru içinde Hâlık-ı Rahmân'a secde-i şükranı kapamıyordu. Üstad, üzerinde dokuz yıl ibadet ve tefekkür ettiği ve yaklaşık 25 yıl sonra tekrar kavuştuğu o mübarek çınar ağacına sarılmış, yanındaki talebelerine ve ahaliye kendisini yalnız bırakmalarını söylemişti. Zaten gözyaşlarını tutamıyordu. Sonra, Nur dershanesi olan odasına girdi ve iki saat kadar kaldı. Hazin ağlayışı dışarıdan işitiliyordu.

Evet, şüphesiz rahmet-i İlâhiyenin nihayetsiz tecellilerine mazhardı. Bir zamanlar Şarkî Anadolu'dan Isparta havalisine sürülmüştü. Isparta'dan da, dağlar arasındaki Barla nahiyesine nefyedilmişti. Burada ölüp gidecekti. Eski tarihçe-i hayatının şahadetiyle, çok kahraman ve fedakâr olan bu zat, doğrudan doğruya Kur'ân-ı Hakîm'in hakikatlerini benimseyen, ferdî ve millî saadeti, İslâmîyet hakikatlerine sarılmakta gören ve bunu haykı-

ran ve delâil-i akliye ile ilim meydanına çıkan bir kimse idi.

Milletleri, kavimleri içine alan, zihniyet ve telâkkileri değiştiren asr-ı hâzırın cereyanları, bu zâtı Kur'ân ve iman dâvâsındaki yolundan çevirememişti. O, ruhundaki şecaat-i imaniye ile kat'î inanıyordu ki, dâvâ ettiği hakikat bir gün milletçe benimsenecek; bir Said, binler, belki yüz binler Said olacak... İnsanlık camiasında neşrettiği hakaik-i imaniyenin fütuhâtı ve inkişafı başlayacak ve âfâk-ı İslâm'ı saran zulmet bulutları Kur'ân'dan eline verilen bu meş'ale-i hidayetle dağıtılacak; ölmeye yüz tutmuş zannedilen iman ruhu yeniden canlanacak; canlara can katacak, mânen ölmeye yüz tutan millet-i İslâmiyeyi ihyâ edecek; âleme efendi olan İslâmiyet'in, biiznillah, cihana efendiliğinin maddî mânevî mübeşşiri olacaktı.

1956 SENESİ VE SONRASI

Risale-i Nur'un Matbaada Basılması

Afyon Mahkemesi'nin, Risale-i Nur'un serbest bir şekilde basılıp dağıtılabileceğine dair kararından sonra, Risale-i Nur talebeleri kolları sıvadılar ve yeni yazı ile tab' ve baskı işleri İstanbul, Ankara, Samsun ve Antalya'da başladı. Dört ilde birden başlayan neşriyattan Üstad son derece memnundu. Basılan eserlerin formları geliyor ve müellifin bizzat kontrolünden geçiyordu. Bediüzzaman: "Şimdi Risale-i Nur'un bayramıdır. Benim vazifem artık bitti. Ben bu günleri bekliyordum. Artık gideceğim." diyordu.¹⁶²

1957 yılında Türkiye'de genel seçimler yapıldı. Bu seçimlerde iki büyük parti yarıştılar: Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi. Bunların yanında seçimin seyrini pek fazla değiştirmeyen bazı küçük partiler de vardı.

Demokrat Parti tam İslamî bir parti olmamasına rağmen, iktidara geldikten sonra Ezan-ı Muhammedî'yi Arapça'ya döndürmeleri, Risale-i Nur'un bir derece serbestiyetini temin ve hürriyet ve demokrasi yolunda atmış oldukları adımlar ve bazı

¹⁶² Bkz. Şahiner, Bilinmeyen, 413.

müspet icraatları gibi iyiliklerinin hatırı için Bediüzzaman onlardan tamamen yüz çevirmiyor ve küsmüyordu. Hatta bütün bunlara rağmen 27 Ekim 1957 genel seçimlerinde alenî olarak sandık başına gitmiş ve oyunu DP'ye kullanmıştı. Fakat Bediüzzaman hiçbir zaman fiili olarak herhangi bir partiye girmemiş, üye olmamış, taraf olduğunu söylememiş ve bir parti için çalışmamıştı.¹⁶³

Ankara Davası

16 Nisan 1958'de, İstanbul, Ankara ve Isparta'daki Nur talebelerinden on kişi toplanarak Ankara'daki cezaevine konuldular. Bu talebelerin davalarını Avukat Bekir Berk¹⁶⁴ aldı. Maznun talebelerle görüşen Bekir Berk: "Sizin hapisneden bir an evvel çıkmanız için mi çalışayım, yoksa tahliyenizi nazara almayarak, davanızı mı müdafaa edeyim." diye onlara sordu. Risale-i Nur talebeleri: "Biz burada yıllarca kalmaya razıyız. Siz bizim davamızı müdafaa edin." dediler.

Bu cevap karşısında büyük bir davanın mensuplarıyla karşı karşıya olduğunu müşahede eden Avukat Bekir Berk maznun Nur talebelerinin vekâletlerini deruhte etti (üzerine aldı).¹⁶⁵

Veda Ziyaretleri

Bediüzzaman, ömrünün son günlerinde, bir seri geziye çıktı. Sanki talebeleriyle vedalaşmak istiyor gibiydi. Önce Ankara'ya, oradan Emirdağı'na, oradan da Konya'ya gitti. Sonra tekrar Ankara'ya döndü. 1.1.1960'da İstanbul'a ve orada iki gün

¹⁶³ Bkz. Şâhiner, Bilinmeyen, 416.

¹⁶⁴ 1926 – 14.6.1992. Kendisini Risale-i Nur ve talebelerini müdafaaya adadı. Türkiye'nin değişik yerlerinde açılan bine yakın davayı Risale-i Nur lehine kazandı. Gazetelerde yayınlanmış makaleleri ve birçok kitabı vardır.

¹⁶⁵ Bkz. Şâhiner, Bilinmeyen, s.261.

kaldıktan sonra 1.3.1960'da yine Ankara'ya döndü ve talebelerine "son dersi" verdi. Times Dergisi'nin Ankara temsilcisi Bediüzzaman'la uzun bir röportaj yapmış ve bu röportaj 6.1.1960 tarihinde gazetelerde yayınlanmıştır.¹⁶⁶ Sonra Konya'ya gitti ve aynı gün Isparta'ya doğru yola çıktı.

Bediüzzaman'ın seyahatlerini, din düşmanları, Halk Partisi ve onun neşir organı bir takım gazeteler, bir sürü yalan ve iftiralarla büyük bir mesele haline getirmişlerdi.

Bundan dolayı 11.1.1960 günü öğleden sonra Ankara'ya gelen Bediüzzaman'a hitaben, hükümet bildirisi olarak radyodan Emirdağ'da ikâmet etmesi tavsiye ediliyordu. Bunun üzerine Bediüzzaman Emirdağ'a döndü. Fakat Hükümet'ten kendisine bir ay Emirdağ'da, bir ay da Isparta'da ikametine izin verilmesini talep etti.

Bediüzzaman, 20.1.1960 günü Emirdağ'dan Isparta'ya geldi. Bir müddet burada kaldıktan sonra buradan Afyon'a, orada da bir gece kaldıktan sonra tekrar Emirdağ'a hareket etti.

¹⁶⁶ 8.1.1960 tarihinde Yeni Sabah ve Dünya gazetelerinde yayınlanmıştır. Bkz. Bâdıllı, Mufassal, 3,2008.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
EBEDÎ HAYATA YOLCULUK
23 MART 1960

Ebedî Hayata Yolculuk¹⁶⁷

1960'ın Mart ayı, Bediüzzaman ciddi bir şekilde hasta, çünkü zatürreye yakalanmıştı. Ayın yirmisinde hastalığı daha da artı, hatta birkaç defa kendinden geçip bayıldı ve uzun bir şekilde uykuya daldı. Sabah namazından önce uyandı, abdest aldı, elbiselerini değiştirdi, sanki iyileşmiş ve hastalığı iyice geçmişti. Sonra sabah namazını kıldı ve talebelerini çağırarak gözyaşıyla hepsine birer birer veda etti ve şöyle dedi: “Ben gidiyorum, sizi Allah’a emanet ediyorum...”

Diğer dostlarına da veda ettikten sonra, arabasıyla Isparta’ya gitti. Bir müddet orada kaldı. Yatsı namazını talebelerine kendisi kıldırıyordu. Teravîh namazını ise talebesi Tahir Mutlu¹⁶⁸ kıldırıyordu.

Ramazan ayının onuncu gününe kadar Üstad’ın bu iyi hali

¹⁶⁷ Bu yazdıklarım, Bediüzzaman’ın talebesi merhum Bayram Yüksel’in vefatından iki ay önce bizzat kendisinden dinlediklerimin özetidir. Bkz. Necmeddin Şahiner, 3,83-90.

¹⁶⁸ Bayram Yüksel hatıralarını anlatırken Tahiri Mutlu hakkında şöyle demiştir: “Üstad’ımız Tahiri Ağabey, ‘gençlerin kumandanı’ derdi. Tahiri Ağabey’deki hasletler bambaşkadır. En çok beraber kaldığımız, çok mübarek bir ağabeyimizdir. Otuz sene üç ayları tuttu. Ben hiç görmedim vitir namazını yatsının arkasından kıldığını. Muhakkak gece erkenden kalkar, teheccüd ve vitir namazını kılardı. Nur Talebelerinin adeta bir dua hazinesiydi. Üstad’ımızdan ne gördüyse aynen tatbik ederdi. Ben hiç kimse hakkında Üstad’ımızın şöyle dediğini duymamışım: ‘Tahiri velîdir. Dünyada kendini bilmesin’ derdi. Ben Üstad’ımızdan bu sözü, çok defa Tahiri Ağabey hakkında duymuşum.” Tahiri Mutlu, 1977 yılında 77 yaşında vefat etmiştir. Bkz. Son Şahitler, s.438.

devam etti. Sonra hastalık tekrar geri geldi ve ateşi yükseldi. Bir gece gözlerini açtı ve yanında nöbet tutan talebelerine:

– Gideceğiz, dedi.

Talebelerinden birisi: “Üstad’ım, neyere gideceğiz?” dedi.

“Urfa’ya, hazırlanın..!”

Bazı talebeleri ‘Çok ateşli, şuuru yerinde değil de ondan öyle diyor.’ dediler. Çünkü Üstad bu halde iken yola çıkmak onlar için çok mantıklı görünmüyordu. Hem de arabalarının bakıma ve tamire ihtiyacı vardı.

Durumu Üstad’a arz ettiler ve O’nun yolculuk fikrinden vazgeçeceğini ümit ediyorlardı. Üstad: “Urfa’ya gideceğiz, başka araba da olabilir ve iki yüz elli lira olsa veririz. Hattâ cübbemi bile satabilirim.” diyordu.

Bediüzzaman’ın bu ısrarı üzerine talebeleri acele bir şekilde arabayı tamir edip hazırladılar. Üstad, talebelerinin kolları arasında indi ve araba, Üstad ve üç talebesiyle birlikte Urfa’ya doğru yola çıktı.

Ölümlle Karşılaşma

Bediüzzaman’ın yola çıktığını gören görevli polisler, durumu hemen merkeze bildirirler. Emniyet görevlilerinden birisi, Üstad’ın evde kalan bir talebesini soru yağmuruna tutar:

– Hocanız nereye gitti, niçin gitti? Gittiğini niçin bize bildirmiyorsunuz?

– Talebe, Üstad’ın hangi tarafa gittiğini bilmediğini ve belki Eğridir’e gitmiş olabileceğini söyler.

Türkiye’nin değişik yerlerindeki emniyet merkezleri ve karakollar arası telsiz ve telefon görüşmeleri işlemeye başladı. Sanki çok tehlikeli bir adam hapishaneden kaçmış gibi, Üstad’ın arabasının şekli ve plakası bütün karakol ve kontrol noktalarına bildirildi.

Hava yağmurluydu, Üstad'ın talebeleri tanınmamak için çamurla arabanın plakasını kapattılar. Şiddetli yağmur ve yoldaki bütün zorluklara rağmen, uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra 21 Mart'ta Urfa'ya ulaştılar ve İpek Palas Oteli'ne yerleştiler. Bediüzzaman'ın geldiğini haber alan emniyet güçleri, otelin etrafını sardı ve birkaç polis, hasta yatağında yatan Üstad'ın yanına girip, hemen Urfa'dan ayrılıp, Isparta'ya gitmesi gerektiğini tebliğ ettiler. Emir, bizzat İç İşleri Bakanlığı'ndan geliyordu. Konuşma şöyle devam etti:

Polis: "İç işleri bakanlığından emir var, Isparta'ya dönmeniz gerekiyor."

Bediüzzaman: "Acaip! Ben buraya gitmeye gelmedim. Ben belki de öleceğim. Siz benim halimi görüyorsunuz. (Talebelerine döndü ve) Siz beni müdafaa edin."

Bunun üzerine üç talebesini emniyete celbederler ve sorgusual başlar:

– Buraya niçin geldiniz? Kimden izin aldınız?

– Biz Üstad'ımıza tabiyiz. O bize ne derse biz itiraz etmeden onu yaparız.

– Yaman Üstad'ınız var, O'na söyleyin, yukarıdan, vekâletten kat'î emir var. Hemen Urfa'dan çıkacaksınız. Doğru geldiğiniz yere. Kendi arabanızla gidemezseniz size ambulans vereceğiz.

– Efendim! Üstad'ımızın hastalığı şiddetlidir. Tekrar 24 saatlik yol zahmetine katlanması imkânsız.

– Buraya nasıl kalkıp geldiyse öyle de gidecek. Bizzat vekil beyden gelen emir kat'îdir. Hemen Urfa'dan çıkacaksınız.

– Biz Üstad'ımızın işine hiç müdahale edemeyiz. Siz gidin söyleyin, durumu arz edin. Bize "gidelim." derse, biz de gideriz.

Emniyet Müdürü ve memurlar hiddetlenip, bağırıp çağırıyorlar:

– Ne demek öyle? Siz O’na en küçük bir şey de mi söyleyemezsiniz.?

– Evet, söyleyemeyiz...

Bunun üzerine Emniyet Müdürü kızarak bağıır:

– Siz Üstad’ımıza bağlı olduğunuz gibi ben de amirlerime bağlıyım, derhal iki saat içinde burayı terk edeceksiniz, doğru Isparta’ya gideceksiniz.

Bu esnada Bediüzzaman’ın Urfa’dan çıkarılacağını haber alan Urfalılar galeyana geliyor, çeşitli yerlere müracaat etmeye başlıyorlar. Durumu haber alan DP il başkanı koşa koşa emniyete geliyor ve emniyet müdürüne sertçe çıkışıyor:

– Ne oluyor? Eğer Bediüzzaman hazretlerini buradan bir yere çıkarırsanız, karşınızda beni bulursunuz. Bir kılına halel gelmeyeceği gibi, buradan bir adım bile attıramazsınız.. O bizim misafirimizdir.

– Efendim, üstten, vekâletten emir var, derhal geldiği yere dönecek.

– Nasıl döner yahu? Adamcağız şiddetli hasta, kıpırdanacak halde değil. O misafir olarak buraya gelmiş, bu kadar tazyike lüzum yok.

Emniyet Müdürlüğü’nde bu konuşmalar devam ederken, bazı nur talebeleri hastaneye koşarlar. Baştabib’e bir dilekçe ile müracaat ederler, yola devam edemeyecek olduğunu arz ile muayenesini isterler.

Doktor otele gelir, Bediüzzaman’ı muayene eder ve O’nun ateşinin 40 dereceye kadar çıktığını, çok hasta olduğunu görür. Bunun üzerine istirahat etmesi gerektiğine ve hiçbir yere yolculuk yapamayacağına dair bir heyet raporu verir.

Emniyet Amiri otele bizzat gelerek Bediüzzaman ile görüşmek ister. Durum Bediüzzaman’a bildirilir. “Gelsinler.” der. Emniyet Amiri gelir. Emrin kat’î olduğunu, mutlaka Isparta’ya dönmesi gerektiğini söyler.

Bediüzzaman: “Ben şimdi ömrümün son dakikalarını geçiyorum. Ben gideceğim. Belki de burada öleceğim. Siz benim suyumu hazırlamakla mükellefsiniz.” der.

Emniyet Amiri ve polisler müteessir vaziyette oteli terk ederler. O gün Urfa’dan Ankara’ya yüzlerce telgraf çekilir. Dernekler, cemiyetler ve halk, telgraf... telgraf... yüzlerce... “Nasıl olur da Bediüzzaman’ı Urfa’dan çıkaracaksınız?” diye.

Bu arada Bediüzzaman’ı yüzlerce Urfalı sıra ile 27 numaralı odanın önünde kuyruk olup ziyaret eder, elini öper ve duasını alır.

Hayret! Bediüzzaman Said Nursî hiç bu kadar insanla görüşmezken hepsini birden kabul ediyor. Hepsini vedalaşiyor. Gidecek... Ebedî âleme... Rabbine kavuşacak...

Son Dakikalar

Akşam Bediüzzaman’ın ateşi tekrar yükseldi. Artık Üstad konuşmuyor, yalnız dudakları kıpırdıyordu. Gece saat 02.30-03.00 sıralarında başı uçunda bir talebesi ellerini göğsüne koyuyor ve kendi kendine: “Üstad biraz iyileşti, uykuya daldı... Elhamdülillah Üstad uyudu.” diyerek üstünü iyice örtüp, sobayı yakıyor.

Sabah yaklaşıyor ama Üstad sabah namazı için kalkmıyordu. Talebelerinden birisi yüzündeki örtüyü açınca hakikati öğreniyordu. Çünkü Üstad’ı yaradanına intikal etmişti...

Takvim yaprakları 23 Mart 1960 Çarşambayı gösteriyordu. (h.25 Ramazan 1379)

Haber otelde duyuldu ve otel sahibi Üstad’ın kaldığı odaya çıktı ve kapıdan şöyle bir bakınca o da durumu anlamış: “Eyvah!” diyerek dizlerine vurarak feryat etmeye başlamıştı.

Dışarıda otelciyle Emniyet Müdürü karşılaşır.

Müdür: “Ne o?”

Otelci: “Vefat etti.”

Müdür: “Hakikat mi?”

Otelci: “Evet.”

Vefat haberini alan binlerce Urfalı akın akın otelin önünü doldurdu. Bütün illere telgrafla, telefonla vefat haberi duyuruldu. Haberi alan Türkiye'nin her yerinden binlerce, on binlerce insan bir sel dalgası halinde Urfa'ya aktı. Hafiften damla damla yağmur yağıyordu. Sonra cenaze Ulu Cami'ye getirildi.¹⁶⁹

Korkuları Devam Ediyor

Bediüzzaman'ın kardeşi Abdülmecid anlatıyor:

Üstad'ın vefatından beş ay sonra Konya Valisi'nin, makamına çağırıldım. Valiyle birlikte üç general vardı¹⁷⁰ ve bunlardan birisi bana hitaben:

“Sizin de bildiğiniz gibi zor günler yaşıyoruz. Türkiye'nin değişik illerinden birçok ziyaretçi ağabeyinizin kabrini ziyaret ediyorlar. Bunların sayısı da gün be gün artıyor. Sizin de isteğiniz ve yardımınızla Bediüzzaman'ın cenazesini Orta Anadolu'ya nakledeceğiz. Bu dilekçeyi imzalamanızı istiyoruz.” dedi ve bana bir kağıt uzattılar.

Bunun üzerine kağıdı okudum ve:

“Fakat ben böyle bir şey istemiyorum... Sizden rica ediyorum, hiç olmazsa O'nu bari kabrinde rahat bırakın.” dedim.

“Hadi çok uzatma, burayı imzala, bundan kurtuluş yok.” diye ısrar ettiler.

¹⁶⁹ Daha tafsilatlı bilgi için bkz. Necmeddin Şahiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, “Ve Ebedî Hayata Yolculuk”

¹⁷⁰ 27 Mayıs 1960'da Demokrat Parti Hükümeti'ne karşı askerî bir ihtilal oldu ve Hükümet üyeleri Anayasa Mahkemesi'ne sevk edildiler. Başbakan Adnan Menderes ve iki bakanın idam edilmesi ve Demokrat Parti Hükümeti'nde görev almış bakan ve diğer idarecilerin cezalandırılmasıyla mahkeme sona erdi. İhtilal yapanlar, bütün İslamî akım ve hareketlere, özellikle Nur talebelerine karşı mücadeleye girişti.

İmzadan sonra hava alanına, oradan da askerî bir uçakla Urfa'ya gittik.

Ertesi gün, yani 12 Temmuz 1960 Salı günü gece kabre gittik. Caminin avlusunda iki tane tabut vardı. Bazı askerler dolaşıyordu. Yanıma bir askerî doktor geldi ve bana:

“Fazla merak edip üzülmeysin. Üstad'ı Anadolu'ya nakledeceğiz.” dedi.

Doktorun bu sözleri üzerine sinirlerim tamamen bozulmuştu ve ağlıyordum.

Doktor askerlere: “Bu tabutu açıp Üstad'ı öbür tabuta alacağız.” dedi. Fakat erler çekiniyor ve korkuyorlardı. “Biz yapamayız, çarpılırız.” dediler. Fakat doktor: “Kardeşlerim, biz emir kuluyuz. Ne yapalım mecburuz.” dedi. Hep beraber tabutu açtık. İçimden “Seyda'nın kemikleri birbirine karışmıştır.” diyordum. Fakat elimi kefene sürünce sanki yeni vefat etmiş gibi bir hal vardı. Yalnız kefenin ağız kısmı biraz sararmıştı, dışında da bir su damlası şeklinde bir leke vardı. Doktor kefenin ağızını açtı; yüzüne baktım, adetâ tebessüm ediyordu. Yine hep beraber kucakladık O şanlı mazlum Üstad'ı, askerlerin getirdiği çok ağır ve büyük tabuta yerleştirdik. Bütün işler bittikten sonra, bir askerî cemseye bindik. Doğru uçağın yanına. Caddelerde hep süngülü askerler geziyordu, şehirde gece dışarı çıkma yasağı ilan edilmişti.

Ben uçakta tabutun yanına oturdum. İçimi hüüzün, gözlerimi yaş kaplamıştı. Az sonra uçak Afyon'a indi. Oradan da bir ambulans ile Isparta'ya doğru hareket ettik. Isparta'da hâlâ meçhul olan bir yere defnettik.¹⁷¹

Allah, O'na bol bol rahmet etsin ve O'nu Cennet'ine korusun.

¹⁷¹ Bkz. Şâhiner, Bilinmeyen, 437.

(Üstad'ın kabrinin yerinin değiştirilmesi, belki de kader-i ilâhînin; Bediüzzaman'ın arzu ettiği ve talebelerine “Kabrimin yerini bir-iki talebemden başkası bilmesin.” vasiyetine bir cevaptır. Talebelerinin:

“Kabri ziyarete gelenler Fatiha okur, hayır kazanır. Acaba siz ne hikmete binaen kabrinizi ziyaret etmeyi men ediyorsunuz?” şeklindeki sorularına Bediüzzaman şöyle cevap vermiştir:

“Bu dehşetli zamanda, eski zamandaki firavunların dünyevî şan ve şeref arzusuyla heykeller ve resimler ve mumyalarla nazar-ı beşeri kendilerine çevirmeleri gibi, enaniyet ve benlik, verdiği gafletle, heykeller ve resimler ve gazetelerle nazarları, mânâ-yı harfiden mânâ-yı ismiyle tamamen kendilerine çevirmeleri ve uhrevî istikbalden ziyade dünyevî istikbali hayal edinmiş olmaları ile, eski zamandaki lillâh için ziyarete mukabil, ehl-i dünya kısmen bu hakikate muhalif olarak mevtanın dünyevî şan ve şerefine ziyade ehemmiyet vererek öyle ziyaret ediyorlar. Ben de Risale-i Nur'daki âzamî ihlâsı kırmamak için ve o ihlâsın sırrıyla, kabrimi bildirmemeyi vasiyet ediyorum. Hem şarkta, hem garpta, hem kim olursa olsun, okudukları Fatihalar o ruha gider.”¹⁷²

¹⁷² Emirdağ Lâhikası, R. N. Külliyyâtı, 2/1896.

Risale-i Nur Külliyyatı'nın Muhtevasının Kısa Bir Özeti

Bediüzzaman Said Nursî'nin te'lif ettiği Risale-i Nur Külliyyatı, dokuz ciltten¹⁷³ meydana gelmektedir ki, imanın manası ve Kur'ân-ı Kerim'in Nur'undan kalbine ilham edilen manaları talebelerine yazdırmasıyla ortaya çıkmıştır. Zor şartlar altında, bu şiddetli asrın insanının, ruh, akıl ve nefislerinde Kur'ân'ın manalarını ihyâ ederek imanını kurtarmak için yazıldı. Allah'ın lütfuyla yeni neslin eline, din ve imanlarını koruyacak, kalp ve akıllarını bâtil düşüncelerden temizleyecek Kur'ânî saf ve temiz bir su kaynağı verildi.

Birinci Cilt: Sözler

Otuz üç sözden oluşmaktadır. İlk dokuz söz kısaca; ibadet ve akîdenin mânâlarını, mü'minin dünyaya bakışını, bu dünyada insanın vazifesini, kazançlı ticaretin mal ve nefsi Allah'a satmakla olduğu, Allah ve ahirete imanın, bu kâinatın muammasını çözdüğü ve son olarak da namaz vakitlerinin hikmetlerini beyan eder.

Bundan sonraki sözlerde; Esmâ-i Hüsna tecellîleri ışığında Haşri ispat eden müstakil bir söz gelir. Onu da, insanın bu hayat-

¹⁷³ Müellif İ.Kâsım Sâlihî'nin Arapça'ya tercüme ettiği risaleler dokuz cilttir.

taki en mühim vazifesini açıklayan, hikmet-i Kur'ân ile felsefe muvâzenesi yapan ve dar akıllara sığışmayan yüksek ve geniş bir kısım hakâik-i Kur'âniyeyi gözle görünen emsâl ve nazîreleriyle fehme takrib eden bir baş söz gelir. Ondandır sonra; şeytanların taşlanması manası; Allah'ın Ehadiyyet-i zâtıyesi ile külliyyet-i ef'âl-i Rabbaniye'nin tam bir şerhi; Allah'ın eşyayı bir defada ve tadrîcî olarak yaratması; bizim uzaklığımıza rağmen Allah'ın bize yakınlığı; Allah'ın Kahrî ve Rahmân isimlerinin tecellisindeki tam insicam; her şeyin ya zâtıyla ya da gayrıyla güzel oluşunun izahı; Hz. Muhammed'in peygamberliğinin geniş bir şekilde ispâtı; mu'cizat-ı Enbiyâ'nın, insanları ilmî gelişmelere teşvik etmedeki önemini beyanı; vesvese çeşitleri ve tedavi yollarıyla beraber, namaza karşı tembellik gösteren nefislerin tenbihi; hakîkî tevhîdin misalleriyle tam bir şekilde izahı, insanın, imanla tekâmülü; âlemlerde Esmâ-i Hüsnâ'nın tecellilerini müşâhede; mevcudattaki birçok şeyin esrarını çözenin anahtarları; hadîs-i şerifleri anlamada 12 usûlün açıklanması; mahlukâtın ibadet şekilleri; Kur'ân'ın i'câz yönlerini açıklayan müstakil bir söz; ilahî kader ve insanın cüz-i ihtiyarisiyle ilgili yine müstakil bir söz; onu takip eden ve cennet nimetlerini anlatan başka bir söz; bekâ-i ruh, melâike ve haşrin delilleri; insanın mâhiyeti olan ene ve zerelerin hareketlerinin esrarı ve zerelerin vazifeleri; peygamberimizin miracının hikmetleri ve semeresi; tevhîdin esrârı hakkında ilmî tetkiklerin durumu ve Esmâ-i İlahîye'yi idrak etmede yükselme; son söz ise, tevhide açılan otuz üç penceredir.

Sözler kitabının sonuna, Risale-i Nur talebeleri için yazılmış imânî şiirleri ihtiva eden Lemeât isimli bir divan eklenmiştir.

İkinci Cilt: Mektûbât

Otuz üç mektuptur. Hızır Aleyhisselam'ın hayatı hakkındaki bir soru ile başlar; ölümün hikmeti ve yaratılışı; cehennem

nerede olduğu; Bediüzzaman'ın hayatından bazı müşahedelerin ve kâinat hakkında imanî tefekkürün anlatılması; bu asırda imanî meselelere önem vermenin zarureti; Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) Hz. Zeynep vâlidemizle evlenmesinin hikmetlerinin açıklanması; kerâmet, ikrâm ve istidrâç arasındaki fark; hissiyat-ı şedidenin iyiye nasıl yönlendirileceği; İslâm ve iman arasındaki fark; mîrasta şeraitin hükmünün adaletli oluşu; Hz. Âdem'in (a.s.) Cennet'ten çıkarılmasının hikmeti; şeytanların ve şerhlerin yaratılmasının hikmeti; Bediüzzaman'ın siyasete bakışı ve uzak durması; Sahabe-i Kirâm (r.a.) zamanındaki fitnelerin arkasındaki hikmet; Hz. İsa (a.s.)'ın nüzûlü; ehl-i sahiv olan Sahabe-i Kirâm ve Sıddîkîn ve veresenin meşreplerinin, Vahdetü'l-Vücut meşrebinden daha yüksek, daha selâmetli ve daha makbûl oluşu; Resûl-i Ekrem Efendimizin mu'cizelerinden üç yüz mu'cizeyi sahih hadislerle beyan eden müstakil bir mektup; iman-ı billah, marifetullah ve muhabbetullah'ın öneminin tafsilatlı bir şekilde beyanı; ana-baba ve yaşlıların hakkını gözetme; müminler arası kardeşlik ve ihtilafları gidermenin yolu hakkında müstakil bir mektup; ölüm ve musibetlerin hikmetinin izahı; Rahîm, Hakîm ve Vedûd isimlerinin muktezalarının açıklanması; duanın esrârı ve çeşitleri; şeytanın, Kur'ân ile ilgili desiselerinin defedilmesi; menfî milliyetçiliğe davetin zararları; ehl-i velâyetin mesleklerindeki ihtilafta doğru yolu bulmanın metodu; Risale-i Nur'un, irşad vazifesini nasıl yaptığı; kâinatın bir semeresi olan şükür hakkında bir mektup; orucun hikmetleri hakkında bir mektup; hamele-i Kur'ân'a, şeytanın desiselerine karşı bir tenbih; şeâir-i İslâmiye'yi değiştirmeye çalışan ehl-i bidata karşı bir reddiye; son olarak tasavvufun güzellikleri ve kayma noktaları hakkında bir mektup.

Mektubat'ın sonuna, Hakîkat Çekirdekleri isimli bir bölüm eklenmiştir ki; eski Said'in kalbine doğan bazı hakikatleri ihtiva etmektedir.

Üçüncü Cilt: Lem'alar

Otuz Lem'a'dan oluşmaktadır. Hz. Yunus (a.s.) ve Hz. Eyyub (a.s.)'ın dualarından günlük hayatımız için alacağımız dersler; Sünnet-i nebeviyenin, manevî âlemlere yükselmeye bir merdiven ve geniş bir yol oluşu; şeytandan istiâzenin hikmeti; ma'rifet-i İlâhiyeye yükselmenin önem ve yolunun hatırlatılması; iktisadın önemi ve israfın zararı; fert ve cemiyetin hayatında ihlasın önemine dair iki lem'a; tabiatperestlere reddiye; âhiret kardeşlerime gayet rakîk ve dakîk bir Lem'a; tesettürün önemi; hastalar ve müellifin yaşlılık hatıralarını ihtiva eden bir lem'a; yüksek bir imanî tefekkür; hitâm-ı misk olarak İsm-i A'zam olan veyahut altısı birden ism-i A'zam olma ihtimali bulunan Esmâ-i Hüsnâ'dan "Kuddûs, Adl, Hakem, Ferd, Hayy, Kayyûm" ism-i şeriflerine ait pek çok kıymettâr bir lem'a.

Dördüncü Cilt: Şualar

On beş şua'dır. Mevcudatın güzelliği ve insanın meziyetleri ancak tevhid ile görünür hakikatini ispatla başlar. Daha sonra, kâinatın bütün eczasıyla münacat risalesi gelir; حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ 'in mertebelerinde Rahman'ın himayesine sığınma; kıyâmetin alâmetleri, deccal ve süfyan'ın beyanı; التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ 'nin manalarını teemmül; kâinattan hâlikını soran bir seyyahın müşâhedâtı hakkında önemli bir Şua; âhirete iman, insanın hem ferdî, hem de içtimâî hayatının esasdır hakikatinin açıklanması; Kur'an'daki tekrarların hikmeti; meleklere imanın faydaları; Bediüzzaman ve talebelerinin Afyon ve Denizli Mahkemeleri'ndeki müdafaaları; Bediüzzaman'ın hapisneden talebelerine yazdığı teselli mektupları, son olarak, tevhîd ve risâleti ispat eden deliller.

Beşinci Cilt: İşârâtü'l-İ'câz

Bediüzzaman'ın Arapça olarak yazdığı ve Fatiha Sûresi ile Bakara Sûresi'nin otuz ayetinin tefsirini ihtiva eden değerli bir

tefsirdir. Kısaca Kur'ân'ın nazmî i'câzını; yani âyetler ve cümleler arası münasebet ve tenâsübü, cümlelerin ve harflerin, âyetten kastedilen mana için karşılıklı yardımlaşmasının keyfiyetini, belâgat, sarf ve nahiv, mantık ilimlerinin kaidelerine, usûlu'd-dîn'in düsturlarına ve bu iş ile ilgili diğer muhtelif ilimlere dayanarak açıklar. Bedüzzaman bu eserini, Birinci Dünya Savaşı sırasında, Rusların her taraftan yağmur gibi üzerine yağın bombardımanı altında yazdırmıştır. Savaşın bu korkunç durumu O'nu, Kur'ân-ı Mübîn'in i'câzını açıklamadan vazgeçirmemiş ve O'nun zihnini meşgul etmemiştir.

Kitabın sonuna, Prof. Dr. İmâdüddin Halil'in "Ecnebî Filozofların Kur'ân'ı Tasdiklerine Dair Şahadetleri" isimli makalesi ilave edilmiştir.

Altıncı Cilt: Arapça Mesnevi-i Nûriye (Tahkik)

Arapça olarak on iki risaledir:

1. Lem'alar. Tevhîd-i hakîkî hakkındadır.
2. Reşhalar. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hakkındadır.
3. Lâsiyyemâ. Haşri ispat hakkındadır.
4. Tevhid denizinden bir Katre ve zeyli.
5. Kur'ân'ın ummânından Hubâb ve zeyli.
6. Kur'ân bahçesinin meyvelerinden bir meyvenin çekirdeği, Habbe ve zeyli.
7. Kur'ân-ı Hakîm'in bahçelerinden bir Zühre ve zeyli.
8. Kur'ân hidâyetinin şualarından bir Zerre ve zeyli.
9. Kur'ân'ın hidâyet nesîminden bir Şemme ve zeyli.
10. Kur'ân güneşinin nurlarından bir Şu'le.
11. Ma'rifetullah nûrundan bir Nokta.
12. Kur'ân yıldızlarının nûrundan bir Nûr.

Bu risalelerin hepsi, nefis-i emmâreyi kurtuluş yoluna irşad edip, nefsin gizli desiselerini ve geliş yollarını ve çeşitli hastalıkların ilacını gösterir. Okuyucunun elinden tutar ve geniş kâinat bahçelerindeki iman kaynaklarına götürür, tâ ki kana kana içsin ve kalbi kansın, akli doysun ve ruhu rahatlasın.. Ayrıca bu risaleler okuyucuyu, Bediüzzaman'ın fikirlerinin kaynağına götürür ve onu nefsiyle olan tecrübelerinin derinliklerine sokar ve rûhen kâinatta dolaşırken O'na arkadaş olur. Böylece; kâinattaki ilmî dengeleri, mantikî ölçüleri, fitrî metotları fikren anlamaya başlar. Bu enfes yolculuk, Risale-i Nur'un fideliği ve fidanlığıdır ki, Bediüzzaman'ın fikirlerinin de hülasasıdır. Hatta Risale-i Nur'da açan fikir çiçeklerinin bir çoğunun tohumu Mesnevi-i Nûriye'de gizlidir. Bediüzzaman bu eserinde, her bir Müslüman'ın, hatta her bir insanın önüne, -başka kitaplarda çok zor bulacağı-yeni ve eşsiz bir tezkiye ve terbiye metodu koymaktadır. Çünkü Bediüzzaman bu eserinde, en hassas ilmî ölçülerle, en mantikî metotları ve ruhî tecrübeleri, kimseye gizli kalmayan misallerle okuyucunun elinden şefkatle tutarak tam bir kalbî aşk ve şevkle mezcetmiştir. Okuyucuyu, kendisiyle beraber âfâk ve enfüste dolaştırmış, Kur'ân-ı Kerim'in irşadı altında içine girdiği hakikî tecrübeleri ve ulaştığı kesin neticeleri ona açıklamıştır.

Yedinci Cilt: Lâhikalar

Bediüzzaman Said Nursî'nin ilk talebeleriyle mektuplaşmalarından oluşan kitaplardır. Genel olarak bu kitaplardaki mektuplar, bu asırda Allah'a imana davette Risale-i Nur'un takip ettiği irşad usûl ve metodonu açıklar. Talebelerinin Bediüzzaman'a yazdığı bu sevgi mektupları, onların Risale-i Nur'dan rûhen ve aklen ne kadar istifade ettiklerini, hayatlarının akışını nasıl değiştirdiğini ve önlerinde nasıl geniş ma'rifet ufukları açtığını anlatırlar. Ayrıca bu mektuplar şu konuları da ihtiva eder: Risale-i Nur talebelerine

yol gösterme; diğer insanlara karşı nasıl bir davranış içinde olacağını öğretme; tahkiki imanı elde etme ve onunla amel, ibadetle te'kid ederek Kitap ve Sünnet'e kuvvetlice yapışma; kalbi, zikir, dua ve imanî tefekkür ile doldurma; istiğfara devam etme; her şeye Kâdir Yüce Mevla'nın huzurunda aczini ve fakrını idrâk etme... Allah yoluna davet eden, hatta her Müslümanın önem verdiği bu ve benzeri şeyleri yapma.

Lâhikalar, üç müstakil kitaptan oluşmaktadır:

1. Barla Lâhikası.
2. Kastamonu Lâhikası.
3. Emirdağ Lâhikası.

Bu üç Lâhika'dan her biri, Bediüzzaman'ın hayatının belli bir merhalesini açıklar. Aynı şekilde, Türkiye'de Nur hizmetinin başlaması ve yayılmasının da tarihini bildirir. Bu yönüyle Lâhikalar, Risale-i Nur hizmetinin; sevenleri, yardım edenleri, hatta muârizları nazarındaki durumunu anlatması ve İslâm'ın akîde ve tarihini bilmeye teşvik açısından ayrıcalık arz eder. Çünkü Türk toplumunun o gün karşılaştığı siyasî karışıklık ve doğru dürüst dinî bir amelin bile işlenmediği bir zamanda, İslâmî mefhumların en basitinin bile yasaklanması, o günkü Nur talebelerinin omuzlarına, ümmetin gençlerini irşad etme emanetiyle beraber kalkınma mesûliyetini yükler.

Sekizinci Cilt: Saykalü'l-İslâm (Eski Said'in Eserleri)

Şu aşağıdaki risalelerden oluşur:

1. Muhâkemât.

2. Kızıl İcâz: İlm-i Mantık ile ilgili, Şeyhu'l-İslâm Abdurrahman el-Ahdarî'nin (v.h.938) manzum "es-Süllemü'l-Münevrak" adlı eserine Bediüzzaman'ın yazdığı bir hâşiyedir. Kitapta Molla Abdülmecîd'in de şerhi vardır.

3. "*Burhan*" üzerine *Ta'likât*: Aynı şekilde ilm-i mantık ile ilgili bir eserdir. Bediüzzaman'ın, İsmail b. Mustafa el-Gelenbevi'nin (v.h.1205) "Burhân" isimli eserine yazdığı ta'likât ve takrîrâtıdır. Bediüzzaman, biraz önceki eserle bu eseri Arapça olarak yazmıştır.

4. *Sünuhât*.

5. *Münâzarat*: Birinci Dünya savaşıdan önceki siyasi ve içtimaî duruma ışık tutan Türkçe yazılmış iki risale. Osmanlı Devletinin son günlerini yaşadığı zamanlarda yazılmıştır. Çünkü o günlerde değişik hastalık ve rahatsızlıklar yayılmış, onun için bunların tam teşhisi ve tedavisi gerekiyordu. Aynı zamanda, bütün ümmet-i Muhammed'e isabet eden yaralar da vardı ki, en sağlıklı yoldan bunların da şifa bulması gerekiyordu.

6. *Dîvan-ı Harbi Örfî*: Bediüzzaman'ın "İki Mektebi Musîbetin Şehâdetnâmesi" isimli, itihad ve terakkî döneminde Askerî mahmedeki müdafaasıdır. Bediüzzaman, eğitim sisteminin ıslâhını ve Doğu Anadolu'da "Medresetü'z-Zehrâ" isminde bir üniversite açılmasını isteyince tımarhaneye atılır ve daha sonra şeriat istiyor diye tutuklanıp mahkemeye çıkarılır.

7. *Hutbe-i Şâmiye*: Şam'da verdiği ve İslam ümmetinin hastalık ve tedavi yollarını açıkladığı bir hutbedir.

8. *Hutuvât-ı Sitte*: İngilizlerin İstanbul'u işgali sırasında sordukları sorulara cevap olarak yazılmış ve o karanlıklı günlerde Müslümanların cesaretlerini arttırmıştır.

Dokuzuncu Cilt: Târihçe-i Hayat

Bediüzzaman Said Nursî'nin târihî silsile içinde, bütün eserlerinden istifadeyle özet olarak tercüme-i hâlini anlatan bir eser.

Onuncu Cilt: Fihrist.

Hâzım Nâzım Fâzıl tarafından hazırlanmıştır.